

Lampinen Jenna & Sillanpää Laura

IHMISTEN EDESSÄ

Sateenkaarinuoret Kouvolan nuorisopalveluissa

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogi (YAMK)

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijät Jenna Lampinen & Laura Sillanpää	Tutkinto Yhteisöpedagogi (YAMK)	Aika Lokakuu 2018
Opinnäytetyön nimi Ihmisten edessä Sateenkaarinuoret Kouvolan nuorisopalveluissa		81 sivua 6 liitesivua
Toimeksiantaja Kouvolan nuorisopalvelut		
Ohjaaja Katja Komonen		
Tiivistelmä Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Kouvolan nuorisopalveluiden mahdollisuuksia tukea sateenkaarinuoria. Opinnäytetyössä haetaan vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin: 1. Millaisia kokemuksia sateenkaarinuorilla on kohtaamisista aikuistoimijoiden kanssa? 2. Millaisia kohtaamisia sateenkaarinuoret itse toivovat nuorten kanssa työskenteleviltä aikuisilta? 3. Millaisia kokemuksia nuorisotyöntekijöillä on sateenkaarinuorten kohtaamisista? 4. Millaisiksi nuorisotyöntekijät kokevat omat valmiutensa sateenkaarinuorten kohtaamiseen? Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostuu sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä käsitteiden, historian ja ilmiöiden näkökulmista sekä Kouvolan kaupungin nuorisopalveluita nuorisotyön ja organisaation näkökulmista. Tutkimusote oli monimenetelmäinen, ja siinä yhdistettiin määrällinen ja laadullinen tutkimusmenetelmä. Opinnäytetyön aineisto koostuu 38 kyselyyn vastanneen nuorisotyöntekijän vastauksista sekä kahdeksan sateenkaarinuoren teemahaastattelusta. Tuloksissa korostuu, että nuoruusikä on sateenkaarinuorille vaikeaa aikaa ja he tarvitsevat tukea ja hyväksyntää. Palveluissa tapahtuvissa sateenkaarinuorten kohtaamisissa on puutteita ja kohtaamisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Sateenkaarinuorten vertaistoiminnalle ja neutraalille kohtaamispaikalle on tarvetta. Tutkimustulosten mukaan nuorisotyöntekijät tapaavat sateenkaarinuoria työssään ja suhtautuvat heihin myönteisesti ja avoimesti. Toiminnassa on kuitenkin puutteita, sillä yhtenäisiä käytänteitä sateenkaarinuorten kohtaamiseen ei ole. Nuorisotyöntekijät kokevat valmiutensa hyväksi, mutta eivät halua nostaa sateenkaarinuoria erityisesti esille. Toiminnassa korostuu kaikkien nuorten kohtaaminen samalla tavalla. Kouvolan nuorisopalveluissa tulee kehittää sateenkaarinuorten kohtaamista ja poistaa osallistumisen esteitä. Nuorisotyöntekijöillä tulee olla ymmärrystä sateenkaarevuuden erityispiirteistä ja sateenkaarinuoret tulee huomioida kaikissa nuorisopalveluiden toiminnoissa. Tutkimustuloksia tullaan hyödyntämään jatkossa Kouvolan nuorisopalveluiden sateenkaarevan nuorisotyön kehittämisessä. Tutkimustuloksia voi hyödyntää myös muiden kuntien nuorisotyössä.		
Asiasanat Sukupuolivähemmistöt, seksuaalivähemmistöt, nuoret, kohtaaminen, nuorisotyö		

Authors Jenna Lampinen & Laura Sillanpää	Degree Master's degree in Civic Activities and Youth Work	Time Oktober 2018
Thesis Title In front of people Young LGBTIQ people in Kouvola Youth Services		81 pages 6 pages of appendices
Commissioned by Kouvola Youth Services		
Supervisor Katja Komonen		
Abstract <p>This thesis researches Kouvola Youth Services' ability to support young LGBTIQ people.</p> <p>The thesis sets out to answer the following research questions: 1. What experiences do young LGBTIQ people have when encountering adult support staff? 2. What encounters do young LGBTIQ people wish to have with those adults who work with young people? 3. What kinds of experiences do youth workers have when encountering young LGBTIQ people? 4. How do youth workers rate their own abilities in relation to encountering young LGBTIQ people?</p> <p>The theoretical framework of this thesis consists of the perspective of the concepts, history and phenomena of sexual minorities, and the perspective of the organisation and youth work of Kouvola Youth Services. The research sample was a multi-method study combining both quantitative and qualitative research methods. The material for the thesis comprises of the answers of 38 youth workers and thematic interviews with 8 young LGBTIQ people.</p> <p>The results highlight that being young is a difficult time for LGBTIQ people, and they need support and acceptance. The way in which young LGBTIQ people are being met by the services is lacking, and these encounters must be given attention. There is a need for peer activities and for a neutral meeting place for young LGBTIQ people. The research shows that youth workers encounter young LGBTIQ people in their work and have a positive and open attitude towards them. There are, however, shortcomings in the procedures because there are no standardised processes in place for encounters with young LGBTIQ people. Youth workers feel that they are well resourced, but do not want to bring special attention to young LGBTIQ people. The work highlights the current tendency to meet all young people in a uniform way.</p> <p>Kouvola Youth Services need to develop the processes of encountering young LGBTIQ people and remove obstacles that hinder access to these services. Youth workers need to have an understanding of the uniqueness of young LGBTIQ people, and all aspects of youth work must take into consideration young LGBTIQ people. The research findings will be put into practice in the development of LGBTIQ youth work within Kouvola Youth Services. The research findings are also available for use by other municipalities.</p>		
Keywords Gender minorities, sexual minorities, young people, encounters, youth work		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SATEENKAARINUORUUS	7
2.1	Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt	7
2.2	Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ennen ja nyt	11
2.3	Sateenkaarinuoruus ilmiönä	16
3	KOUVOLAN NUORISOPALVELUT	24
3.1	Nuorisotyön tarkoitus ja tehtävä	24
3.2	Kouvolan nuorisopalveluiden organisaatio	26
3.3	Yhdenvertaisuussuunnitelma Kouvolan nuorisopalveluissa	28
3.4	Kouvolan nuorisopalveluiden toteuttama seksuaalikasvatus	29
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
4.1	Tutkimuskysymykset	30
4.2	Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät	31
4.3	Aineistonkeruuprosessin eteneminen	33
4.4	Aineisto ja analyysi	36
5	TULOKSET	41
5.1	Sateenkaarinuorten kokemuksia kohtaamisista	41
5.2	Sateenkaarinuorten toiveet kohtaamisille	47
5.3	Nuorisotyöntekijöiden kokemuksia sateenkaarinuorten kohtaamisista	50
5.4	Nuorisotyöntekijöiden valmiudet kohdata sateenkaarinuoria	56
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	61
	LÄHTEET	69

LIITTEET

Liite 1. Nuorten teemahaastattelun tukilista

Liite 2. Webropol-kyselylomake työntekijöille

Liite 3. Osa aineiston analyysia

1 JOHDANTO

Sateenkaarinuorilla tarkoitetaan laajaa kirjoa nuoria, jotka määrittelevät itsensä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluviksi (Seta 2016). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret kokevat uusimpien tutkimusten mukaan syrjintää sekä näkymättömyyttä (Alanko 2014, 10, 20). Mäsenius, ahdistuneisuus ja päihteiden ongelmakäyttö ovat sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluvien nuorten keskuudessa selvästi heteronuoria tavallisempia (Hästbacka & Sirén 2017, 20).

Työssämme Kouvolan nuorisopalveluiden kohdennetussa nuorisotyössä kohtaamme nuoria kouluissa, oppilaitoksissa sekä vapaa-ajalla. Yhtenä vastuualueenamme nuorten kohtaamisessa on seksuaalikasvatus, jota toteutetaan kaikille Kouvolan yläkoulujen kahdeksaluokkalaisille. Lisäksi kohtaamme nuoria yksilötyössä sekä pienryhmätyöskentelyssä. Olemme jääneet pohtimaan, miksi sateenkaarinuoret eivät hakeudu tai ohjaudu työmme piiriin sekä millainen nuorisotyön rooli voisi olla sateenkaarinuorten tukijana.

Nuorisotyön tehtävänä on edistää yhdenvertaisuutta ja tarjota palveluita kaikille nuorille, sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen katsomatta. Kouvolan nuorisopalveluissa sateenkaarinuorten kohtaamiselle ja tukemiselle ei ole suunnitelmaa, joten teeman tutkiminen Kouvolan nuorisotyön näkökulmasta on tarpeellista. Tutkimuksia sateenkaarinuoruudesta Suomessa on vähän, ja etenkin tutkimukselle sateenkaarinuorista nuorisotyön näkökulmasta on tarvetta. Uutta tutkimustietoa ja käytänteiden kehittämistä tarvitaan nuorisosalalle (Hästbacka & Sirén 2017, 112).

Opinnäytetyön ajankohtaisuutta vahvistaa yhdenvertaisuuslaki, joka velvoittaa kaikkia kuntia arvioimaan ja edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan (Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325). Keskustelu tasa-arvoisesta avioliittolaista sekä transsukupuolisten oikeuksista on tuonut aiheita näkyvämmäksi yhteiskunnassa. Tutkimus on ajankohtainen myös paikallisesti, sillä sateenkaari-ihmisiä näkyvämmäksi tuova Kouvolan ensimmäinen Prideviikko järjestettiin elokuussa 2018. Myös nuoruusiässä kokemus omasta sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta on aina nuorelle ajankohtainen, ja on näin myös olennainen osa nuorisotyöntekijän työtä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kerätä taustatietoa Kouvolan nuorisopalveluiden toiminnan kehittämiseksi kohti yhdenvertaista ja sateenkaarinuoret huomioivaa toimintaa. Opinnäytetyössä tarkastellaan, miten sateenkaarinuoret toivovat tulevansa kohdatuksi ja millaista tukea he kaipaavat. Kouvolan nuorisopalveluiden henkilöstöltä kartoitamme heidän osaamistaan, tietämystään ja valmiuksistaan tukea ja kohdata sateenkaarinuoria.

Kyseessä on monimenetelmäinen tutkimus, joka yhdistää laadullisen ja määrällisen tutkimusmenetelmän. Tutkimuksen aineisto koostuu nuorisopalveluiden henkilöstölle tehdystä kyselystä sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluviksi itsensä määrittelevien nuorten teemahaastatteluista. Kyselyyn vastasi 38 nuorisotyöntekijää ja teemahaastatteluihin osallistui kahdeksan nuorta.

2 SATEENKAARINUORUUS

2.1 Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt

Sateenkaarinuori on nuori, joka määrittelee itsensä sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuuluvaksi. Identiteettiryhmien moninaisuutta kuvaa myös nimike hlbtqi, joka koostuu sanoista homo, lesbo, bi, trans, intersukupuolisuus ja queer. (Taavetti 2015, 22.)

Sukupuoli on moninainen ilmiö, joka voidaan määrittää esimerkiksi biologisesti, sosiaalisesti tai juridisesti. Sukupuolen moninaisuudella tarkoitetaan sukupuolen fyysisen kehityksen ja sukupuolen kokemuksen vaihtelua. (Seta 2016.) Jokaisen sukupuoli on ainutlaatuinen yhdistelmä yksilöllisiä piirteitä, eikä se ole jaettavissa kahteen, toisilleen vastakkaiseen sukupuoleen (Hästbacka & Sirén 2017, 10).

Biologisesta sukupuolesta puhutaan, kun tarkoitetaan anatomian, kromosomien tai hormonien kautta määriteltyä sukupuolta. Sukupuolen määrittely ainoastaan biologisesti voi olla harhaanjohtavaa, sillä ihmisen sukupuolella on biologisesti hyvin monenlaisia variaatioita. Suositeltavampaa olisi käyttää termiä syntymässä määritelty sukupuoli. (Kilpiä 2015, 14; Terveyden ja hyvin-

voinnin laitos 2017.) Juridisella sukupuolella tarkoitetaan henkilön laillista sukupuolta, joka selviää henkilötunnuksesta. Suomessa sukupuolia on juridisesti kaksi, ja sukupuoli vahvistetaan syntymässä tai sukupuolenkorjausprosessin yhteydessä. Sosiaalinen sukupuoli tarkoittaa sukupuoleen liittyviä odotuksia, rooleja ja merkityksiä kulttuurissa sekä kokemusta omasta sukupuolesta. Sosiaalinen sukupuoli on yksilöllinen, ja se kuvaa tapaa omaksua naiseuteen ja mieheyteen liittyviä piirteitä. Kokemuksellisuuden näkökulmasta kulttuurissamme on kaksijakoisen sukupuolen määrittelyn sijaan yhtä monta sukupuolta kuin sukupuolen kokemusta on. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos 2017; Vilkkumäki 2010, 18–19.)

Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ihmisen kokemusta omasta sukupuolestaan tai sukupuoleettomuudestaan sekä ihmisen ainutlaatuista käsitystä siitä, millainen mies, nainen tai niiden yhdistelmä hän on. Sukupuoli-identiteetti voi ulottua myös näiden käsitteiden ulkopuolelle. Sukupuoli-identiteetti kehittyy ja voi muuttua elämän aikana. (Jämsä 2008a, 34; Seta 2016.) Sukupuoli elää ihmisten mielissä hyvin eri tavoin. Joillakin tietoisuus sukupuolesta on läsnä päivittäin, toisille sukupuoli on itsestäänselvyys jota ei tarvitse miettiä koskaan. (Kilpiä 2015, 14–15.)

Suurin osa ihmisistä on cissukupuolisia naisia tai miehiä. Cissukupuolisuudella tarkoitetaan miestä tai naista, joka ilmaisee itseään ja sukupuoltaan pääosin omalle synnyntäiselle sukupuolelleen ominaisesti ja sukupuoleen liitettyjen kulttuuristen odotusten mukaisesti. Cissukupuolinen kokee syntymässä määritellyn sukupuolensa omakseen. (Seta 2016; Kilpiä 2015, 154; Taavetti 2015, 26.)

Sukupuolivähemmistö käsitteenä kuvaa sellaisia ihmisiä, joiden sukupuolen ulottuvuudet eivät ole yksiselitteisesti määritettävissä mieheksi tai naiseksi (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 185). Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat intersukupuoliset ja transihmiset. Transvestiitit, transsukupuoliset, transgenderit ja muunsukupuoliset voidaan luokitella transihmisiksi. (Seta 2016.)

Transsukupuolinen tarkoittaa henkilöä, jonka kokemus omasta sukupuolestaan ei vastaa hänen syntymässä määritettyä sukupuoltaan, ja kokee jollain tavalla tarvetta korjata sukupuoltaan. Transsukupuolinen kokee syntyneensä

väärään ruumiiseen ja fyysisten sukupuoliominaisuuksiensa olevan ristiriidassa psyykkisen sukupuolensa kanssa. Käsite transsukupuolisuus on tunnettu Suomessa vasta 1950-luvulta lähtien, eikä ennen tätä ei ollut mahdollisuutta identiteettiin transsukupuolisena henkilönä. (Huuska 2010, 158; Taavetti 2015, 16; Kilpiä 2015, 157.)

Transvestiitti on mies tai nainen, jolla on tarve ilmentää ajoittain toista sukupuolta kuin hänelle on syntymässä määritetty, esimerkiksi pukeutumalla, eläytymällä tai laittautumalla. Transvestiitti ei usein koe tarvetta sukupuolen korjaukseen. (Hästbacka & Sirén 2017, 11; Seta 2016.)

Muunsukupuolinen eli transgender voi olla sekä mies että nainen, tai kokea itsensä mieheyden tai naiseuden rajalle tai sen ulkopuolelle. Transgender voi myös kokea olevansa omanlaisensa yhdistelmä molempia sukupuolia. (Hästbacka & Sirén 2017, 11; Kilpiä 2015, 157.)

Intersukupuolisuus on synnynnäinen tila, jossa lapsella ei ole yksiselitteisesti miehen tai naisen sukupuolielimiä, eikä sukupuolta voi määrittellä fyysisten ominaisuuksien perusteella. Tämä voi johtua ylimääräisen kromosomin aiheuttamasta hormonaalisen säätelyn sekoittumisesta. Käsitteen alle mahtuu laaja joukko erilaisia tiloja. (Hästbacka & Sirén 2017, 11–12; Kilpiä 2015, 155.) Intersukupuolinen voi kokea sukupuolensa mieheksi tai naiseksi, intersukupuoliseksi tai joksikin muuksi (Alanko 2014, 18).

Seksuaalinen suuntautuminen tarkoittaa ihmisen seksuaalisen, romanttisen ja emotionaalisen kiinnostuksen suuntautumista tiettyä sukupuolta oleviin ihmisiin. Jokaisella ihmisellä on jonkinlainen seksuaalinen suuntautuminen. Tieteellisesti ei ole näyttöä siitä, miten seksuaalinen suuntautuminen määrittyy. (Jämsä 2008a, 30.)

Heteroseksuaalinen henkilö on kiinnostunut vastakkaisesta sukupuolesta kun taas homoseksuaalisen henkilön kiinnostus kohdistuu samaa sukupuolta oleviin ihmisiin. Biseksuaalinen henkilö kokee emotionaalista, romanttista tai seksuaalista kiinnostusta ihmisiin sukupuolesta riippumatta tai ei koe kohteen sukupuolta merkittävänä tekijänä. (Seta 2016.)

Aseksuaali voi kokea vetoa mihin sukupuoleen tahansa, tuntematta kuitenkaan seksuaalista halua tai kiinnostusta. Panseksuaalinen henkilö ei halua

määritellä omaa seksuaalista suuntautumista koskemaan tiettyä sukupuolta, eikä koe sukupuolensa olevan olennainen seksuaalisen kiinnostuksen määrittäjä. Queer kuvaa identiteettiä, jonka kuvaamiseksi perinteiset sukupuoli ja suuntautumista määrittelevät sanat voivat olla liian rajoittavia. Queer on näkökulma, joka kyseenalaistaa yhteiskunnan sukupuoleen ja suuntautumiseen liittyviä normeja. (Seta 2016.)

Omasta sateenkaarevuudesta ja identiteetistä kertomiseen käytetään termiä ulostulo. Ulostulo on prosessi, joka toistuu eri sosiaalisissa yhteyksissä. Sateenkaarevuudesta kertomatta jättämisestä käytetään käsitettä kaappi.

”Kaapissa” oleva henkilö ei ole tuonut esille seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiään. (Hästbacka & Siren, 58; Seta 2016.)

Normit ovat sosiaalisia sääntöjä ja oletuksia yhteiskunnassamme siitä, millaisia ihmiset ovat ja millaisia heidän kuului olla. Normit luovat käsityksiä tavallisuudesta ja siitä, mikä poikkeaa tavallisuudesta. Normien haastaminen voi altistaa syrjinnälle tai tehdä normien ulkopuolelle jäävän ihmisen näkymättömäksi yhteiskunnassa. (Seta 2013, 10–11.) Sukupuoli- ja heteronormit ovat sateenkaarinuorten oikeuksien kannalta keskeisimpiä normeja (Taavetti 2015, 140). Sukupuolinormit ovat kaksijakoisen sukupuolijärjestelmän mukaisten sukupuolten oletettuja ja hyväksytyjä toimintatapoja, jotka ovat sukupuolen moninaisuuden kannalta usein liian ahtaita (Kilpiä 2010, 65). Heteronormatiivinen ajattelu yhteiskunnassamme näkyy esimerkiksi oletuksena yksilön heteroseksuaalisuudesta ja siinä, että heteron ei tarvitse kertoa seksuaalisesta suuntautumisestaan mutta ei-heteron on tultava kaapista ulos. (Seta 2013, 74–75.)

Käsitteitä ja määritelmiä on useita ja ne ovat ajassa muuttuvia. Jokaisen kokemus seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuolesta on yksilöllinen. Jokaisella ihmisellä on oikeus itse määritellä oma seksuaalinen suuntautumisensa ja sukupuoli-identiteettinsä tai olla määrittelemättä niitä. (Seta 2016.)

Sateenkaarinuoret voivat olla kaapista tulleita tai kaappiin jääneitä, hyvin tai huonosti koulussa pärjääviä, erilaisista perhe- ja kulttuuritaustoista, kiinnostuneita monenlaisesta seksistä tai pitkäaikaisesta parisuhteesta, urheilullisia tai

uskonnollisia. Sateenkaarinuori voi olla esimerkiksi tytöistä tykkäävä tyttö, haameeseen pukeutuva poika, tytöksi syntynyt poika, tai nuori, joka ei halua kategorioida itseään tiettyyn muottiin.

2.2 Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ennen ja nyt

Suomessa on ollut historiallisesti erilaisia vaiheita sukupuolen moninaisuuteen suhtautumisessa (taulukko 1). Vielä 1500–1700-luvulla sukupuolirajan ylittäminen naisesta mieheksi on voinut johtaa oikeudenkäyntiin ja kuolemanrangaistukseen Suomessa. Siihen aikaan sukupuoliroolin ylittäminen on mielletty Jumalan luomisjärjestyksen rikkomiseksi. Käsite transsukupuolisuus otettiin käyttöön Suomessa vasta 1950-luvulla. (Huuska 2010, 158.)

Talonpoikauskulttuurin uskotaan olevan melko salliva sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Pienissä yhteisöissä ihmiset tunsivat toisensa ja vähemmistöön kuuluvat ihmiset tiedettiin vaarattomiksi. Homoseksuaalisuuteen saatettiin suhtautua naureskellen ja pilkaten, mutta rangaistuksia homoseksuaalisista teoista annettiin harvoin. Modernisoitumisen ja kaupungistumisen myötä suhtautuminen moninaisuuteen muuttui. Lähiyhteisön kontrollin sijaan turvauduttiin poliisikontrolliin. Vuonna 1951 tuomittiin 75 miestä ja 12 naista haureudesta toisen samaa sukupuolta olevan kanssa. Tuomioiden määrä pysyi korkealla vielä 1960-luvullakin, vaikka samaan aikaan alkoi keskustelu seksuaalisuuden vapauttamisesta ja homoseksuaalisuuden rangaistavuuden poistamisesta. Kaupungistuminen tarjosi maaseutua paremmat mahdollisuudet miesten ja naisten väliselle kulttuurille. (Mustola 2003, 283; Seta & Trans-tukipiste 2015, 7.)

1960-luvulla homoseksuaalien asema nousi näkyvästi yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lääkäri- ja tietosanakirjojen sairausnäkökulma homoseksuaalisuuteen ei ollut enää ainoa tietolähde. Homoseksuaalisuudesta ilmestyi käännöromaaneja ja lehtikirjoituksia, jotka loivat pohjaa identiteettitietoisien vähemmistön synnylle. Liberalismin esiinnousun aikana 1960-luvun loppupuolella seksuaalivähemmistöt tarvitsivat heteroja puolustamaan oikeuksiaan. (Mustola 2007, 18–19, 25.)

Seksuaalivähemmistöjä koskeva lainsäädäntö ja politiikka Suomessa on kehittynyt hitaammin verrattuna muihin pohjoismaihin. Vuoteen 1971 saakka homoseksuaalisuus oli rangaistava teko. Laki perustui niin kutsuttuun absoluuttiseen sukupuolimoraaliin, jonka mukaan kaikki avioliiton ulkopuolinen seksi oli kielletty. Vuonna 1971 homoseksuaaliset teot kieltevä laki kumottiin. Homoseksuaalisten tekojen suojaikärajaksi asetettiin 18 vuotta, kun heteroseksin suojaikäraja oli 16 vuotta. Julkisesta kehottamisesta haureuteen toisen samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa tuli rangaistava teko. (Mustola 2007, 19–21, 37.)

Vuonna 1974 ryhmä seksuaalivähemmistöön kuuluvia miehiä perusti Seksuaalinen tasavertaisuus – Seta -nimisen järjestön. Heti perustamisen jälkeen Seta alkoi ajamaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksia, kuten kehotuskielto-lain kumoamista, suojaikärajojen yhdenmukaistamista ja homoseksuaalisuuden poistamista sairausluokituksesta. Vuonna 1981 lääkintöhallitus poisti homoseksuaalisuuden määrittelyn sairaudeksi Suomessa käytetystä sairausluokituksesta. (Mustola 2007, 27.)

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen lainsäädäntö kehittyi huimasti vuonna 1990, jolloin Suomi liittyi Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Vuonna 1995 Suomi liittyi Euroopan unioniin, minkä jälkeen maata on velvoittanut EU:n syrjinnän vastaiset direktiivit ja eurooppalaiset standardit. (Jyränki & Pakkanen 2010, 139.)

1990-luvulta alkaen kansalaisuutta koskeva sukupuolentutkimus on vähitellen alkanut kiinnittää huomiota sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin, kuten seksuaaliseen vapauteen, turvallisuuteen ja itsemääräämisoikeuteen. Vuonna 1999 laissa kumottiin kieltö julkisesta kehottamisesta samaa sukupuolta olevien välillä ja seksin suojaikärajat yhdenmukaistettiin. Seuraavana vuonna uusi perustuslaki kielsi syrjinnän ja vaati kaikille yhdenvertaisuutta lain edessä. 2000-luvun taitteessa ajankohtaisia kysymyksiä yhteiskunnassa ovat olleet myös samaa sukupuolta olevien parien oikeus virallistaa suhteensa sekä itsellisten naisten ja naisparien oikeus hedelmöityshoitoihin. (Seta 2017a; Urponen 2010, 296.)

Sukupuolivähemmistöjen oikeudet Suomessa ovat kehittyneet hitaammin kuin seksuaalivähemmistöjen. Vuonna 2003 astui voimaan laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta ja transvestisuus poistettiin sairausluokituksesta vuonna 2011. Vuonna 2015 syrjinnän kieltolaki laajeni koskemaan myös sukupuoli-identiteettiä ja sukupuolen ilmaisuun perustuvaan syrjintään. (Seta 2017a.)

Merkittävin muutos lainsäädännössä viime vuosina on ollut tasa-arvoisen avioliittolain hyväksyminen, joka astui voimaan 1.3.2017. Uudistetusta avioliittolaista on poistettu kohdat, joissa puhutaan miehestä ja naisesta. Tasa-arvoisen avioliittolaki mahdollistaa myös, että samaa sukupuolta oleva pari adoptoi lapsen yhdessä. (Avioliittolaki 25.8.2016/695.)

Taulukko 1. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen merkittäviä vaiheita Suomessa 1894-2017 (Seta 2017a)

1894	Laki kriminalisoi homoseksuaaliset teot.
1971	Homoseksuaalisten tekojen kriminalisointi poistetaan rikoslaista ja homoseksuaalisille teoille asetetaan korkeammat suojaikärajat. Julkisesta kehottamisesta samaa sukupuolta olevien henkilöiden väliseen haureuden harjoittamiseen tulee rangaistava teko.
1974	Seksuaalinen tasavertaisuus ry (Seta) perustetaan.
1981	Homoseksuaalisuuden luokittelu sairaudeksi poistetaan.
1994	Seta perustaa transsukupuolisten tukipisteen
1999	Kielto julkisesta kehottamisesta samaa sukupuolta olevien välillä kumotaan. Seksin suojaikärajat yhtenäistetään.
2000	Uusi perustuslaki sisältää yhdenvertaisuuden lain edessä sekä yleisen syrjintäkiellon. Tarja Halonen on maailman ensimmäinen presidentti, joka on ollut LHBT-järjestön puheenjohtajana.
2001	Työsopimuslaissa kielletään sukupuoliseen suuntautumiseen liittyvä syrjintä.
2002	Laki rekisteröidystä parisuhteesta astuu voimaan. Eduskunta hyväksyy translain.
2003	Laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta astuu voimaan ja kastroimislaki kumotaan.
2004	Yhdenvertaisuuslaki astuu voimaan.
2007	Laki hedelmöityshoidoista sallii hoidot luovutetuilla sukusoluilla ilman parisuhteeseen tai kumppanin sukupuoleen kohdistuvaa rajoitusta.
2009	Laki mahdollistaa perheen sisäisen adoption myös parisuhteensa rekisteröineille pareille.
2011	Terveystieteiden tutkimuskeskus poistaa transvestisuuden sairausluokituksesta Suomessa. Seksuaalinen suuntautuminen lisätään rikoslakiin viharikosten rangaistusten koventamisperusteisiin.
2015	Uudistuneet yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolaki laajentavat sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellot koskemaan sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää. Yhdenvertaisuusvaltuutetulla on oikeus käsitellä syrjintää kaikilla perusteilla.
2016	Uudistetun perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan perusopetuksen tehtävänä on lisätä tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta.
2017	Tasa-arvoinen avioliittolaki tulee voimaan. Pakkoavioero poistuu translaista.

Nykyisin asenteet sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuutta kohtaan ovat palaamassa suomalaisille juurille. Sallivampi ja ymmärtävämpi asennoituminen sekä lainsäädännön ja sairausluokitusten muuttaminen ovat hyviä esimerkkejä tästä. (Seta & Transtukipiste 2015, 7.) Vaikka sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen asema on helpottunut ja asioista keskustellaan avoimemmin, on avoin keskustelu tuonut mukanaan myös negatiivisen puolen.

Sateenkaari-ihmiset kohtaavat edelleen tuomitsevaa asennoitumista ja moninaisuuden ilmaisun kyseenalaistamista arjessa ja tiedotusvälineissä. (Alanko 2014, 11–12.)

Setan kattojärjestö ILGA-Eurooppa (European region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association) julkaisee vuosittain raportin, jossa kuva-taan sateenkaari-ihmisten asemaa Euroopassa sen mukaan, miten sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet toteutuvat. Raportissa eri maiden lain-säädäntöä ja toimintatapoja vertaillaan pisteytyksen avulla. Vuonna 2017 Suomen sijoitus on 7. ja Suomi täyttää tavoitteista 68 prosenttia. Suomen sijoitusta listalla paransi edellisvuosista laki tasa-arvoisen avioliittolain hyväksyminen. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen tilanteen parantamiseksi ILGA-Eurooppa toivoi Suomen jatkossa kiinnittävän huomiota yhteiskunnan yleiseen ilmapiiriin. Kirkon hierarkian ja yksittäisten pastorien välillä oli erimielisyyttä sen suhteen, vihkivätkö he samaa sukupuolta olevia pareja. Sijoitukseen vaikutti myös kansalaisaloite, joka vaati tasa-arvoisen avioliittolain kumoamista. Huomiota kiinnitettiin myös trans- ja intersukupuolisten henkilöiden aseman ja suojelun parantamiseksi suomalaisessa lainsäädännössä. (ILGA-Europe 2017, 89–92.)

Kirkon suhtautuminen sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin on muuttunut verkkaisesti. Sateenkaari-ihmiset kohtavat seurakunnissa vaikenemisen ja torjumisen sijasta enemmän hyväksyntää kuin aikaisemmin. Silti sateenkaari-ihmiset haastavat olemassa olollaan kirkon perinteitä ja aiheuttavat ristiriitaitilanteita. (Penttinen 2011, 272–273.) Esimerkiksi nuorille suunnatuissa suvaitsevaisuuden kampanjoissa ja rippikoulutyössä on jätetty pois seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuden teemat. Julkisten palveluiden osalta tällaista haastetta ei ole, sillä peruskoulun opetussuunnitelmassa velvoitetaan käsittelemään yhdenvertaisuuteen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liittyviä asioita. (Jämsä 2008b, 218–219.)

Nykyisin yhä useammat perheet voivat elää avoimesti sateenkaariperheinä. Homoseksuaaliset, biseksuaaliset ja transsukupuoliset vanhemmat ja heidän lapsensa saivat oman järjestönsä vuonna 1997, jonka nimeksi annettiin Sateenkaariperheet ry. Perheet kokevat sateenkaariperheet-käsitteen kuvaavan

hyvin perhemuotojen moninaisuutta ja termin käyttö onkin yleistynyt yleiskielessä. Sateenkaariperheet kohdataan myös viranomaisten ja lain näkökulmasta sateenkaariperheinä. (Jämsä 2007, 165–167.)

Setan (seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeusjärjestö) tavoitteena on ihmisoikeuksien, hyvinvoinnin ja yhdenvertaisuuden toteutuminen sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Seta vaikuttaa yhteiskunnallisesti eri osa-alueilla, kuten työelämään, ulkopolitiikkaan ja perheoikeuksiin liittyen. Seta on valtakunnallisesti arvostettu toimija, jota kuullaan ja kuunnellaan aktiivisesti seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen moninaisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Seta nostaa uusia sateenkaariuteen liittyviä teemoja yhteiskunnalliseen keskusteluun ja saa tavoitteitaan läpi hallitusohjelmaan. (Seta 2017b.)

Seta tavoittelee entistä yhdenvertaisempaa ja tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa muun muassa vetoamalla kunnan päättäviin tahoihin. Tavoitteena on turvallisempi koulu sateenkaarinuorille, tiedon ja osaamisen lisääminen kunnallisissa palveluissa sekä nollatoleranssi vihapuheeseen. Setan tavoitteet seuraavalle hallituskaudelle ovat sukupuolen itsemääräämisoikeus, turvallinen koulu kaikille sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen huomioiminen kaikilla hallinnonaloilla. (Seta 2017b.)

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden yhteinen tunnus on sateenkaarilippu. Lippu kuvastaa sukupuolen ja seksuaalisuuden monimuotoisuutta, ja sateenkaaren jokaisella värillä on oma merkityksensä. Punainen väri symboloi elämää, oranssi parantavaa voimaa, vihreä luontoa, sininen harmoniaa ja violetti henkisyttä. Yhdysvalloissa lippu on liehunut ensimmäisen kerran 1978 homojen ja lesbojen vapauden päivän paraatissa, Suomessa sateenkaarilippu on ollut sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen tunnus 1990-luvulta lähtien. (Mustola & Pakkanen 2007, 14.)

2.3 Sateenkaarinuoruus ilmiönä

Seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten määrä Suomessa on arvioitu olevan noin 10 prosenttia ja transnuorten 1,3 prosenttia ikäluokasta. Tilastojen mukaan puhumme vähemmistöistä, mutta käytännössä määrä tarkoittaa 65

000 seksuaalivähemmistöön kuuluvaa nuorta tai sitä, että jokaisessa koululoukassa on kaksi sateenkaarinuorta. (Alanko 2014, 16–17, 19.)

Sateenkaarinuoria on tutkittu Suomessa aikaisemmin. Laajin tutkimus on ollut Hyvinvoiva sateenkaarinuori -tutkimus (Alanko 2014). Lisäksi sateenkaarinuoria on tutkittu kouluissa, työelämässä, julkisissa tiloissa, vapaa-ajalla sekä liikuntaharrastuksissa. Tutkimuksen kohteena on ollut myös sateenkaarinuoriin kohdistuva syrjintä sekä moninaisuuden huomioiminen ja kohtaaminen palveluissa. Vuonna 2017 kouluterveyskyselyssä kysyttiin toisen asteen opiskelijoilta seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuolen kokemisesta ensimmäistä kertaa. Tavoitteena oli muun muassa nuorten palvelujen kehittäminen sekä yhdenvertaisuuden toteutumisen seuranta. Kouluterveyskysely on Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen koko maan kattava väestötutkimus, jossa kerätään laajasti tietoa nuorten hyvinvoinnista ja terveydestä. Seksuaalivähemmistöjen määrä aineistossa oli lukiossa 932 poikaa ja 2767 tyttöä sekä ammatillisissa oppilaitoksissa 1240 poikaa ja 1935 tyttöä. (Luopa ym. 2017, 1–4.)

Kouluterveyskyselyn tulokset kertoivat, että sateenkaarinuoret kokevat kiusaamista, uhkailua ja väkivaltaa moninkertaisesti enemmän kuin heteronuoret. Myös Hyvinvoiva sateenkaarinuori -tutkimus (2014) sekä nuorisobarometri (2016) osoittavat sateenkaarinuorten olevan riskiryhmää. Molempiin tutkimuksiin osallistuneista nuorista 70–80 % oli kokenut kiusaamista, syrjintää tai asiatonta kohtelua. Näitä seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuolen ilmaisuun liittyviä kielteisiä ilmiöitä pidettiin vastaajien keskuudessa yleisenä. (Alanko 2014, 42–43; Myllyniemi 2017, 54).

Sateenkaarinuoret kohtaavat asiatonta kohtelua, häirintää, syrjintää ja väkivaltaa sekä julkisilla paikoilla että yksityisissä tiloissa, mutta useimmin niitä esiintyy nuorten suosimissa paikoissa. Yleisimmin sateenkaarinuorten kohtaama häirintä ja kiusaaminen on ei-seksuaalista häirintää, seuraavaksi yleisintä on seksuaalissävytteinen sanallinen häirintä ja fyysinen seksuaalinen häirintä. Kaikki häirintä ei liity seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuolen ilmaisuus, mutta epäsuora yhteys näihin on olemassa. Fyysisen ja psyykkisen väkivallan kokemusten yhteys sateenkaarinuoruuteen sen sijaan on suurempi.

Alangon (2014) mukaan 42 % sateenkaarinuorista oli kokenut fyysistä väkivaltaa ja 77 % henkistä väkivaltaa. Transnuoret kokivat väkivaltaa cisnuoria enemmän. (Alanko 2014, 40–43.)

Sateenkaarinuoret kokevat terveydentilansa heteronuuria heikommaksi ja olonsa ahdistuneemmaksi (Luopa ym. 2017, 1). Mielen terveysongelmat ovat yleisempiä sateenkaarinuorten keskuudessa kuin hetero- ja cisnuorten keskuudessa. Masennus- ja ahdistusoireita oli selvästi enemmän transnuorilla kuin cisnuorilla, myös heidän koettu mielen terveytensä ja itsetuntonsa olivat selvästi huonompia. Sateenkaarinuorilla on myös muita nuoria suurempi riski itsetuhoiseen käyttäytymiseen ja itsemurhayrityksiin. Psykkiseen hyvinvointiin voivat vaikuttaa haasteet nuoren minäkuvassa, identiteetin piilottelu tai se-littely sekä koettu väkivalta ja syrjintä. (Alanko 2014, 37–38.)

Koulu näyttäytyy sateenkaarinuorille heteronormatiivisena ja moninaisuuden ulossulkevana. Normatiivisuus nousee esiin koulun opetuksessa, opetusmateriaaleissa sekä sukupuolitetusti jaetuissa tiloissa. Heteronormatiivisuus tekee myös seksuaalikasvatuksesta sateenkaarinuorille vaikeasti lähestyttävää, eikä tietoa muusta kuin heteroseksistä ole riittävästi saatavilla. Tämä vaikeuttaa nuoren omien tunteiden ymmärtämistä ja seurustelusuhteiden solmimista. Toisaalta koulusta sateenkaarinuoret saavat myös arvokasta tukea esimerkiksi opettajien, toisten oppilaiden tai kouluterveydenhuollon puolelta. Suurin osa sateenkaarinuorista kokee voivansa olla oma itsensä koulussa, eikä seksuaalinen suuntautuminen vaikuta vuorovaikutukseen opettajien kanssa. (Luopa ym. 2017, 1–4; Taavetti 2015, 68–69, 82–83, 86.) Kuitenkin kouluympäristön asenteet vaikuttavat siihen, kuinka avoin nuori on omasta sateenkaarevuudestaan. Kiusaamisen, syrjinnän ja väkivallan pelko vaikuttavat seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin salaamiseen muilta. (Alanko 2014, 27.) Kiusaamisesta kertominen voi olla sateenkaarinuorelle vaikeaa, koska samalla saattaa joutua paljastamaan oman sateenkaarevuutensa (Taavetti 2015, 94). Kiusaamista, syrjintää tai ahdistelua kokenut sateenkaarinuori voi jäädä pois koulusta, mikä lisää koulunkäynnin keskeyttämisen ja syrjäytymisen riskiä (Alanko 2014, 28).

Sateenkaarinuorten identiteetin rakentumisessa voi olla erilaisia vaikeuksia kuin hetero- ja cisnuorilla. Haasteita voivat tuoda persoonallinen identiteetti,

johon kuuluu kokemus omasta sukupuolesta ja seksuaalisuudesta, tarpeista ja arvoista, sekä sosiaalinen identiteetti, joka sisältää käsityksen samaistumisesta eri ihmisryhmiin. Molemmat identiteetin tasot rakentuvat yksilöllisesti ja ympäröivien yhteisöjen vuorovaikutuksessa. Myönteiset tuntemukset ja kokemukset ovat tärkeä osa hyvän itsetunnon ja identiteetin rakentumista. (Nissinen 2011, 14–15.)

Sateenkaarinuoret joutuvat muita nuoria enemmän pohtimaan myös omaa identiteettiään suhteessa koulutukseen ja ammattiin liittyviin odotuksiin. Sen lisäksi että oman identiteetin pohtiminen kuluttaa voimia, voi se viivästyttää tai keskeyttää sateenkaarinuoren työelämään siirtymisen. (Lehtonen & Mustola 2004, 242.) Identiteetin tasot, sukupuoliristiriita ja seksuaalisuus eivät ole vain ihmisen oma asia, sillä ne koskettavat koko hänen sosiaalista verkostoa. Sateenkaarevuus vaatii kaikilta tietotaitoa ja ymmärrystä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta ominaisuutena ja niiden merkityksestä yhteiskunnassa (Vilkkä 2010, 91.) Tietämättömydestä ja ymmärtämättömydestä johtuen sateenkaarinuoret kohtaavat ennakkoluuloisuutta ja stereotyyppistä ajattelutapaa, myös heitä kohtaavien ammattilaisten osalta (Hästbacka & Siren 2017, 91, 94).

Tietynlaiset stereotypiat ja ennakkoluulot määrittelevät sitä, miten voimme elää kulttuurissamme. Varsinkin ne, jotka eivät vastaa perinteisiä stereotyyppiä, joutuvat arvostelun kohteeksi. Raskaaksi koetaan etenkin kehoon, ulkoonäköön ja eleisiin liittyvä stereotyyppinen ajattelutapa sekä arviointi ja arvostelu. Sateenkaari-ihmiset ovat tyypillisiä arvioinnin kohteita. Eniten vähättelevää ja halventavaa kohtelua kokevat transihmiset. Kielteinen stereotypia estää kohtaamasta yksilöä omana itsenään ja kaventaa hänen monimuotoisuutta. Kielteiset stereotypiat voivat johtaa myös eriarvoiseen asemaan päätöksenteossa ja palveluiden saatavuudessa sekä paljastaa ihmisten ja yhteisöjen todelliset arvot. (Vilkkä 2010, 113–118.)

Sateenkaarinuoriin liittyvät stereotypiat voivat näyttäytyä niin, että heitä nimittellään ja kohdellaan epäasiallisesti. Epäasiallinen kohtelu voi liittyä esimerkiksi heidän pukeutumiseen tai ulkoiseen olemukseen, joka ei vastaa stereotyyppistä ajattelua tytöstä tai pojasta. Stereotyyppistä ajattelua on esimerkiksi käsitys sateenkaarinuorten yliseksuaalisuudesta, ikään kuin seksuaalisuudella

olisi heidän elämässä suurempi tai hallitsemattomampi rooli kuin heteronuurilla. (Hästbacka & Siren 2017, 89–90.) Stereotypiat voidaan nähdä myös myönteisenä asiana ja voimavarana. Ne voivat auttaa löytämään sukupuoli- ja seksuaali-identiteetin rakentumiseen samaistumisen kohteita. Stereotypiat voivat auttaa esimerkiksi transihmisiä tyylin etsimisessä ja pukeutumisessa. (Vilkkä 2010, 113–118.)

Sateenkaarinuoren taakkana saattaa olla myös salailu, joka voi vaihdella oman elämäntilanteen peittelystä siihen, että kertoo vain kysyttäessä. Oman sateenkaarevuutensa salailemisella nuori joutuu samalla peittelemään monia arkisia ja tärkeitä asioita elämässään. Uudessa ympäristössä päätös kertomisesta täytyy myös tehdä joka kerta uudestaan. (Taavetti 2015, 35.) Kertomiseen ja ulostuloon liittyy monia pelkoja, jotka aiheuttavat sateenkaarinuorille stressiä (Alanko 2014, 21–23). Ulostulo voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi, kun nuori löytää seurustelukumppanin tai kun haluaa käyttää itsestään sukupuolineutraalia nimeä. Nuori miettii kenelle ja miten kertoa tunteista. Ulostulo perheelle voi olla haastavaa aiheen arkaluontoisuuden vuoksi, mutta myös siksi, että omalle identiteetille ei vielä löydy sanoja. Nuori saattaa myös pelätä pettävänsä vanhempinsa odotukset, vaikka itsensä hyväksyminen on tärkeämpää nuoren oman elämän kannalta kuin toisten odotusten täyttäminen. (Taavetti 2015, 39–43.)

Sateenkaarinuoret kokevat suhteet vanhempiinsa keskimäärin muita nuoria huonommaksi. Paremmat suhteet perheenjäseniinsä on niillä sateenkaarinuorilla, jotka ovat avoimia omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan ja huonommat niillä, jotka salaavat suuntautumisensa perheeltään. Avoimuus ja luottamus perheenjäseniin on parempaa silloin, kun nuori saa läheisiltään kunniotusta ja kiinnostusta. (Alanko 2014, 21–23.)

Sateenkaarinuorten itsenäistyminen ja lapsuudenkodista muutto on osa niin sateenkaarinuorten, kuin muidenkin nuorten elämää. Pelko vanhempien hyväksymättömyydestä, vanhempien suojelu tai nuoren ulos heittäminen vanhempien toimesta voivat olla syitä sateenkaarinuoren muuttamiseen kotoa. Näissä tilanteissa nuoret eivät välttämättä saa vanhemmilta sitä taloudellista, emotionaalista ja käytännöllistä tukea, jonka varassa monien nuorten elämä omillaan alkaa. Tällöin riittävät resurssit on löydettävä muualta ja tukena voi

toimia esimerkiksi oma rakkaussuhde tai sateenkaariryhteisö. Itsenäistyminen voi antaa enemmän tilaa ilmaista sukupuoli-identiteettiänsä tai seurustella vapaammin samaa sukupuolta olevien kanssa. Pienten paikkakuntien sateenkaarinuorten muuttamisen syynä voi olla halu päästä pois ahdistavasta ilmapiiiristä. Sateenkaarinuori voi haluta muuttaa sellaiselle paikkakunnalle, jossa voi olla avoimemmin oma itsensä ja löytää helpommin muita sateenkaari-ihmisiä. Toisaalta kotoa muuttaminen voi liittyä luonnolliseen tarpeeseen aikuistua ja itsenäistyä. (Taavetti 2015, 49–51; Taavetti 2016, 143.)

Ystävien ja kaverien tuki on tärkeää sateenkaarinuorille. Sosiaaliset suhteet ja vahva itsetunto voivat olla sateenkaarinuoria suojaavia tekijöitä. Suojaavat tekijät ovat apuna haasteiden käsittelyssä ja niiden voittamisessa. (Alanko 2014, 10.) Erityisesti ystävien tukea tarvitaan silloin, jos sitä ei saa vanhemmilta. Yleensä kaverit suhtautuvat hyväksyvästi seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuuteen. Läheiset ystävät voivat olla tukena myös silloin, kun nuori pohtii ulostuloa omalle lähipiirilleen. Ystävien suhtautuminen sateenkaarinuorta kohtaan voi olla myös torjuvaa. Sateenkaarinuori voi pelätä, etteivät ystävät hyväksy häntä tai ystävyysuhteen muuttuvan, kun ystävä saa tietää sateenkaarevuudesta. (Taavetti 2015, 57–58.)

Sateenkaarinuorten ihmissuhteisiin liittyy sekä myönteisiä, että kielteisiä tekijöitä. Sateenkaarinuoret kuvaavat suhteensa ystäviin ja nykyisiin kumppaneihinsa yleisesti hyviksi. Vaikka sateenkaarinuoret saavat tukea ystävyys- ja rakkaussuhteista, monet kokevat silti yksinäisyyttä. (Alanko 2014, 21–25.) Osa sateenkaarinuorista jää yksin kokemansa väkivallan ja syrjinnän kanssa, sillä tukea näihin asioihin voi olla vaikea löytää (Taavetti 2015, 149).

Rakkaussuhteet ovat sateenkaarinuorille merkittävä tuki, erityisesti jos nuori on jäänyt sateenkaarevuutensa vuoksi perheen tai ystäväpiirin ulkopuolelle. Seurustelevat heteroparit saavat yleensä tukea yhteiskunnalta, perheeltä ja ystäviltä, mutta sateenkaarinuorten parisuhteet jäävät usein ilman yhteiskunnallista ja lähipiirin tukea. Nuorelle voi myös olla raskasta, jos suhdetta pitää piilotella eikä hän voi avoimesti iloita rakkaudestaan. Tällöin nuori jää myös vaille tukea eikä tunteita voi samalla tavalla käsitellä, mikäli suhde päättyy. (Taavetti 2015, 75.)

Sateenkaarinuoret kaipaavat usein ympärilleen muita sateenkaari-ihmisiä. Muiden sateenkaarinuorten kanssa voi jakaa kokemuksia, mikä auttaa vähentämään yksinäisyyden ja erilaisuuden tunteita. Sateenkaari-ihmisistä voi myös muodostua lapsuudenperheen korvaava, itse valittu perhe, mikäli nuori ei ole saanut kotoa tukea ja hyväksyntää. Vertaistuki ja sateenkaariyhteisö, jossa saa olla oma itsensä, ovat sateenkaarinuorelle tärkeitä oman minäkuvan vahvistamiseksi. Kynnys osallistua Setan tai muuhun sateenkaari-ihmisille suunnattuun toimintaan voi olla nuorelle kuitenkin liian korkea. Muiden toimijoiden järjestämä, sateenkaarinuorille suunnattu oma toiminta neutraaleissa tiloissa voisi lisätä sateenkaarinuorten vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. (Taavetti 2015, 59–60, 104–105.)

Sateenkaarinuoret kaipaavat vapaa-ajalleen tiloja, jotka ovat turvallisia ja joissa voi tutustua toisiin sateenkaarinuoriin. Asenneilmapiiri vapaa-ajan toiminnoissa vaikuttaa sateenkaarinuorten valitsemiin harrastuksiin. Harrastuksissa vallitsevat sukupuoliroolit ja -normit vaikuttavat siihen, millaisiin harrastuksiin sateenkaarinuoret hakeutuvat ja millaisia harrastuksia heille tarjotaan. Harrastuksissa tapahtuva syrjintä tai normatiivisuus voivat vaikuttaa siihen, että sateenkaarinuorilla on muihin nuoriin verrattuna vähemmän harrastuksia ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. (Alanko 2014, 31; Taavetti 2015, 99, 102.) Erityisesti urheiluharrastuksissa vallitseva heteronormatiivisuus näyttäytyy sateenkaarinuorille kielteisenä ja voi johtaa siihen, että sateenkaari-ihminen ei voi valita itselleen sellaista urheiluharrastusta, jonka itse haluaisi. Hyvinvoiva sateenkaari-ihminen tutkimuksen mukaan positiivisia tai neutraaleja asenteita sateenkaari-ihmisiä kohtaan on koettu kunnallisessa nuorisotoiminnassa sekä Setan nuorten ryhmissä. Sateenkaarinuorille suunnatulle toiminnalle on tarvetta niillä alueilla, missä toimintaa ei ole. (Alanko 2014, 31, 34, 44.)

Sateenkaari-ihminen ei välttämättä vaikuta ura- ja ammatinvalintaan. Toisaalta valinta voi olla tiedostamatontakin, sillä monet hakeutuvat niille koulutusaloille, joissa ilmapiiriin tiedetään olevan suvaitsevaisempi erilaisuutta kohtaan. Tämä on tärkeää myös asuinpaikkakunnan valitsemisessa. Suuremmissa kaupungeissa on vapaampi ilmapiiri sekä monipuolisemmat mahdollisuudet elämäntekemiseen. (Huotari ym. 2011, 93–94, 98–99.)

Monilla sateenkaarinuorilla toiveet oman elämän suhteen voivat olla hyvinkin tavallisia: kumppani, omakotitalo, pari lasta. On tärkeää tulla kutsutuksi omalla nimellään tai kertoa seurustelukumppanistaan avoimesti. Nuoret myös toivovat tavallisuutta, että heitä kohdeltaisiin kokemuksistaan huolimatta samanlaisina kuin muitakin nuoria. Yhteiskunnan asenteet tänä päivänä voivat tukea näitä haaveita. Toisaalta yhteiskunnan epätasa-arvoiset rakenteet ja syrjintä saattavat vaikeuttaa näiden haaveiden toteutumista. Tulevaisuus näyttäytyy sateenkaarinuorille mahdollisuutena elää itsensä näköistä, onnellista elämää. Toisaalta tulevaisuus voi olla epävarma, sillä nuori ei tiedä, millaista sateenkaariaikuisuutta voi edes odottaa. (Taavetti 2015, 147–150; Taavetti 2016, 144.)

Yhteiskunnan valmiudet sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kohtaamiseen eivät ole kovin hyvät. Suosiminen, syrjintä, kielteinen asenne tai kielteinen suhtautuminen ovat sateenkaarinuorten mielestä yleisiä ongelmia palveluissa. (Alanko 2014, 43.) Nuorten päihde- ja mielenterveystyön ammattilaisten keskuudessa sukupuolen moninaisuuteen liittyvät kysymykset ovat huonosti tunnettuja ja tiedostettuja. Osa ammattilaisista ei tiedä kohdanneensa sateenkaarinuoria ja osa ei pidä sitä merkityksellisenä. Suurin osa työntekijöistä haluaa edetä keskusteluissa nuorten ehdoilla, eivätkä he usko, että nuoria kohtaavien ammattilaisten suvaitseva asenne poistaisi yksistään epäkohtia ja puutteita yhdenvertaisuuden toteutumisessa. Ammattilaiset eivät aina tiedä millä tavalla sateenkaarevuus voi vaikuttaa palveluissa, että laajemmin nuorten elämässä ja he sekoittavat keskenään seksin, seksuaalisuuden ja seksuaalivähemmistöt. (Hästbacka & Siren 2017, 40–42, 45–46, 48, 53.)

Ammattilaisilla tulisi olla laaja ymmärrys ja heidän tulisi olla tietoisia sateenkaarevuuden vaikutuksista nuorten elämään, sillä siihen liittyy erityispiirteitä, jotka vaativat aktiivista huomioimista (Hästbacka & Siren 2017, 47, 50). Eri-laisten vaihtoehtojen esille tuominen ja moninaisuuden huomioiva puhetapa ovat hyviä keinoja tuoda esiin oma ymmärrys ja avoin suhtautuminen moninaisuuden olemassaoloon. Näin toimiessaan ammattilainen antaa ikään kuin luvan nuorelle olla sellainen kuin hän on ja kantaa vastuun hyväksyvän ja avoimen ilmapiirin luomisesta. (Kilpiä 2011, 260.)

Sateenkaarinuoret eivät ole vain joukko samanlaisia nuoria, vaan kaikki ovat omia yksilöitä, joilla jokaisella on oma historiansa ja kokemuksensa erilaisista kohtaamisista sekä arjen kokemuksista. Nämä kohtaamiset ja kokemukset voivat olla kovinkin poikkeavia toisistaan. Jos kokemukset ovat olleet myönteisiä, voi sateenkaareva identiteetti olla nuorelle myös voimavara. Jos sateenkaarinuoret kuitenkin ohitetaan sukupuoleen tai seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä, voi sateenkaarevuus tulla ohitetuksi merkityksettömänä ja näkymättömänä. Näin ei pitäisi olla, sillä ammattitaitoiseen nuorten kohtaamiseen kuuluu sensitiivisyys, arkaluonteisten asioiden käsittely ja turvallisen tilan luominen. Joskus voi tapahtua myös väärinkäsityksiä. Jos ammattilaisten tiedoissa ja taidoissa on puutteita esimerkiksi sateenkaarevuuden ilmiön tunnistamisessa, voi ilmapiiristä tulla tahattomasti kielteinen tai sateenkaarinuorille epävarmuutta aiheuttava. Ei ole myöskään palveluun hakeutuvan nuoren tehtävä toimia valistajana ja korjata ammattilaisen tiedon puutetta ja virheellisiä käsityksiä. Kun nuori halutaan kohdata kokonaisvaltaisesti ja halutaan ymmärtää häntä yksilöllisesti, tulee myös huomioida hänen sateenkaarevuutensa. (Hästbacka & Siren 2017, 23, 52–53, 84.)

Aiempien tutkimusten mukaan sateenkaarinuorilla on siis enemmän haasteita elämässä kuin heteronuorilla. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki sateenkaarinuoret voisivat huonosti tai että sateenkaarevuus itsessään toisi aina ongelmia (Hästbacka & Siren, 23). Sateenkaarinuoret ovat myös paljon muuta. Heidän ilon ja huolen aiheensa voivat liittyä mihin tahansa elämän osa-alueisiin. Sateenkaarinuoruus voi olla muun lisäksi myös positiivinen voimavara. Parhaimmillaan sateenkaarevuus antaa nuorelle mahdollisuuksia olla oma itsensä, rakastaa ja tulla rakastetuksi. (Taavetti 2015, 137, 149, 151.)

3 KOUVOLAN NUORISOPALVELUT

3.1 Nuorisotyön tarkoitus ja tehtävä

Nuorisotyöllä tarkoitetaan nuorten oman ajan käyttöön kohdistuvaa aktiivisen kansalaisuuden edistämistä, nuorten sosiaalista vahvistamista, nuoren kasvun ja itsenäistymisen tukemista sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Nuorisotyötä määrittää nuorisolaki, jonka tavoitteina on edistää nuorten osallisuutta

ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa. Tavoitteena on myös tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista. Nuorisolain mukaan nuorisotyön tulee edistää nuorten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. (Nuorisolaki 21.12.2016/1285.)

Niemisen (2008, 23–25) mukaan nuorisotyöllä on useampi tärkeä tehtävä, jotka ovat muun muassa sosialisatio eli nuorten liittäminen yhteiskunnan ja lähiyhteisön jäseniksi, kompensatio eli vaikeuksien ja puutteiden tasoittaminen ja korjaaminen sekä personalisaatio, joka tarkoittaa nuoren ihmisen ohjaamista itsenäiseksi sekä omat tarpeensa ja pyrkimyksensä tunteväksi yksilöksi. Kiilakosken (2015, 161–162) mukaan nuorisotyön tavoite ei ole olla vain palveluiden tarjoaja, vaan tukea nuorta toimimaan omaa hyvänsä edistäen. Tähän ei riitä pelkkä nuoren kasvun tukeminen, vaan tarvitaan laajempaa huomiota siihen, millaisia mahdollisuuksia heillä on, mitä heille tarjotaan ja mitä heillä on lupa odottaa yhteiskunnalta. Kinnusen (2015, 61–62) mukaan nuorisotyön tavoitteet ovat muun muassa nuoren yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukeminen, nuorten suhteiden vahvistaminen toisiin nuoriin ja luotettaviin aikuisiin sekä lähiympäristöön.

Laadukkaan työn perusta nuorten kanssa työskennellessä on myönteinen asennoituminen ja aito välittäminen. Nuoret vaistoavat teennäisyyden. Työtä nuorten kanssa pitäisi tehdä myös moralisoimatta. Kaikkea ei voi eikä tarvitse hyväksyä, mutta omat asenteet eivät saa estää nuorta saamasta hyvää palvelua. (Makkonen & Kosunen 2004, 88.) Nuorisotyöntekijä on kasvattaja, jolla on mahdollisuus auttaa nuorta etsimään omaa identiteettiä, kuten pohtimaan sitä, kuka olen, mihin ryhmiin kuulun ja ketkä ovat kanssani samaa mieltä. Identiteettityö voi keskittyä myös pohtimaan erilaisuuksia, kuten minkälainen en ainakaan halua olla, ketkä ajattelevat eri tavoin, keitä inhoan. Identiteettiä ei peritä valmiina, vaan se täytyy luoda itse. Kasvattajan tehtävänä on auttaa nuorta hyväksymään itsensä ja muut. (Kiilakoski 2008, 62.)

Nuorisotyöllä on mahdollisuus ehkäistä sukupuolen tai seksuaalisuuden mukaan tapahtuvaa luokittelua toimimalla normikriittisesti. Osa toimivaa ammatti-

käytäntöä nuorisosalalla on erilaisuuden arvostaminen ja mahdollisuuksien luominen. Ihmisten on mahdollista olla oma itsensä ja tuoda identiteettinsä esiin vain, jos se on riittävän turvallista ja luvallista. (Kiilakoski 2008, 70–71.)

Nuorten päihde- ja mielenterveysongelmille altistavia tekijöitä ovat syrjinnän kohteena oleminen tai sen pelkääminen sekä vähemmistöasema. Tämä koskee erityisesti sateenkaarinuoria. Suojaavia tekijöitä ja hyvinvointia tukevia asioita ovat sen sijaan sosiaalinen luottamus ja osallisuus yhteiskunnassa. (Hästbacka & Siren 2017, 17.) Näihin suojaaviin tekijöihin tulee keskittyä nuorisotyön keinoin ja edesauttaa moninaisuuden huomioimista ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Samalla ehkäisemme päihde- ja mielenterveyshaittoja, jotka ovat myös yhteiskunnallisesti merkittäviä ongelmia.

3.2 Kouvolan nuorisopalveluiden organisaatio

Kouvolan kaupungin organisaatiossa nuorisopalvelut kuuluu hyvinvointipalvelujen lasten ja nuorten palveluihin. Kouvolan nuorisopalvelut järjestää nuorille kasvua tukevaa toimintaa, joka osaltaan täydentää kodin ja koulun kasvatus- ja oppimista tukevaa toimintaa. Nuorisopalveluiden työmuotoja (kuva 1) ovat yhteiskunnallinen, yhteisöllinen ja kohdennettu nuorisotyö sekä nuorten työpajat. Kouvolan nuorisopalveluissa on 51 työntekijää, joista osa on määräaikaista. (Nuorten Kouvolasta 2018.)

			
<p>Yhteiskunnallinen nuorisotyö <i>Palveluvastaava Tuula Soininkallio</i> <i>Suunnittelija Riikka Kaasalainen</i> <i>Koordinaattori Esko Lavonen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Strateginen johtaminen - Nuorisopolitiikka - Palveluohjauksellinen toiminta - Avustukset - Järjestöyhteistyö - Tilat - Hankkeet - Sisäiset palvelut - Viestintä ja markkinointi 	<p>Yhteisöllinen nuorisotyö <i>Koordinaattori Maritta Rihu</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Alueellinen nuorisotyö <ul style="list-style-type: none"> - Koulunuorisotyö - Nuorisotilat - Kulttuurinen nuorisotyö <ul style="list-style-type: none"> - Kansainvälinen nuorisotyö - Monikulttuurinen nuorisotyö - Edustuksellinen osallisuus <ul style="list-style-type: none"> - Nuorisovaltuusto 	<p>Kohdennettu nuorisotyö <i>Koordinaattori Sanna Heimonen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Ehkäisevä päihdetyö - Erityisnuorisotyö - Etsivä nuorisotyö - Ohjaamo - Tieto, ohjaus, neuvonta ja tuki mm. opiskeluun, työnhakuun ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa 	<p>Nuorten työpajat <i>Työpajajohtaja Sanna Taimisto</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nuorten työllistäminen - Pajapalvelut - Nuorten paja

Kuva 1. Nuorisopalveluiden toimintamuodot ja niiden vastualueet

Yhteiskunnallinen nuorisotyö on hallinnollisella tasolla tehtävää työtä. Työmuoto pitää sisällään palveluita, joiden tarkoituksena on osallistaa nuoria, parantaa heidän asemaa ryhmänä sekä koordinoida kaupunkitasoista nuorisopolitiikkaa. Yhteiskunnallisessa nuorisotyössä yhteistyötahoina ovat nuorten kanssa toimivat sidosryhmät, harvoin toimitaan suoraan nuorten kanssa. (Kiilakoski ym. 2015, 94–95.)

Yhteisöllisen nuorisotyön toimialuetta ovat nuorten lähiyhteisöt ja vapaa-ajanviettopaikat, kuten koulut ja nuorisotilat. Yhteisöllisen nuorisotyön kohderyhmää ovat 12–17-vuotiaat nuoret, joita he kohtaavat jopa vuosien ajan. Työmuodon tavoitteena on esimerkiksi tukea nuoren sosiaalisten taitojen kehittämistä, tarjota päihteettömiä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia sekä luoda nuorelle mahdollisuuksia itsetuntemuksen ja itsetunnon taitojen kehittämiseen. Työmuodolle tärkeä työmenetelmä on alueellinen toimijuus yhteistyöverkossa. (Kiilakoski ym. 2015, 92–93.) Kouvola on 13 nuorisotilaa ja koulu- nuorisotyötä tehdään 13 koulussa, pääsääntöisesti yläkouluilla (Nuorten Kouvolalla 2018).

Kohdennettu nuorisotyö on sekä ennaltaehkäisevää, että korjaavaa työtä. Sitä tehdään nuorten ja heidän sosiaalisten verkostojen parissa moniammatillisesti eri hallintokuntien kanssa. Nuori ohjataan kohdennettuun nuorisotyöhön silloin, kun jollakin yhteistyötaholla herää huoli hänestä. Tyypillisimpiä työmenetelmiä ovat yksilötyö ja pienryhmätoiminta. Työmuodon arvoissa korostuu luotettava ja turvallinen aikuisuus, kasvatuksellisuus, itsetunnon tukeminen sekä sosiaalinen vahvistaminen. (Kiilakoski ym. 2015, 102–103.) Kouvolan nuorisopalveluissa kohdennettuun nuorisotyöhön kuuluvat erityisnuorisotyö, ehkäisevä päihdetyö, etsivä työ ja Ohjaamo. Ohjaamo on matalan kynnyksen palvelupiste alle 30-vuotiaille nuorille. Ohjaamo tarjoaa nuorille henkilökohtaista tukea, neuvontaa, ohjausta ja tietoa esimerkiksi kouluttautumiseen, työllistymiseen ja elämänhallintaan. Ohjaamon toimintamalli kattaa alleen Ohjaamon lisäksi eri hallinnonalojen peruspalveluja sekä laajan yhteistyöverkoston, johon kuuluvat Kouvolan Ohjaamossa muun muassa etsivä nuorisotyö, oppilaitokset, TE-toimisto ja Kela. (Nuorisotakuu 2017.) Hallituksen yhtenä toimenpiteenä on Ohjaamo-toiminnan vakiinnuttaminen valtakunnallisesti yhteistyön ja vaikuttavuuden parantamiseksi (Valtioneuvosto 2017).

Nuorten työpajatoiminnan avulla motivoidaan alle 29-vuotiaita työttömiä tai syrjäytymisvaarassa olevia nuoria työllistymään, kouluttautumaan ja parantamaan arjen hallintaa. Työ on tavoitteellista ja suunnitelmallista ohjaus- ja valmennuspalvelua, yksilön tarpeet ja valmiudet huomioiden. Työpajatoiminnan työmuodoissa korostuvat yhteisöllisyys, osallisuus, ohjauksellisuus, elämäntaidon tukeminen ja syrjäytymisen ehkäisy. (Komonen 2008, 429, 445.) Kouvolaan nuorten työpajatoimintaa toteutetaan kahdessa toimipaikassa ja vuosittain työpajoilla työskentelee noin 120 nuorta (Nuorten Kouvola 2018).

3.3 Yhdenvertaisuussuunnitelma Kouvolan nuorisopalveluissa

Yhdenvertaisuuslaki (30.12.2014/1325) suojaa vähemmistöryhmiä syrjinnältä ja sisältää yhdenvertaisuuden toteuttamisen ja edistämisen velvoitteita. Yhdenvertaisuus on perusoikeus, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat samanarvoisia tietyistä henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatta. Tasa-arvolaki (30.12.2014/1329) kieltää syrjinnän sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella. Tasa-arvolla tarkoitetaan kaikkien ihmisten yhtäläistä arvoa yksilöinä. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eivät välttämättä toteudu siten, että toimenpiteet ovat samanlaisia kaikille. Yhdenvertaisuuden toteutumiseksi tarvitaan moninaisuuden ja erilaisuuden tiedostamista normikriittisesti. (Taavetti 2015, 23.)

Yhdenvertaisuuslain (5. § 2. mom.) mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän sekä työnantajan, jonka palveluksessa on vähintään 30 henkilöä, on laadittava yhdenvertaisuussuunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Kouvolan kaupungilla on henkilöstöä koskeva suunnitelma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Suunnitelman on laatinut yhteistyössä henkilöstöpalvelu, työsuojelu ja eri toimialojen edustus. Kouvolan kaupunki työnantajana perustaa päätöksenteon yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen arvomaailmaan. Tämä vaatii syrjinnän tunnistamista, havainnointia, tiedottamista, sekä päättäjien ja henkilöstön kouluttamista. Kouvolan kaupunki työnantajana edellyttää työntekijöiltä hyvää käytöstä, eikä hyväksy huonoa kohtelua, kiusaamista, ahdistelua tai seksuaalista häirintää. Työntekijöiden velvollisuus on

puuttua havaitsemiinsa epäkohtiin ja ottaa asia puheeksi esimiehen kanssa. (Kouvolan kaupunki 2015, 4–9.)

Kouvolan kaupungin vahvuutena on yhteiset henkilöstöjohtamisen toimintamallit, joissa on huomioitu yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. Työtyytyväisyyskyselyjen monipuolista hyödyntämistä pidettiin hyvänä kehittämisen välineenä. Kyselyt osoittavat, että kaupungin eri työyhteisöissä esiintyy vähän syrjintää. Kehittämiskohteina pidetään toimintamallien ja ohjeiden toteutukseen liittyviä erilaisia käytänteitä. On mahdollista, että samoja ohjeita tulkitaan eri tavoin, joka voi johtaa eriarvoiseen kohteluun. Kouvolan kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista seurataan vuosittain henkilöstökertomuksessa sekä työtyytyväisyyskyselyillä. (Kouvolan kaupunki 2015, 8–13.)

Kouvolan nuorisopalveluissa yhdenvertaisuussuunnitelmaa valmistelee edustuksellinen työryhmä vuoden 2018 aikana. Jokaisesta nuorisopalveluiden yksiköstä on edustaja työryhmässä. Koko nuorisopalveluiden henkilöstö osallistui syksyn 2017 aikana kolmipäiväiseen yhdenvertaisuuskoulutuskokonaisuuteen. Työryhmä toteutti henkilöstölle kyselyn yhdenvertaisuuden toteutumisen nykytilasta suunnitelman laatimisen tueksi.

3.4 Kouvolan nuorisopalveluiden toteuttama seksuaalikasvatus

Kouvolan nuorisopalveluissa on vakiintunut käytäntö osallistua peruskoulujen kahdeksaluokkalaisten seksuaalikasvatuksen järjestämiseen. Seksuaalikasvatusoppitunteja pidetään kaikilla yläkouluilla nuorisotyöntekijöiden toimesta osana terveystiedon opetusta. Oppitunnit toteutetaan yhteistyössä koulun ammattilaisten kanssa.

Perusopetuksen opetussuunnitelma rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiselle, sekä ohjaa niiden puolustamiseen ja ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Perusopetuksella ja nuorisotyöllä on samoja tavoitteita, kuten hyvinvoinnin, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. (Opetushallitus 2014, 16.)

Yläkoulujen terveystietoon on sisällytetty seksuaalisuus, seksuaaliterveyden eri osa-alueet ja seksuaalisen kehityksen monimuotoisuus. Terveystiedossa

käsitellään myös turvallisuustaitoja, sosiaalisia taitoja sekä tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn liittyvien valmiuksien kehittymistä. (Opetushallitus 2014, 398–400.) Kouvolan nuorisopalvelut tarjoaa kouluille oppitunteja tukemaan opetussuunnitelman tavoitteita. Seksuaalikasvatusoppitunteja on viidestä eri aihealueesta, joista koulu voi halutessaan valita koko oppituntikonaisuuden tai vain osan oppitunneista. Nämä aihealueet ovat seksuaalisuuden portaat, nuorten seksuaalioikeudet, kondomiajokortti, seksuaalinen tasavertaisuus sekä seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan ehkäisy.

Seksuaalikasvatusoppitunneilla seksuaalisuutta käsitellään monipuolisesti ja avoimesti eri näkökulmista. Tavoitteena seksuaalikasvatuksessa on antaa nuorille ajantasaista ja luotettavaa tietoa seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvissä asioissa. Paalanen (2010, 100) korostaa, että nuorten seksuaalikasvatuksen tulee olla avointa, suorapuheista ja kriittistä. Seksuaalisuudesta tulee voida puhua nuorten ikäkauteen sopivalla tavalla, samaan tapaan kuin mistä tahansa muustakin asiasta. Seksuaalikasvatuksen tulisi olla entistä paremmin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt huomioivaa, yhdenvertaisuutta korostavaa sekä heteronormatiivista lähestymistapaa välttävää (Huldén 2010, 91).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymyksillä halutaan selvittää, millaisia kohtaamisia sateenkaari-nuorilla on ollut ja millaisia kohtaamisia he itse toivovat nuorten parissa työskenteleviltä työntekijöiltä. Kysymyksillä haetaan vastausta myös siihen, millaisia valmiuksia Kouvolan nuorisopalveluiden työntekijöillä on kohdata sateenkaarinuoria nuorisotyön ympäristöissä ja millaisia kohtaamisia heillä on ollut aiemmin.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia sateenkaarinuorilla on kohtaamisista aikuistoimijoiden kanssa?
2. Millaisia kohtaamisia sateenkaarinuoret itse toivovat nuorten kanssa työskenteleviltä aikuisilta?

3. Millaisia kokemuksia nuorisotyöntekijöillä on sateenkaarinuorten kohtaamisista?
4. Millaisiksi nuorisotyöntekijät kokevat omat valmiutensa sateenkaarinuorten kohtaamiseen?

4.2 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät

Tutkimusmenetelmä tulisi valita siten, että se sopii tutkimusongelman ratkaisuun (Hirsjärvi & Hurme 2006, 38–39). Tämä tutkimus on luonteeltaan monimenetelmäinen eli triangulaatio, joka ei ole oma tutkimusmenetelmänsä, vaan yhdistää laadullisen ja määrällisen tutkimusmenetelmän tilanteen mukaan. Triangulaatiossa ilmiötä tutkitaan eri menetelmillä ratkaisun löytämiseksi. Monimenetelmäisessä tutkimusotteessa voidaan yhdistää useampi aineistonkeruumenetelmä, kuten teemahaastattelu ja kyselylomake. (Kananen 2017, 154–155.) Eri menetelmien yhdistäminen tutkimuksessa laajentaa näkökulmia sekä mahdollistaa kattavan ja mahdollisimman hyvän ymmärryksen tutkimuskohteesta (Hirsjärvi & Hurme 2006, 38–39; Kananen 2013, 33). Tässä opinnäytetyössä triangulaatiota hyödynnetään siten, että eri tutkimuskysymyksiin vastataan monimenetelmällisesti, toisiin haastatteluaineistolla ja toisiin kyselyllä. Yhdellä tutkimusmenetelmällä olisi vaikea saada kattava kuva sateenkaarinuorista Kouvolassa, joten vastataksemme tutkimuskysymyksiin, tarvitsemme nuorten ja työntekijöiden näkökulmia. Tämän vuoksi lähestymme ilmiötä kahdesta näkökulmasta monimenetelmäisesti.

Tutkimuksen aineistokeruumenetelminä käytämme teemahaastattelua sateenkaarinuorille sekä Webropol-kyselyä työntekijöille. Teemahaastattelun tarkoituksena on löytää tutkimuskysymykseen merkityksellisiä vastauksia. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan ennalta valittuihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemat ovat kaikille haastateltaville samat ja ne perustuvat tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Teemahaastattelun kysymyksillä ei ole tarkkaa järjestystä vaan haastattelu etenee teemojen varassa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 47–48; Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Valitsimme sateenkaarinuorten osalta aineistonkeruumenetelmäksi teemahaastattelun, sillä se antaa nuorille mahdollisuuden kertoa omakohtaisista ko-

kemuksistaan vapaamuotoisesti. Haastattelijalla on myös mahdollisuus selvittää ja syventää vastauksia sekä esittää lisäkysymyksiä toisin kuin kyselyssä. Haastattelu tuo esiin tutkittavien näkökulman ja äänen. Haastateltava on tutkimuksen merkityksellinen ja aktiivinen osapuoli, jolla on mahdollisuus tuoda itseään koskevia asioita vapaasti esille. Haastattelut vievät kuitenkin paljon aikaa ja ovat työläitä purkaa. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 35.)

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään yleistyksen sijaan ymmärtämään ja saamaan tietoa ilmiöstä. Pienempikin määrä haastateltavia voi antaa tutkimukselle merkittävää tietoa. Teemahaastattelu antaa mahdollisuuden tutustua tutkittavaan ilmiöön ja nuorten tarinoihin syvällisesti, jolloin tutkimuksessa välittyy kuva haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 41, 59.)

Toinen käyttämämme aineistonkeruumenetelmä tässä opinnäytetyössä on kysely nuorisotyöntekijöille. Kyselyssä kaikilta kyselyyn vastaajilta kysytään samat kysymykset samassa järjestyksessä. Kyselyn vastaaja lukee itse kysymyksen ja vastaa siihen. Kyselytutkimuksen kohteena ovat tavallisesti henkilöt ja heitä koskevat asiat, kuten mielipiteet, asenteet tai arvot. (Vilka 2007, 28.)

Kysely sopii aineistonkeruumenetelmäksi hyvin, sillä osa kysymyksistä mittaa työntekijöiden omia asenteita ja arvoja suhteessa sateenkaarinuoriin jolloin henkilökohtaisten mielipiteiden esilletuominen on helpompaa kuin esimerkiksi haastattelussa. Tänä päivänä kyselyihin on luontevaa vastata sähköisesti verkossa (Vehkalahti 2014, 48). Ammattikuntamme edustajat ovat tottuneita Webropol-kyselyihin vastaajia ja voivat vastata kyselyihin sopivan hetken tullen. Sähköinen kysely sopii aineistonkeruumenetelmäksi, kun tutkittavia on paljon ja he ovat hajallaan (Vilka 2007, 28). Kouvolan nuorisopalveluiden työntekijöiden toimipisteet sijaitsevat eri puolilla kaupunkia, eikä yhteisiä tapauksia ole usein. Webropol-kyselyn hyvä puoli on myös tulosten sähköinen muoto, joka helpottaa ja nopeuttaa tulosten analysointia (Vehkalahti 2014, 48). Webropol-kyselylomakkeen käyttö työntekijöille on riittävä, sillä se mahdollistaa faktojen esille tuomisen ja jättää pois kaiken epärelevantin.

Onnistuneessa kyselylomakkeessa vastaajan ei tarvitse joutua arvailemaan, kuinka kysymyksiin pitää vastata, vaan vastausohjeet ovat selkeät ja yksiselitteiset. Jokaisen vastaajan on ymmärrettävä käsitteet ja kysymykset samalla tavalla tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi (Vilkkä 2007, 37, 66). Muotoilimme tutkimuksen käsitteet ymmärrettäviksi kysymyksiksi ja mitattavaan muotoon. Esimerkiksi työntekijöiden valmiuksien mittaaminen koostuu kysymyksistä, jotka liittyvät työntekijän tietoon, osaamiseen ja asenteisiin liittyen sateenkaarinuoruuteen.

Kyselylomakkeessa voidaan käyttää avoimia ja suljettuja kysymyksiä. Suljetuissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi. Tässä tutkimuksessa suljettuja kysymyksiä on määrällisesti enemmän kuin avoimia kysymyksiä. Muotoilimme kyselylomakkeen suljetut kysymykset siten, että vastausvaihtoehdot eivät sulje toisiaan pois. Joihinkin suljettuihin kysymyksiin vastaaja saa valita yhden ja joihinkin kysymyksiin useamman vaihtoehdon. Suljetut vastausvaihtoehdot helpottavat mittausta ja tietojenkäsittelyä analysointivaiheessa. Avoimia kysymyksiä käytetään, kun vastausvaihtoehdot on liikaa tai niitä on mahdotonta rajata etukäteen. Ne mahdollistavat myös vapaamuotoisen ja spontaanin vastaamisen. Avointen kysymysten avulla halutaan tietää esimerkiksi työntekijöiden kehittämisehdotuksia sateenkaarinuorten kohtaamiseen Kouvolan nuorisopalveluissa. Avoimet vastausvaihtoehdot ovat työlämpiä käsitellä analysointivaiheessa, mutta joissain tilanteissa ne toimivat suljetuja paremmin. (Vehkalahti 2014, 24-25).

4.3 Aineistonkeruuprosessin eteneminen

Aloitimme tutkimusprosessin syksyllä 2017 perehtymällä monipuolisesti ilmiöön. Kävimme läpi sateenkaarinuoriin liittyviä uusimpia tutkimuksia, keskustelimme Setan työntekijöiden kanssa ajankohtaisista asioista ja keskeisistä kysymyksistä sekä osallistuiimme koulutuksiin. Näiden pohjalta valmistui teema-haastattelurunko (liite 1) sekä Webropol-kyselylomake (liite 2), joiden tarkoitus on vastata parhaalla mahdollisella tavalla tutkimuskysymyksiin. Haastattelurunko ja Webropol-kyselylomake rakentuvat samoista teemoista, joita analysoidaan rinnakkain. Teemat ovat sateenkaarinuoruus, kokemuksia kohtaamisista ja kehittämisehdotukset. Lisäksi työntekijöiltä kysyttiin valmiuksista sa-

teenkaarinuorten kohtaamiseen ja nuorilta tuen ja vertaistuen tarpeesta. Molemmissa aineistonkeruumenetelmissä otettiin huomioon kysymysten määrä, ymmärrettävyys ja selkeys.

Haastattelimme sateenkaarinuoria tammi- ja helmikuussa 2018. Haastattelimme kahdeksaa Kouvolan seudulta kotoisin olevaa nuorta, jotka määrittivät itsensä sateenkaarinuoreksi. Nuoret olivat iältään 16–28-vuotiaita. Haastatteluun tulleet nuoret eivät olleet meille tuttuja nuoria. Tämä saattoi lisätä haastattelutilanteen jännittävyyttä molemmin puolin. Toisaalta se rajasi paremmin kohtaamisen koskemaan vain haastattelua ja mahdollisti meille roolin toimia haastattelijana eikä nuorisotyöntekijänä.

Halusimme haastateltaviksi jo murrosiän läpikäyneitä nuoria aikuisia, jotta omasta sateenkaarinuoruudesta keskusteleminen olisi helpompaa, mutta nuoruuden kokemukset olisivat vielä tuoreessa muistissa. Oli myös tärkeää, että nuoren vointi on sellainen, että hän voi käydä läpi haastattelussa mahdollisia kipeitä tapahtumia. Koska tarkoituksena on kehittää Kouvolan nuorisopalveluiden toimintaa, halusimme sellaisia haastateltavia, joilla on jokin kokemus nuorisopalveluiden toiminnasta. Työskentelemme itse alle 18-vuotiaiden nuorten kanssa eikä työmme piirissä ollut haastateltaviksi sopivia nuoria. Opinnäytetyön aiheesta työyhteisössä käytyjen keskustelujen myötä totesimme, että mahdollisia haastateltavia voi löytyä helposti nuorisotyöntekijöiden kautta. Toivomme apua haastateltavien löytymiseen sellaisilta nuorisotyöntekijöiltä, jotka työskentelevät nuorten aikuisten kanssa, ja heidän kauttaan haastateltavat löytyivätkin helposti. Nuoret valikoituivat haastatteluun esimerkiksi etsivän nuorisotyön asiakkuudesta tai nuorten työpajalta. Tutkimuksesta kertominen ja haastatteluun pyytäminen oli nuorelle tutun nuorisotyöntekijän tehtävä.

Haastateltava tulee motivoida haastatteluun ja hänelle on hyvä jäädä käsitys, että hänen mielipiteellään on merkitystä tutkimuksen kannalta (Hirsjärvi & Hurme 2006, 85). Haastatteluun suostuneet nuoret kertoivat tutulle nuorisotyöntekijälle, että heille on tärkeää päästä vaikuttamaan sateenkaarinuorten asemaan Kouvolassa ja auttamaan omalta osaltaan muita sateenkaarinuoria. Tämä oli varmasti yksi tekijä sille, että nuoret osallistuivat haastatteluun mielellään ja hyvällä asenteella.

Jokaisen nuoren kanssa sovittiin hänelle sopiva haastattelupaikka etukäteen. Haastattelut suoritettiin nuorisopalveluiden toimipisteissä, joita olivat Ohjaamo, kohdennetun nuorisotyön tilat ja työpajat. Kaikissa haastattelupaikoissa järjestimme haastattelulle rauhallisen ja häiriöttömän tilan.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Haastattelujen nauhoittaminen kuuluu teema-haastattelujen luonteeseen, ja se mahdollistaa haastattelujen sujumisen keskeytyksettä (Hirsjärvi & Hurme 2006, 92). Nuorilta kysyttiin haastattelun aluksi lupa haastatteluiden nauhoittamiseen ja aineiston käyttämiseen opinnäytetyössä anonymisti. Sovimme etukäteen työnjaon haastattelutilanteissa ja kerroimme sen myös haastateltaville. Teemahaastattelun runkoa apuna käyttäen toinen meistä haastatteli nuorta. Toisen tehtävänä oli havainnoida haastattelutilannetta, tehdä muistiinpanoja ja esittää tarkentavia kysymyksiä. Pyrimme siihen, että emme johdattele haastattelua, mutta huolehdimme, että kaikista etukäteen valituista teemoista tuli keskusteltua haastattelun aikana. Nuoret olivat selvästi motivoituneita ja tietoisia haastattelun aiheesta jo haastattelutilanteeseen tullessaan. Haastattelut kestivät puolesta tunnista tuntiin, riippuen kuinka rajatusti kysymyksiin vastattiin.

Kaikkien haastateltavien kohdalla onnistuimme mukavan ja vuorovaikutteisen haastattelutilanteen luomisessa, mikä vaikutti haastatteluiden sujuvuuteen. Toiset nuoret olivat rennompia, kun taas osaa haastateltavista uusi tilanne selkeästi jännitti. Alun kepeän jutustelun myötä alkujännitys helpotti, jonka huomasi vastausten pidentymisestä ja syventymisestä haastatteluhetken aikana. Haastateltavat kertoivat avoimesti kokemuksistaan ja haasteistaan liittyen saateenkaarinuoruuteensa. Osa haastateltavista vastasi hyvinkin runsassanaisesti, jopa ohi aiheen. Tällöin huomioimme kommentin ja palautimme keskustelun takaisin alkuperäiseen aiheeseen (ks. Hirsjärvi & Hurme 2006, 109). Arkaluontoisesta aiheesta huolimatta kukaan haastateltavista ei halunnut keskeyttää haastattelua tai jättää vastaamatta esitettyihin kysymyksiin. Hirsjärven ja Hurmeen (2006, 98) mukaan haastattelijan tehtävä on olla puolueeton eikä hän saa hämmästellä tai osoittaa mielipidettään. Nuorten tarinoita kuullessamme tämä osoittautui mahdottomaksi. Emme voineet olla pahoittelematta nuorten järkyttäviäkin kokemuksia kohtaamisista.

Kouvolan nuorisopalveluiden työntekijöille suunnattu Webropol-kysely toteutettiin helmikuussa 2018 niille työntekijöille, jotka kohtaavat päivittäisessä työssään nuoria. Kysely lähetettiin hallintoa lukuunottamatta kaikkiin nuorisopalveluiden yksiköihin. Kyselyn valmistelu tehtiin yhdessä nuorisopalveluiden suunnittelijan kanssa. Kyselylomakkeen mukana lähetettiin saatekirje, jossa kerrottiin tutkimuksen aiheesta ja siitä, mihin tutkimustuloksia tullaan käyttämään.

Kyselylomake on testattava ennen aineistonkeruuta lomakkeen selkeyden ja toimivuuden selvittämiseksi suhteessa tutkimusongelmaan (Vilka 2007, 78). Kyselyssä tapahtuneita virheitä ei voi korjata jälkikäteen, joten kyselyn testaaminen on tärkeä työvaihe, joka vaikuttaa myös tutkimuksesta tehtyjen johtopäätösten luotettavuuteen (Vehkalahti 2014, 17). Testasimme Webropol-kyselyä koevastaajilla mahdollisten ongelmakohtien löytämiseksi ja korjaamiseksi sekä kyselyn ajankäytön selvittämiseksi. Testikierroksen jälkeen teimme tarvittavat muutokset kyselyyn sen sujuvuuden ja ymmärrettävyyden parantamiseksi. Kyselyn vastausprosenttiin vaikuttaa yleensä kyselyn lähettämisen ajoitus (Vilka 2007, 28). Webropol-kyselyn lähettäminen ajoitettiin siten, ettei muita kyselyitä henkilöstölle ollut samaan aikaan. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa, jonka jälkeen kyselystä lähetettiin muistutus niille, jotka eivät olleet vastanneet määräajassa.

4.4 Aineisto ja analyysi

Opinnäytetyön aineisto koostuu Kouvolan nuorisopalveluiden työntekijöille suunnatusta Webropol-kyselystä sekä sateenkaarinuorten haastatteluista. Haastateltavat kuuluvat sekä sukupuoli- että seksuaalivähemmistöihin. Seksuaalivähemmistöihin haastateltavista kuuluu viisi nuorta ja sukupuolivähemmistöihin kolme nuorta. Jokaiselta haastateltavalta kysyttiin itsemäärittelyä kunnioittaen heidän omasta tavastaan määritellä itsensä. Aineisto koostuu homoseksuaalin, lesbon, panseksuaalin, kahden bi-seksuaalin sekä kolmen transmiehen vastauksista. Haastateltavat esiintyvät tämän opinnäytetyön suorissa lainauksissa sukupuolen ja iän mukaan eroteltuina. Sukupuolivähemmistöt on mainittu erikseen selkeyden ja aiheen erityisyyden vuoksi.

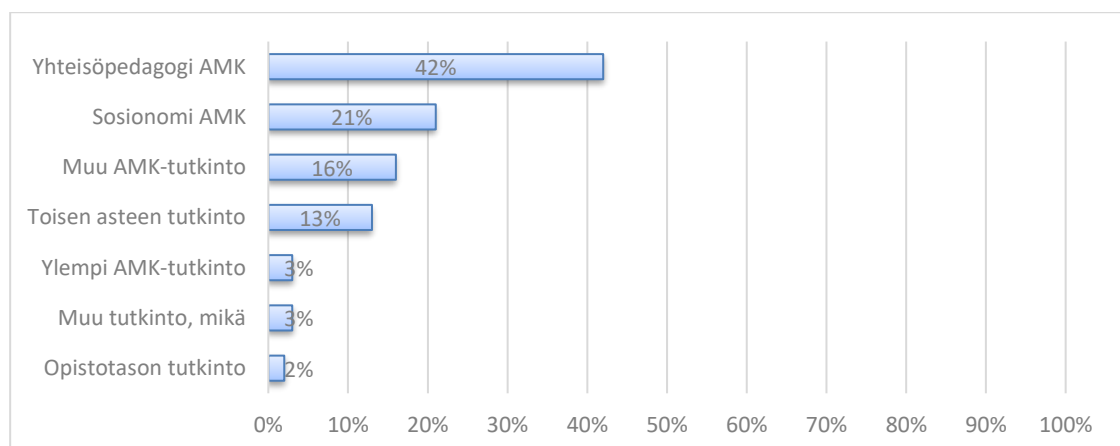
Lähes kaikki seksuaalivähemmistöihin kuuluvista haastateltavista kokivat tarkan määrittelyn sekä termit vieraiksi ja elämäntilanteen mukaan muuttuviksi.

En mä oo itteäni koskaan lokeroinu mihkään. Jos joku on kysynyt multa joskus, niin oon sanonu et bi-seksuaali, koska mä oon ollu sekä miesten, että naisten kanssa. Mut et nyt ku mä oon naisen kanssa, niin jotkut tulee sanomaan et nyt sä oot niinku lesbo. Mut mä oon silleen, et en oo. Ei sitä ikin tiiä, et jos me vaikka erottais ja molemmat menis miehen kaa yhteen. Ei sitä voi koskaan tietää.
Nainen, 28

Sukupuolivähemmistöön kuuluvilla nuorilla itsemäärittely oli luontevampaa. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että sukupuoli on juridisesti määritelty ja kaikki transtaustaiset haastateltavat olivat haastatteluhetkellä sukupuolenkorjausprosessissa. Heille on tärkeää tulla kohdatuksi omassa sukupuolestaan.

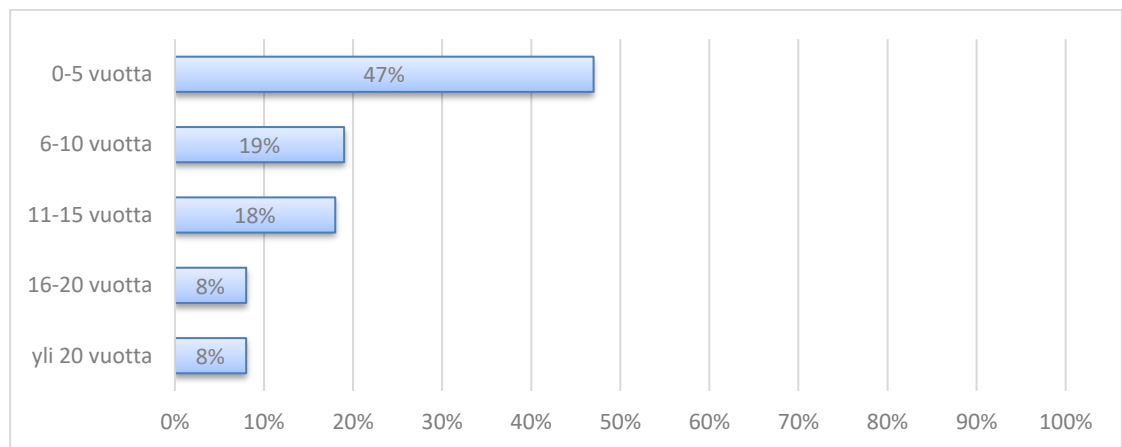
Mä haluan et nähdään miehenä mut sit taas lääketieteessä mut määritellään transsukupuoliseksi. Mut en mä identifioidu sillee, et pitäis koko ajan sanoo transmies. Sen jättää mielummin sit sanomatta. Transmies, 28

Webropol-kysely lähetettiin 43 työntekijälle. Kyselyyn vastasi 38 työntekijää, joista 82 prosenttia oli naisia ja 18 prosenttia miehiä. Kyselyyn vastanneet jakautuivat eri yksiköiden kesken siten, että vastaajista 53 prosenttia työskentelee yhteisöllisessä nuorisotyössä, 26 prosenttia kohdennetussa nuorisotyössä ja 21 prosenttia nuorten työpajoilla. Vastaajista suurimmalla osalla on koulutuksena nuorisoalalle soveltuva AMK-tutkinto (kuva 2). Kaikista vastaajista 42 prosenttia on yhteisöpedagogeja ja 21 prosenttia sosionomeja.

Kuva 2. Vastaajien koulutustausta (N=38)

Vastaajien joukossa oli sekä nuorisotyötä pitkään tehneitä, että vähemmän työkokemusta omaavia. Lähes puolet vastaajista on tehnyt nuorisotyötä 0-5 vuotta (kuva 3).

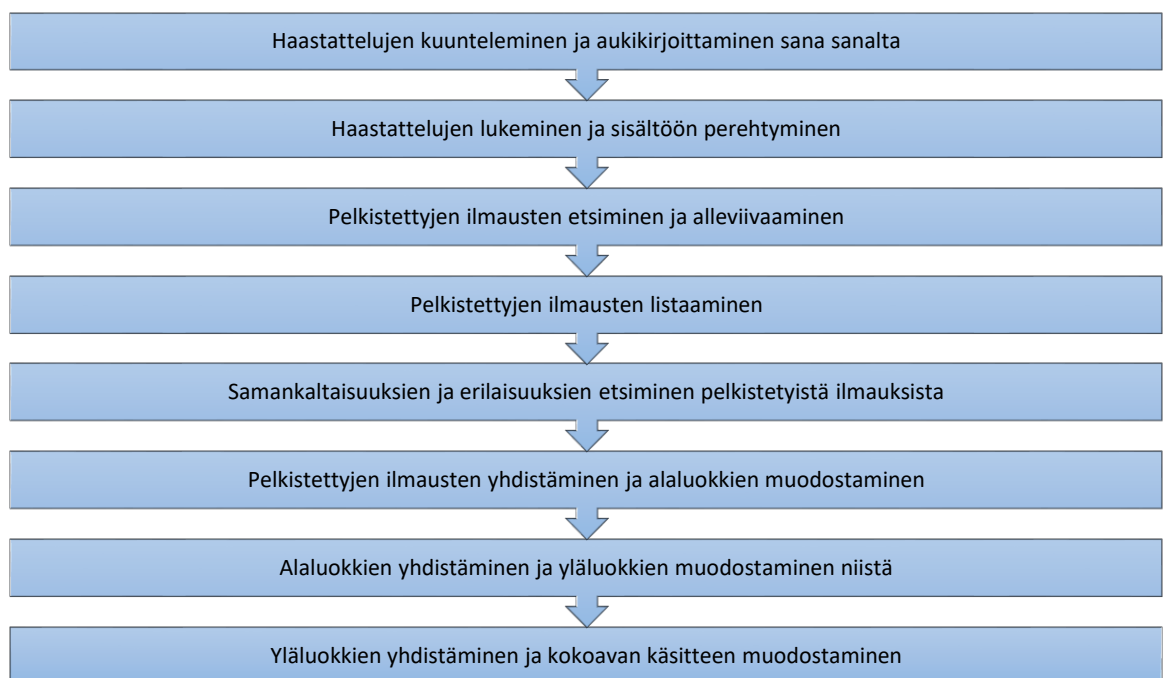
Kuva 3. Vastaajien työkokemuksen määrä vuosina (N=38)

Aineiston analyysin tarkoituksena on luoda selkeä, sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen aineiston analyysin tavoitteena on tuottaa luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä sekä lisätä aineiston informaatioarvoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Aineiston analyysi teemahaastattelun osalta eteni aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti (kuva 4). Sisällönanalyysillä analysoidaan yleensä verbaalisia, symbolisia tai kommunikatiivisia sisältöjä ja sen avulla voidaan tuottaa uutta tietoa, uusia näkemyksiä sekä nostaa esiin piileviä tosiasioita (Anttila 2000, 254). Sisällönanalyysin avulla aineisto tiivistetään ja esitetään selkeässä muodossa kadottamatta aineistossa olevaa informaatiota. Aineisto eritellään sekä etsitään erilaisia teemoja sekä eroja ja yhtäläisyyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Aineisto pyritään saamaan luokittelemalla sellaiseen muotoon, että sitä voidaan edelleen käsitellä (Anttila 2000, 255). Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa tutkittavasta ilmiöstä saadaan käsitteellisempi näkemys (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112).

Teemahaastatteluaineiston analyysin aloitimme litteroimalla haastattelut sanasta sanaan. Tämän jälkeen perehdyimme haastatteluiden sisältöön lukemalla niitä läpi ja poimimalla niistä esiin nousevia teemoja. Yhdistimme tutkimuskysymyksiin liittyvät alkuperäisilmaukset teemoittain haastattelu-teemojen mukaisesti, samalla jättäen epärelevantit osuudet pois analyysistä. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.) Pelkistimme aineistoa etsimällä olennaisimmat il-

maukset, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin. Lähdimme etsimään pelkistetyistä ilmaisuista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia ja yhdistimme niitä alaluokkiin (ks. liite 3).

Sisällönanalyysin luokitusrunko on luettelo aineiston sisältöluokista ja sen lähtökohtana voivat olla esimerkiksi aineiston tarjomat mahdollisuudet, aikaisemmat tutkimukset tai aikaisempi teoria asiasta (Anttila 2000, 255). Tässä opin- näytetyössä luokitusrunkoa ohjasivat teemahaastattelun mukaisten teemojen lisäksi aineistosta nousevat asiat. Yhdistimme alaluokat yläluokkien alle ja edelleen yläkategorioiden alle, ja näin pääsimme tekemään aineistosta johtopäätöksiä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Yläkategoriat muodostuivat sateenkaarinuorten kokemuksista kohtaamisista ja heidän toiveistaan kohtaami- sille. Pääluokat olivat sateenkaarinuoruus ilmiönä, ulostulo, sateenkaarinuor- ten saama tuki eri tahoilta, hyviä kokemuksia kohtaamisista, huonoja koke- muksia kohtaamisista, arjen haasteita sekä toiveet kohtaamisille ammattilais- ten kanssa, turvallinen ympäristö ja tulevaisuus. Pääluokat muodostuivat ylä- luokista, joita olivat muun muassa kiusaaminen, sateenkaarinuorten kokemuk- sia nuorisopalveluiden toiminnasta, vertaistuen merkitys sekä tulevaisuuden odotukset.

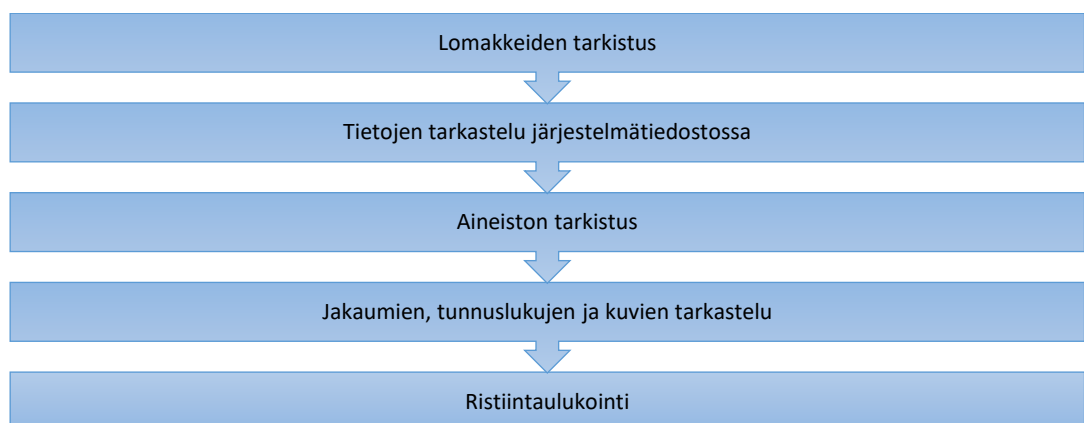

Kuva 4. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109)

Tutkimuksessa on taattava kohdehenkilön yksityisyys ja luottamuksellisuus, saada suostumus sekä huomioida, mitä haastattelutilanne voi aiheuttaa haastateltaville. Velvollisuutena on todentaa tieto niin oikein kuin mahdollista. Purkamisessa, analyysissa ja raportoinnissa huomioidaan luottamuksellisuus ja mahdolliset seuraukset haastateltaville tai heitä koskeville ryhmille. (Hirsjärvi & Hurme 2006, 19-20.) Käsittelemme haastateltavien tietoja anonyymisti ja hävitämme tutkimusaineiston opinnäytetyön valmistuttua. Aiheen arkaluontoisuuden vuoksi huolehdimme haastateltavien yksityisyyden säilymisestä läpi tutkimusprosessin.

Teemahaastattelujen aineisto oli mielestämme kattava ja antoi monipuolista kuvaa sateenkaarinuorista. Olemme tyytyväisiä siihen, että haastateltavien joukossa oli eri-ikäisiä nuoria ja siihen että sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen moninaisuus oli hyvin esillä. Onnistuimme luomaan haastattelutilanteesta lämpimän ja suvaitsevaisen, jolloin nuoret puhuivat avoimesti.

Webropol-kyselyyn vastanneiden nuorisotyöntekijöiden vastausprosentti oli 88 prosenttia. Olimme tyytyväisiä vastausprosenttiin sekä siihen, että saimme vastauksia monipuolisesti kaikista yksiköistä ja vastaajajoukko oli taustoiltaan moninainen. Onnistuimme saamaan kyselylomakkeesta tutkimuskysymyksiin vastaavaa tietoa. Hyvässä kyselylomakkeessa toteutuvat tilastolliset ja sisällölliset näkökohdat (Vehkalahti 2014, 20). Kyselyn avoimet ja suljetut vastausvaihtoehdot täydensivät hyvin toisiaan. Kyselylomakkeen avoimet vastausosiot antoivat vastaajalle mahdollisuuden vastata myös muuta kuin suljettujen vastausvaihtoehtojen mukaisesti. Saatuamme aineiston kerättyä, aloitimme Webropol-kyselyn analysoinnin (kuva 5).

Kuva 5. Webropol-kyselyn analysoinnin vaiheet (Vilkkä 2007, 107-129)

Aloitimme aineiston käsittelyn tarkistamalla palautuneet lomakkeet, tutustumalla vastauksiin ja selailemalla kyselyn tuloksia. Tallensimme kaikki saadut havainnot Webropol-ohjelman järjestelmätiedostoon tarkempaa analyysia varten. Järjestelmätiedostosta löytyy analysoitava tieto, muuttujien ja niiden luokkien nimet sekä tieto, jolla havainnot pystyttiin paikallistamaan. Tämän jälkeen tarkastetaan, että muuttujien nimet ja arvot vastaavat kyselylomakkeessa olevia asioita. Muuttujia voidaan tässä vaiheessa yhdistää, jos lomakkeeseen valittu jakauma ei ole mielekäs tai luokkien yhdistäminen on analysoinnin kannalta mielekästä. (Vilkkä 2007, 113–116.) Muuttujien jakaumat kertovat, mitä arvoja mikäkin muuttuja sisältää. Niiden lisäksi muuttujia voi tiivistää tilastolliseksi tunnusluvuiksi, joista valitsimme tutkimuksen kannalta keskeisimmät. Tunnuslukujen lisäksi aineistoon tutustuessa voi hyödyntää järjestelmätiedostossa esiintyviä pylväskuvia. (Ks. Vehkalahti 2014, 52, 54, 61.) Tarkastelimme aineiston suoria jakaumatietoja. Aineistoa analysoidessa kuvat kertoivat meille tunnuslukuja enemmän aineistosta.

Ristiintaulukoinnin avulla saadaan tietoa eri muuttujien riippuvuudesta toisiinsa. Ristiintaulukointi mahdollistaa kahden eri muuttujan havaintojen tarkastelun samaan aikaan, jolloin aineistosta voidaan löytää toista muuttujaa selittäviä tekijöitä. (Vilkkä 2007, 129.) Ristiintaulukoimme joitakin tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä muuttujia eri taustamuuttujien, kuten iän, työskentelyyksikön sekä työkokemuksen mukaan.

5 TULOKSET

5.1 Sateenkaarinuorten kokemuksia kohtaamisista

Haastateltavat nuoret olivat tulleet tietoiseksi omasta sukupuoli- tai seksuaali-identiteetistään jo varhain, pääsääntöisesti jo alakouluikäisenä. Seksuaalinen suuntautuminen näyttäytyi esimerkiksi ihastuksena samaan sukupuoleen ja sukupuoli-identiteetti vaikeutena kasvaa syntymässä määritetyssä sukupuollessa.

6-vuotiaana. Vaikkei sitä silloin tajunnu niinku termejä, mut tajus et voi mennä naimisiin tytön tai pojan kanssa. Naapurin poika, pari vuotta vanhempi oli sellanen, kenen kanssa oltiin saman henkisiä.
Mies, 18

Nuoret olivat kertoneet ensimmäistä kertaa omasta sateenkaarevuudestaan useimmiten jollekin läheiselle, kuten kavereille, sisaruksille tai vanhemmille. Useilla haastateltavilla oli ollut haasteita ulostuloprosessissa, ja he olivat kokeneet olevansa yksin asian kanssa. Läheiset olivat suhtautuneet esimerkiksi pitämällä suuntautumista sairautena, uhkailemalla että nuori joutuu laitokseen tai osastolle, kieltämällä saman sukupuolisten tapaamisen kokonaan tai olemalla vihaisia. Yksi haastateltavista kertoi, että isä syytti asiasta itseään. Ulostulo oli selvästi jäänyt haastateltaville mieleen. Erityisesti silloin, jos läheisten vastaanotto asialle oli ollut huono. Haastateltavat kertoivat suurimmiksi esteiksi ulostuloon kiusaamisen, syrjinnän pelon ja etteivät tule hyväksytyksi omana itsenään.

Siskoille kerroin ensimmäisenä ja sit sen jälkeen perhekodissa, mut niitten mielestä mie olin sairas, kun tunnen jotain tyttöjä kohta. Et mulla on päässä vikaa. Sieltä ei tukea tullut. Nainen, 28

Mä menin huomauttamaa siit asiast et mun nimi on jo muuttunu virallisesti ajat sitte et ois ees kiva jos yrittäisit käyttää sitä. Sen enempää sitä keskusteluu ei käyty ja seuraavana päivänä tuli tieto et mul ei oo enää mitää asiaa takas kotii. Sillee et ainakaa ku isä ei oo paikalla, silloin mie saan käydä siel. Mut sit jos se on paikalla ni mul ei oo mitää asiaa sinne. Transmies, 25

Se oli aika ristiriitainen ainakin vanhempien kanssa. Koska oli vaikea pukea sanoiksi mitä on. Ja ensin mun äiti ymmärsi et oon muunsukupuolinen. Muuten siinä ei ollut ongelmia, samalla tavalla ne rakastaa edelleen. Ystävät otti tosi hyvin. Ne alko samantien kutsumaan mua uudella nimellä. Itseä ahdistaa kuulla ristimänimi ja väärät termit, ni jos kaveri on korjannu sen, ni se on ihan tosi hyvä juttu. Transmies, 16

Suurinta osaa haastateltavista nuorista oli kiusattu koulussa. Kiusaaminen oli ollut sekä henkistä että fyysistä väkivaltaa. Kiusaamista oli esiintynyt erityisesti yläkouluaikana. Yksi haastateltavista kertoi, että kiusaamista ei ole ollut koska hän on pitänyt suuntautumisensa salassa. Hän kutsuu sitä selviytymiskeinoksi. Kiusaaminen näytti vähenevän vanhemmaksi tultaessa, tosin yksi haastateltava oli joutunut vaihtamaan oppilaitosta vielä toisen asteen opinnoissa kiusaamisen takia.

Perus syrjimistä, nimittelyä ja tämmöstä mitä nyt yläasteella on. Niinku oli sillee muutama kaveri jotka puolusti, mut sitte oli kuitenkin, joutu olee aika paljo yksin niiku välitunneillakii. Nainen, 21

Mua on kiusattu ala-asteelta saakka, yläasteella se oli rankempaa ja alettiin kiusata just transtaustan takia. Se oli huutelua. Mun kaveri nostettiin kauluksista ikkunaa vasten. Transmies, 16

Haastateltavat kertoivat kokeneensa masennusta, ahdistusta ja paniikkihäiriöitä. Pahaan oloon liittyi päihteiden käyttöä, loppuunpalamista, itsetuhoisuutta ja itsemurhayrityksiä. Osa haastateltavista koki ikävimpänä asiana perhesuhteiden katkeamisen. Nuoret kokivat pahoinvoinnin liittyvän osittain sateenkaarevuuteen, osittain muihin elämän osa-alueisiin tai tapahtumiin. Transsukupuolisuudella oli ollut minäkuvaan kielteinen vaikutus.

Lähinnä se, et miten mä jaksan elää itseni kanssa. Kun mun pitää vielä odottaa se pari vuotta ennekuin testosteronipaketti on odotamassa kun mä aamulla herään. Kuhan vaan jaksaa ja pitää mielestään huolta. Murrosiän fyysiset muutokset on tuntunu pahalta. Transmies, 16

Murrosiän fyysisistä muutoksista eräs transtaustainen haastateltava käytti kuvausta, että "kroppa muuttuu väärään suuntaan". Aineistosta nousi esiin, että transsukupuoliset nuoret kokevat myös muita haasteita arjessa. Nimen muutos aiheuttaa väärinkäsityksiä ja transsukupuoliset nuoret joutuvat useissa eri tilanteissa todistamaan, miksi nimi, juridinen sukupuoli tai henkilöllisyystodistus eivät vastaa ulkonäköä. Tämä toistuu arkisissa tilanteissa virastoissa, postissa, kaupassa sekä jopa puhelimesta kun ääni ei vastaa virallista sukupuolta. Monella työ- ja koulutodistukset ovat syntymäsuupuolen nimellä, minkä vuoksi nuori joutuu jälleen kertomaan taustastaan. Transtaustaisilta henkilöiltä kysellään usein epäolennaisia ja asiattomiakin asioita sukupuolen korjatusprosessiin liittyen.

Et kaikist pahinta on se, et ootko käyny leikkauksessa? No mitä se sulle kuuluu. Ei millään tasolla. Jos oon käyny juttelemassa psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa, ni mitä se sille kuuluu mitä mulla on housuissa, kun se on tekemisissä mun pään kanssa. Vaikkei näyttäis sille sukupuolelle mitä on, ni kohdeltais kuitenkin sillai. Ja käytettäis oikeaa nimeä. Eikä sitä vanhaa, vaikka olis tottunutkin siihen. Sen verran pyrkis et oppis käyttäa uutta nimeä. Transmies, 28

Haasteita tuovat myös erilaiset sukupuolittuneet tilat, kuten vaatekaupat ja julkiset wc:t.

Nykyisessä koulussa kaikki luulee, et mä olen syntynyt pojaksi. Oon päässy poikien liikuntatunneille ja pukuhuoneeseen, se on hyvä juttu. Jos joku kysyy jatkossa et oonko trans, ni voin vastata et mitäpä se sulle kuuluu. Nyt saan mennä poikana eteenpäin.
Transmies, 16

Myös monet vapaa-ajan toiminnot ovat sukupuolittuneita. Esimerkiksi harrastustoiminnassa voi olla nais- ja miesjaostot, ja juridinen sukupuoli määrittää kumpaan ryhmään kuulut. Eräs haastateltava koki jaottelun ahdistavaksi eikä ole tullut hyväksytyksi sukupuoleensa.

Seksuaalivähemmistöjen edustajat kertoivat haasteksi hetero-oletuksen ja heteronormatiivisen kohtelun koulussa, työpaikalla ja kotona.

Äiti tuputtaa tyttöystävää mulle. Tai sukulaiset. Ihmiset aina olettaa et on hetero. Mä saatan sanoo, et mä en niist tytöist oikein tykkää. Sit tulee aina tosi nolo olo niille. Vois kysyy neutraalimmin. Kuntouttavassa työtoiminnassa korjasin kerran yhen ohjaajan sanat, niin siitäkin tuli nolo olo. Oltiin autossa ja se rupes puhuu tytöist, et onks sul ketään tyttöä elämäs. Sit se oli ihan et aijaa, kun mä sanoin etten välitä niistä. Ei tarvis olla nolona. Mies, 26

Aineistossa korostuivat kohtaamiset nuorisotyöntekijöiden lisäksi koulun aikuisten ja psykiatrian hoitohenkilökunnan kanssa. Esiin nousi myös nuorten yksittäisiä kokemuksia kohtaamisista viranomaistahojen, kuten transpolin, poliisin, lääkärin ja lastensuojelulaitoksen kanssa. Lisäksi vapaa-ajan toimintojen kohtaamisiksi mainittiin vapaapalokunta- ja jääkiekkoharrastus.

Koulun aikuisilla oli ollut merkittävä rooli nuorten elämässä. Toisille paras tuki oli löytynyt koulusta, kun toiset kokivat jääneensä kokonaan vaille tukea. Eriytyisen pettyneitä koulun aikuisiin oltiin oltu, jos kiusaamiseen ei oltu puututtu tai sitä ei oltu saatu loppumaan.

Et ainut puolustaja siihen aikaa oli mun luokanvalvoja. Nainen, 24

Ja sillee et kiusaamiseen puututtais enemmän eikä vaa olis sillee, et ”otetaa nää puhutteluu ja kyl se siitä”. Ku esimerkiks mul oli sillee et ei se loppunu. Kylhän siihen tuli, mä ja äiti mentii kouluu ja

sit siel oli reksi ja opettajat ja ne jotka kiusas mua ja sitte niitten vanhemmat. Mut ei se loppunu silti. Nainen, 21

Olisin toivonut tukea opettajilta. Yhdelle opettajalle pystyin kertomaan, et en oikein jaksa käydä koulua, mut ei hankään puuttunut kiusaamiseen. Mä kävin koulukuraattorilla, mut siitä ei ollu mitään apua. Siellä kysyttiin vaan aina et mitä kuuluu, ei mitään konkreettista. Eikä meillä kemiat kohdattu. Transmies, 16

Useilla haastateltavista oli ollut murrosiässä jokin kontakti esimerkiksi psykiatriselle puolelle. Pääsääntöisesti nuoret olivat kokeneet nämä kohtaamiset hyviksi, varsinkin silloin jos työntekijä oli ollut ymmärtäväinen, ottanut nuoren toisissaan tai antanut konkreettista apua asian eteenpäin viemiseksi.

Kerroin terapeutille mun seksuaalisesta suuntautumisesta ja siitä oli apua. Se sano et on ihan normaalia ettiä itteään ja tollee. Et älä viel lyö lukkoon mitään. Nainen, 28

Haastateltavilla oli ollut hyviä kokemuksia nuorisopalveluiden eri toiminnoista, kuten työpajoista, Ohjaamosta ja etsivästä nuorisotyöstä Kouvolassa tai Kouvolan seudulla. Nuorisotyön ympäristöissä tapahtuneissa kohtaamisissa oli koettu, että suuntautumisella ei ole merkitystä tai suuntautuminen on otettu hyvin vastaan. Nuoret oli otettu nuorisotyössä vastaan omana itsenään. Osa haastateltavista oli saanut etsivältä nuorisotyöntekijältä merkittävää tukea oman suuntautumisensa kanssa.

Etsivän nuorisotyöntekijän oon tuntenu pari vuotta ja nyt periaattees tuntuu et juttelis siskolle tai kaverille. Et ku psykologit on vähän semmosii et ne vaa kysyy ja kysyy, et ne tekee sitä niinku rahan takii. Mut sit tuntuu et ne jotka on tääl (kohdennettu nuorisotyö) töissä et niit ihan oikeesti kiinnostaa, et ne oikeesti halua auttaa. Nainen, 21

Oon saanu kannustusta tehdä asioita mitä mä haluan. Ja tukea elämään. Oon saanut tukea itseni ilmaisemiseen etsivän kanssa. Mies, 26

Ei mun mielest tääl (nuorten työpaja) oo ilmenny mitää, et kaikki tääl on ihan samal viivalla ja samanarvosii että ei oo mitää ongelmaa ollu. Nainen, 24

Osa haastateltavista kertoi, ettei sateenkaarevuus useinkaan nouse esiin kohtaamisissa eri palveluissa, eikä suuntautumisella ole silloin merkitystä. Jos sa-

teenkaarevuus on tullut esille, on koettu hyväksi asiaksi, ettei se ole vaikuttanut kohtaamisen sisältöön. Haastateltavat ovat kokeneet mukavaksi sen, että kuka tahansa voi olla sateenkaari-ihminen. Aikuisten kertomukset omista sateenkaaritaustoista mainittiin positiivisiksi asioiksi.

Haastateltavien huonot kokemukset kohtaamisista palveluissa liittyvät vähättelyyn ja tiedon puutteeseen sateenkaarevuudesta. Epäonnistuneita kohtaamisia olivat olleet sellaiset, joissa nuori ei ole saanut apua tai työntekijöillä ei ole ollut tietoa tai riittävää uskallusta asian kohtaamiseen. Kohtaamisia oli vaikeutanut työntekijöiden vaihtuvuus ja pitkät jonotusajat avun ja tuen piiriin. Yksittäisellä huonolla kohtaamisella voi olla suuri vaikutus nuoren elämään.

Mä olin silloin nuorisopsykalla, 14-vuotiaana ja sanoin sille hoitajalle siitä, ni se oli vaan, et tää on joku vaihe. Ni sit mä en puhunu siitä enää kenellekään. Seuraavan kerran kun puhuin asiasta aikuisille, ni se oli silloin kun hakeuduin transpolille, mä olin sillo 20-vuotias. Kuuteen vuoteen en puhunu kenellekään. Olin aika masentunu. Transmies, 28

Yhteistä nuorten kokemuksille positiivisista kohtaamisista aikuistoimijoiden taholta on ymmärtäväinen suhtautuminen sateenkaarinuoria kohtaan. Konkreettinen apu ja tuki oman suuntautumisen tai sukupuolen kokemuksen kanssa on merkittävää. Joissakin tapauksissa neutraali suhtautuminen voi olla positiivinen kohtaaminen, kun nuori otetaan vastaan omana itsenään ja hänet otetaan vakavasti. Vähättely ja tiedonpuute ovat vaikuttaneet negatiivisesti kokemuksiin kohtaamisista. Huonoja kokemuksia on tullut myös silloin kuin aikuistoimijalla ei ole ollut uskallusta kohdata nuorta tai ilmiötä tai nuori on jäänyt ilman konkreettista apua.

Haastateltavat kertoivat saaneensa tukea sateenkaarevuuteen paitsi aikuistoimijoilta, myös läheisiltä. Nuoret mainitsivat tärkeimmiksi tukijoiksi perheenjäsenet, kaverit ja ystävät, sekä eri alojen ammattiauttajat. Osa nuorista olisi kaivannut enemmän tukea ja osa koki edelleen tuen tarvetta. Vertaistuki koettiin tärkeänä tukimuotona. Haastateltavat kaipasivat sateenkaarinuorille järjestettyä toimintaa tai paikkaa, jossa kokoontua juttelemaan sateenkaari-ihmisten kanssa. Nuoret kokivat puutteellisena sen, ettei Kouvolassa ole puitteita vertaistuelle. Haastatteluissa mukana olleet nuoret olivat löytäneet vertaistukea pääsääntöisesti netin kautta.

Tottakai sil on ollu merkitystä paljokii. Et mä en oo yksin niitten asioitten kanssa ni on hyvä tietää. Paljo levollisempi olo ku tietää et on muitakii niitten asioitten kanssa, ei oo yksin. Nainen, 24

Jäin yksin sen asian kanssa kun nupolla ei ymmärretty. En kek-siny mitään muutakaan paikkaa. Vertaistuesta olis ollu hyötyä. Sain sitä netistä mut livenäkin olis ollut kiva kohdata. Transmies, 28

Kaikille vertaistuki ei ole merkittävää. Yksi haastateltava kertoi viihtyvänsä pa-remmin omissa oloissaan ja toiselle riitti, että on edes joku kenelle puhua. On myös tärkeää tulla kohdatuksi sellaisena kuin on tänä päivänä, jolloin vertais-tuki ei enää palvele.

En oikeestaa oo ikinä osannu kaivata. Ku itelle on enemmän tär-keetä et kaverit ja muut ihmiset näkee mut suoraa miehenä. Eikä sit transsukupuolisena. Et tulee se etuliite se omaa nimee. Mut ite kumminkaa ei haluis mitää muistutusta siitä vanhasta elämästä. Transmies, 25

Vertaistuen hyödyiksi mainittiin samankaltaisten seura, jossa olo on kotoi-sampi eikä tarvitse pelätä kiusaamista. Vertaistuen myötä nuoret olivat saa-neet ystävyyssuhteita sekä tukea sateenkaarinuorena elämiseen.

5.2 Sateenkaarinuorten toiveet kohtaamisille

Haastateltavat toivovat nuoria kohtaavilta ammattilaisilta sensitiivistä kohtaa-mista. Työntekijältä toivotaan ennakkoluulottomuutta, kiinnostuksen osoitta-mista ja kunnioittamista nuorta kohtaan. Sateenkaarinuoret toivovat, että hei-hin suhtauduttaisiin kuten kaikkiin muihinkin nuoriin. Sateenkaarevuus tulisi huomioida nuoren ehdoilla ja mukavuusalueella. Nuorelle pitäisi antaa mah-dollisuus kertomiselle tai kertomatta jättämiselle. Nuoret kertoivat, että työnte-kijöiden käyttämät sukupuoliin ja seksuaalisuuteen liittyvät neutraalit termit madaltavat kynnystä ulostuloon.

Ihmiset aina olettaa et on hetero. Mä saatan sanoo, et en mä niist tytöist oikein tykkää. Sit tulee aina tosi nolo olo niille. Vois kysyy neutraalimmin. Mies, 26

Puheeksi pitää ottaa privaalisti, ei sille et mites tää sun homous, ku on kymmenen tyyppiä sun vierellä. Kartottais et haluuko se puhua ja utelee sen nuoren mukavuusaluetta. En olis teininä halunnun avautua suht tuntemattomalle aikuiselle. Joku vois kyl arvostaakin sitä. Transmies, 28

Nuoret toivovat tukea ammattilaisilta itsensä hyväksymiseen ja oman tilanteen sanoittamiseen. Tukea kaivataan sekä omien tunteiden käsittelyyn, että kohtaamisiin erilaisissa ympäristöissä. Erityisesti tukea kaivataan ulostulossa, esimerkiksi ilmiön selittämisessä perheelle.

Jos ois semmonen tilanne et pitää tulla julki oman asian kans ni et siin ois joku sen nuoren tukena. Ni ois helpompi sanoo ne asiat et siin tulis niinku ammattilaisen kii näkökulma. Jos lähipiirin kaa pitää setvii asioita, sillon mielellää joku tommonen. Ja jos vanhemmist on kyse ni niitten reaktiot voi olla aika voimakkaita. Transmies, 25

Kaikilla haastateltavilla oli ollut kohtaamisia nuorisotyön ympäristöissä. Osa oli käynyt nuorisotiloilla ja osa oli ollut etsivän nuorisotyön asiakkuudessa. Osa haastateltavista nuorista työskenteli nuorten työpajoilla. Nuoret toivovat nuorisopalveluilta ja nuorisotyöntekijöiltä että sateenkaarevuuteen liittyvistä asioista puhutaan enemmän ja ollaan valmiita keskustelemaan sekä ottamaan asiat puheeksi nuorten kanssa. He toivovat myös tapahtumia sekä vertaistukiryhmiä sateenkaarinuorille. Sukupuolineutraalit tilat ja sateenkaareva materiaali, kuten julisteet ja sateenkaarilippu viestittävät haastateltavien mielestä avoimuudesta, suvaitsevaisuudesta ja mahdollisuudesta olla oma itsensä.

Julisteita vois olla, et ole rohkeasti oma ittesi. Sateenkaarilipulla-kin on merkitystä vaikken oo ikinä käynyt käään pridessa. Vertaistukiryhmä olis tosi hyvä esim yli 16-vuotiaille. Nainen, 28

Suurin osa haastateltavista kokee vertaistukiryhmän, paikan sateenkaarinuorille tai yleensä sateenkaarevan toiminnan tarpeelliseksi.

Esim etsivä on miettiny ryhmää nuorille ja se on ihan törkeen hyvä ajatus. Eli vihdoinkin olis joku paikka mihin mennä. Olis kiva jos olis rentoo jutustelua eikä mitään ohjattua toimintaa. Vois olla vapaasti muiden sateenkaarinuorten kanssa rennosti. Transmies, 16

Tarvitaan yksi paikka, jossa voi tavata ja keskustella samanvertaisten kanssa ja tutustuu samankaltaisiin. Nainen, 24

Ja sit ku Kouvolaan on tulossa Pride, ni nuorisopalvelut vois olla mukana siellä ja näyttää et hei, me ollaan mukana tässä. Mies, 18

Haastateltavat määrittivät turvallisen ympäristön paikaksi, jossa ei tunne oloaan yksinäiseksi tai epänormaalksi, hyväksytään sellaisena kuin on eikä pidetä outona. Turvallisessa ympäristössä moninaisuus olisi näkyvää eikä syrjintää hyväksyttäisi. Nuoret kertoivat, että turvallisessa paikassa olisi ainakin yksi ihminen, jolle voisi puhua ja joka auttaisi epävarmassa tilanteessa. Nuoret eivät olisi menneet vapaa-ajallaan paikkaan, jossa kiusataan tai jossa on mahdollisesti kiusaajia koulusta.

Ympäristön pitää olla kannustava, mut se riippuu niistä muista nuorista, jotka siellä on. Jos siellä on homottelijoita, ni ei siellä voi olla ja sit on pysyttävä kaapissa. Aikuinen voi kieltää käyttämässä sellasta kieltä, mut sit se kiusaaminen ja haukkuminen on jo tapahtunut. Ei se jota on loukattu, haluu sit enää olla avoin. En olis menny sellaseen paikkaan enää. Transmies, 28

En liiku missään, missä en tunne oloani kotosaksi. Mies, 18

Haastateltavia nuoria pyydettiin kertomaan, mitä he haluaisivat sanoa nuorelle itselleen. He kannustaisivat itseään ottamaan asian puheeksi aikaisemmin, olemaan oma itsensä ja pitämään puoliaan paremmin. Nuoret myös olisivat toivoneet itselleen uskallusta hakea ammattiapua ja tulla kuulluksi.

Oo rohkeesti oma ittes. Et kukaan muu ei voi määrittää sinuu ku sie itte. Jos joku sanoo et sie oot vaikka transseksuaali, ni sie itte teet sen päätöksen ja sie itte elät sen oman polun eikä kukaan voi tulla sanoo et sie oot toi tai toi. Oo rohkeesti oma ittes äläkä anna muiden vaikuttaa siihen. Nainen, 28

Et teini-ikä ei oo niin vakavaa. Ja et masennuksestakin pääsee yli, ainakin jollakin tavalla. Transmies, 28

Ei sil oo mitään välii, et jos tykkää miehistä, ni antaa mennä vaan. Olisin toivonu, et joku olis sanonu mulle sillee. Mies, 26

Olisitpa tullu aikasemmin kaapista ja tehny päätöksiä aikasemmin, ettei olis niin vaikeeta nykyään. Transmies, 16

Tulevaisuudelta nuoret toivoivat suvaitsevaisuuden lisääntymistä ja erilaisuuden hyväksymistä.

Ettei homoseksuaalisuus olisi erilaisempaa kuin heteroseksuaalisuus. Mies, 26

Tulevaisuuden toiveet olivat osaltaan myös samanlaisia kuin kenen tahansa nuoren toiveet, kuten valmistuminen ammattiin, parisuhde, lapsien saaminen ja elämän vakiintuminen. Sukupuolivähemmistöön kuuluvat haastateltavat toivoivat oman sukupuolenkorjausprosessin läpikäymistä ja sen päättymistä.

Kaikki haastateltavat toivoivat, että moninaisuus olisi näkyvämpää, jolloin kohtaamisissa ei tarvitsisi piilotella ja peitellä mitään itsessään. Lisäksi he uskoivat, että ymmärrys ja hyväksyminen erilaisuutta kohtaan lisääntyisivät, jos moninaisuus olisi näkyvämpää.

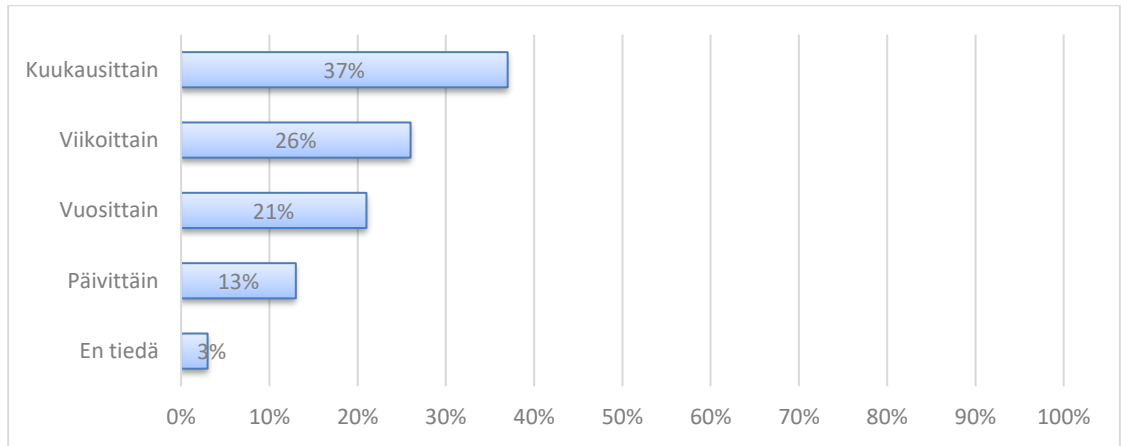
Miks pitää peitellä itteään tai olla jotain muuta mitä ei oo. Nainen, 24

Se olis todella mahtavaa jos edes murto-osa nykyajan nuorista jotka ei tajua tätä moninaisuutta ni saatais perille, et me ollaan ihan tavallisia ihmisiä ja samanlaisia kun muutkin. Jos vaan saatais tätä näkyvämmäksi. Transmies, 16

Haastateltavien mukaan nuoret tarvitsevat lisää tietoa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä, jotta suhtautuminen olisi normaalimpaa eikä käsitteet sekoittuisi. Haastateltavat kokivat, että seksuaalivähemmistöistä on paremmin tietoa ja heihin suhtaudutaan tänä päivänä suvaitsevammin, kun taas sukupuolivähemmistöistä pitäisi puhua enemmän.

5.3 Nuorisotyöntekijöiden kokemuksia sateenkaarinuorten kohtaamisista

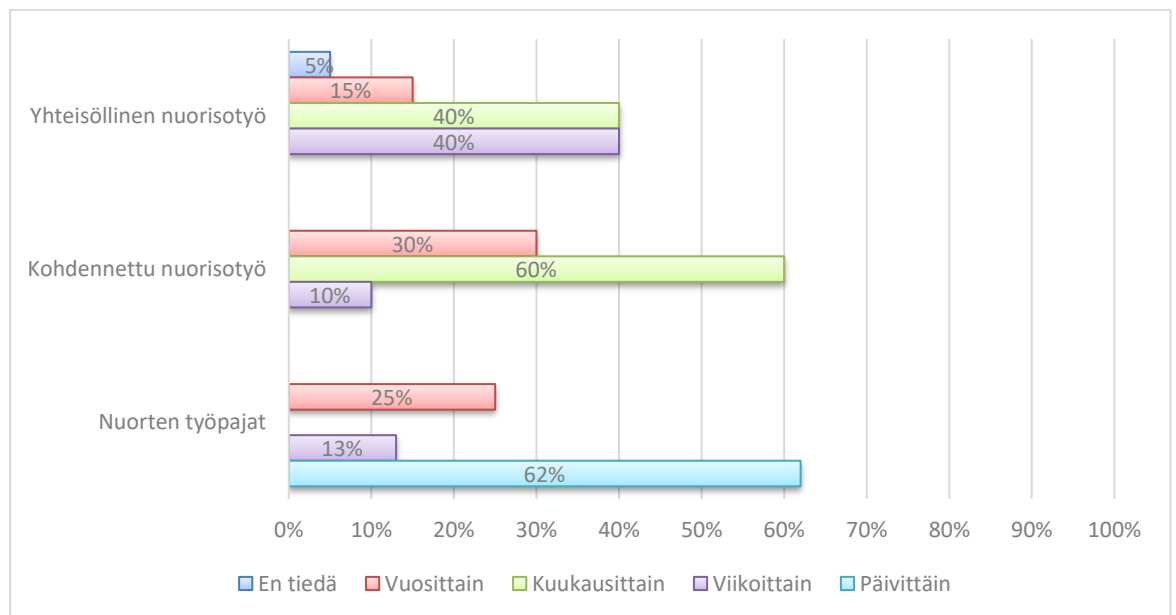
Lähes kaikki (97 %) kyselyyn vastanneista nuorisotyöntekijöistä kertoi kohtaavansa sateenkaarinuoria työssään. Kyselyyn vastanneista nuorisotyöntekijöistä lähes 40 prosenttia kohtaa sateenkaarinuoria kuukausittain nuorisotyön erilaisissa ympäristöissä. (Kuva 6.)

Kuva 6. Sateenkaarinuorten kohtaaminen nuorisotyössä (N=38)

Osa työntekijöistä vastasi kohtaavansa sateenkaarinnuoria vuosittain tai ei tiedä kohtaavansa heitä ollenkaan. Tätä voi selittää se, että sateenkaarevuus ei nouse esiin kohtaamisissa tai nuorella ei ole tarvetta tai halua nostaa sitä esiin. Voi myös olla niin, ettei nuorisotyöntekijä tunnista sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuuluvia nuoria.

Ainoastaan nuorten työpajoilla työskentelevät työntekijät kertovat kohtaavansa sateenkaarinnuoria päivittäin (kuva 7). Yhteisöllisen nuorisotyön työntekijät kohtaavat sateenkaarinnuoria viikoittain tai päivittäin. Kohdennetun nuorisotyön työntekijät kohtaavat sateenkaarinnuoria pääsääntöisesti kuukausittain.

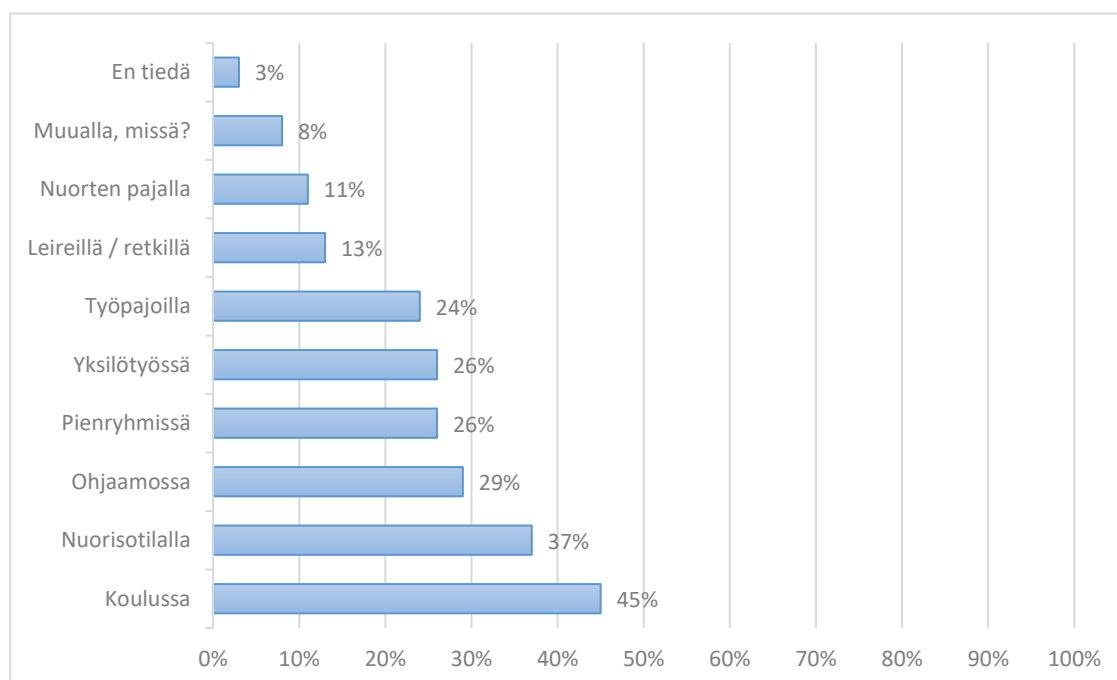

Kuva 7. Sateenkaarinnuorten kohtaaminen nuorisotyössä (N=38)

Eroavaisuudet kohtaamisten määrällä työmuotojen välillä ovat selitettävissä suurelta osin työmuotojen erilaisilla toimenkuvilla erilaisissa ympäristöissä. Esimerkiksi nuorten työpajalla työskentelevä nuorisotyöntekijä kohtaa samaa nuorta päivittäin, siinä missä kohdennetun nuorisotyön yksilötyössä samaa nuorta kohdataan tyypillisesti viikoittain tai harvemmin.

Eniten sateenkaarinuoria kohdataan koulussa (45 %) ja nuorisotiloilla (37 %) (kuva 8). Näitä lukuja selittää osittain kouluilla ja nuorisotiloilla työskentelevien työntekijöiden suuri määrä kyselyn vastaajista. Vastaavasti työpajoilla ja nuorten pajalla työskentelee pienempi osa vastaajista, jolloin niiden osuus kohtaamisista on pienempi. Lisäksi kohtaamisia tapahtuu Ohjaamossa, pienryhmissä ja yksilötyössä. Sen sijaan leireillä ja retkillä sateenkaarinuoria kohdataan vähemmän. Tämä voi johtua siitä, että sateenkaarinuoret kokevat muita nuoria enemmän syrjintää vapaa-ajan toiminnoissa jolloin kyseiset toiminnot voivat tuntua turvattomilta. Toisaalta sateenkaarevuus ei välttämättä tule ilmi leireillä ja retkillä samalla tavalla kuin yksilöllisimmässä kohtaamisissa.

Työntekijöistä kahdeksan prosenttia vastaa kohtaavansa sateenkaarinuoria jossakin muualla kuin annetuissa vaihtoehdoissa. Näitä olivat sosiaalinen media, järjestötyö ja erilaiset tapahtumat. Yhdellä työntekijällä voi olla useita eri toimintaympäristöjä, joissa kohdataan sateenkaarinuoria.

Kuva 8. Sateenkaarinuorten kohtaaminen nuorisotyön ympäristöissä (N=38)

Tarkasteltaessa sateenkaarinuorten kohtaamisia eri ympäristöissä työmuodoittain, voidaan havaita erilaisia painotuksia. Yhteisöllisessä nuorisotyössä kohdataan sateenkaarinuoria eniten kouluissa (60 %) sekä nuorisotiloilla (60 %) ja kohdennetussa nuorisotyössä kohtaamisia tapahtuu eniten yksilötyössä (80 %), pienryhmissä (60 %) sekä Ohjaamossa (60 %). Nuorten työpajojen työntekijät tapaavat sateenkaarinuoria sekä työpajoilla (88 %), Nuorten pajalla (25 %) että Ohjaamossa (38 %). Todennäköistä on, että sateenkaarevuus nousee esiin erityisesti yksilötyössä, pienryhmissä ja työpajoilla, jolloin suhde nuoren ja työntekijän välillä on läheisempi kuin suurempia ryhmiä kohdatessa.

Yhteistä yhteisölliselle nuorisotyölle, kohdennetulle nuorisotyölle ja työpajatoiminnalle on sateenkaarinuorten kohtaamiset pienryhmissä, yksilötyössä ja Ohjaamossa. Tätä voi selittää se, että sateenkaarinuoret voivat keskimäärin muita nuoria huonommin ja tarvitsevat usein tukea elämässään, jolloin he ohjautuvat tai hakeutuvat yksilöllisemmän tuen piiriin.

Sateenkaareva työote nuorisotyön ympäristöissä näkyy moninaisuuden huomioimisella nuoria kohdatessa. Vastaajista 71 prosenttia kertoo, että huomioi sateenkaarevuuden nuorten kanssa käytävissä keskusteluissa esimerkiksi käyttämällä neutraaleja termejä. Yhteisöllisessä nuorisotyössä 75 prosenttia, kohdennetussa 79 prosenttia ja nuorten työpajoilla 66 prosenttia käyttää neutraaleja termejä. Se, etteivät kaikki huomioi sateenkaarevuutta nuorten kanssa käytävissä keskusteluissa voi selittyä sillä, että työntekijä ei tiedä kuinka keskusteluja tulisi käydä, tai ei näe huomiointia tarpeelliseksi. Voi myös olla, ettei työntekijä tiedosta neutraalin puheen merkitystä sateenkaarinuorille.

Yllättävää on, että työntekijöistä vain 79 prosenttia puuttuu seksuaalisuutta tai sukupuolta loukkaavaan kiusaamiseen tai nimittelyyn työyksikössään, esimerkiksi homotteluun. Syynä puuttumattomuuteen voi olla kiusaamisen ja nimittelyn arkipäiväistyminen ja voimattomuus sen edessä. Parhaiten kiusaamiseen ja nimittelyyn puututaan yhteisöllisessä nuorisotyössä (90 %) ja nuorten työpajoilla (88 %). Kohdennetussa nuorisotyössä vain puolet työntekijöistä kertoo yksikössään puuttuttavan näihin teemoihin. Tätä voi selittää se, että kohdennetussa nuorisotyössä tehdään pääsääntöisesti yksilötyötä, jolloin vastaajien työyksikössä kiusaamistilanteita ei näin ollen pääse syntymään. Yhteisöllisessä nuorisotyössä ja nuorten työpajoilla ohjataan nuoria muiden nuorien

keskellä, jolloin puuttuminen kiusaamiseen ja nimittelyyn voi olla keskeistä omassa työympäristössä. Vastaaja on myös voinut ajatella, että omassa työyksikössä kiusaamiseen ei aina puututa, vaikka hän itse niin tekisi.

Suurin osa (82 %) vastaajista on sitä mieltä, että nuorisopalveluiden toimintaympäristöt ovat sateenkaarinuorille turvallisia. Työntekijät ovat sitä mieltä, että omalla asenteella ja esimerkillä on mahdollisuus vaikuttaa turvallisen ympäristön ja suvaitsevan ilmapiirin luomiseen. Puuttuminen epäasialliseen puheeseen ja kiusaamiseen on konkreettinen tapa edistää turvallista ympäristöä nuoria kohdatessa. Myös keskustelu, neutraalien termien käyttäminen ja kaikkien nuorten suvaitsevaisuuteen kasvattaminen on heidän mielestään turvallisuutta parantavia tekijöitä.

Toimintatavat eivät ole kaikilla työntekijöillä välttämättä yhdenmu-
kaisia. Esimerkiksi moninaisuuden huomioonottaminen riippuu
mielestäni pitkälti siitä, kuinka perehtynyt aiheeseen työntekijä on.
Jos sateenkaarinuoret ja heihin liittyvät ilmiöt ja aiheet ovat tutum-
pia, on helpompi käyttää sopivia termejä ja käyttää esimerkiksi su-
kupuolineutraalimpaa puhetta. Kaipaisin myös sekä itselleni, että
kanssatyöntekijöille enemmän rohkeutta puuttua eriarvoistavaan
tai loukkaavaan puheeseen.

Useimmissa (74 %) nuorisopalveluiden yksiköissä Syrjinnästä vapaa alue -
merkki on viesti moninaisuuden huomioimisesta. Sateenkaarilippua ei ole mis-
sään yksikössä esillä. Lähes puolet (45 %) vastaajista kertoo, että omassa
työyksikössä on sukupuolineutraalit wc-tilat ja 34 prosentin mukaan työyksi-
kössä on esillä sateenkaarevuuteen liittyviä esitteitä tai muuta kirjallista mate-
riaalia.

Parhaiten ulkoisia tunnusmerkkejä on esillä kohdennetussa nuorisotyössä,
jossa kaikkien vastaajien mukaan työpisteellä on Syrjinnästä vapaa alue -
merkki ja sukupuolineutraalit wc-tilat. 80 prosenttia kohdennetun nuorisotyön
työntekijöistä ilmoittaa, yksikössä on esillä esitteitä tai muuta kirjallista mate-
riaalia sateenkaarinuoruudesta. Tuloksia lukiessa on huomioitava, että kaikki
kohdennetun nuorisotyön työntekijät työskentelevät samassa työpisteessä,
kun taas yhteisöllisessä nuorisotyössä ja nuorten työpajoilla vastaajia on use-
ammasta työpisteestä. Yhteisöllisessä nuorisotyössä reilu kolmasosan työpis-

teillä (35 %) on sukupuolineutraalit wc-tilat ja suurimmassa osassa (85 %) yksiköitä on Syrjinnästä vapaa alue -merkki. Vain joka neljännessä yhteisöllisen nuorisotyön pisteellä on kirjallista materiaalia esillä. Heikoiten ulkoisia tunnusmerkkejä on näkyvillä nuorten työpajoilla, joissa ei ole lainkaan sukupuolineutraaleja wc-tiloja tai esitteitä, ja ainoastaan yhden vastaajan mukaan hänen yksikössään on syrjinnästä vapaa alue -merkki.

Avoimissa vastauksissa korostuu, että moni pitää tärkeänä ulkoisia tunnusmerkkejä suvaitsevaisuuden saavuttamiseksi, esimerkiksi sukupuolettomia tiloja ja sateenkaarilipun käyttöä. Osa vastaajista on sitä mieltä, että nykyiset käytänteet ovat riittävät ja ympäristön turvallisuuteen pyritään jo kaikessa toiminnassa.

Voisin puuttua rohkeammin ja hanakammin eriarvoistavaan puheeseen, nimittelyyn, loukkaavaan käytökseen ja epäsuoraan normittavaan puheeseen. Voisin vielä vahvemmin viestiä, että tietynlainen tapa puhua ihmisistä ei ole ok. Voisin rohkeammin nostaa sateenkaarevuuteen liittyviä aiheita keskusteluun nuorten kanssa. Tällä toimintatavalla voisin tehdä ympäristöstä sateenkaarinuorille entistä turvallisemman: en ainoastaan omalla esimerkillä ja asenteella, vaan takaamalla sateenkaarinuorelle turvallisemman olon myös suhteessa muihin nuoriin. Toisaalta tämäkin vaatii herkkiä tuntosarvia, ettei nuorta nosta liiaksi esille muiden silmissä.

Ei tule nyt mieleen tilannetta, jossa olisin voinut toimia toisin tämän asian osalta. Pyrin kaikessa toiminnassani luomaan turvallista ja suvaitsevaa ilmapiiriä.

Kyselyssä nousee esiin tarve parantaa palveluiden yhdenvertaisuutta ja moninaisuuden huomioon ottamista. Tiedottamisessa ja ulkoisessa viestinnässä tulisi huomioida sateenkaarinuoret, jotta heidän olisi helpompi tulla mukaan toimintaan.

Ulkoinen viestintä nuorille yhdenvertaisuudesta on tärkeää, jotta nuoret tietävät/uskovat/muistavat, että palvelu on tarkoitettu kaikille.

Nettisivuilla tulisi olla maininta sateenkaarinuorten huomioimisesta.

Tällä hetkellä Kouvolan nuorisopalveluissa huomioidaan sateenkaarinuoret nuorisotyöntekijöiden mielestä melko hyvin. Vastaajista 72 prosenttia on täy-

sin tai osittain sitä mieltä, että sateenkaarinuoret huomioidaan nuorisopalveluissa hyvin. Viidesosa ei osaa sanoa, miten sateenkaarinuoret huomioidaan Kouvolan nuorisopalveluissa. Vastausten hajonta voi johtua siitä, että Kouvolan nuorisopalveluilla ei ole yhtenäistä toimintamallia sateenkaarinuorten kohtaamiseen eikä varsinaista sateenkaarevaa nuorisotyötä. Vastaaja on voinut ajatella myös, ettei sateenkaarinuoria huomioida yleisesti hyvin nuorisopalveluissa, vaikka itse niin tekisikin.

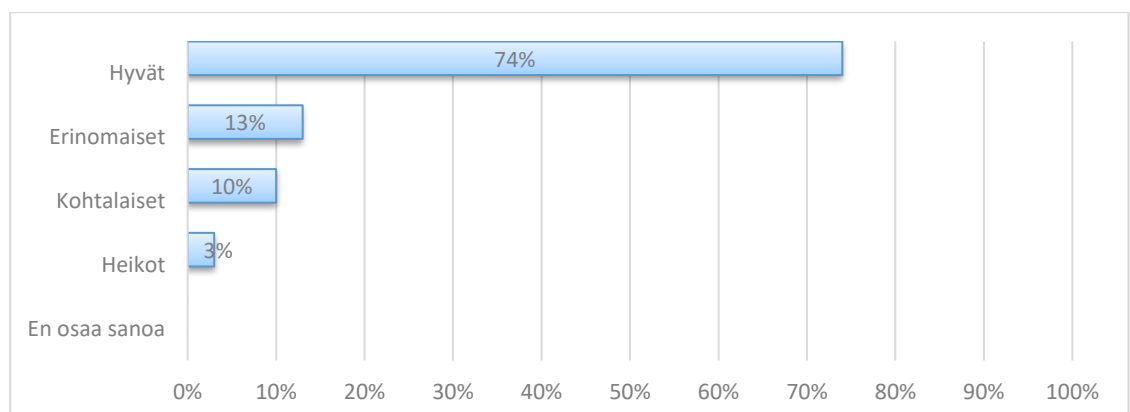
Avointen vastausten mukaan sateenkaarinuorten kohtaamista nuorisopalveluissa parantaisi yhdenmukaiset toimintatavat ja nuorisotyöntekijän oma avoin asenne sateenkaarinuoria kohtaan. Työntekijöiden mukaan on tärkeää puuttua eriarvoistavaan ja loukkaavaan puheeseen.

Voin itse olla avoimella asenteella liikkeellä ja yrittää luoda turvallista toimintaympäristöä omaan työympäristöni, esim koululle, nuokkarille. Turvallista ilmapiiriä voin luoda keskustelemalla nuorten kanssa ja kitkemällä mahdollisia ennakkoasenteita.

Nuorisotyössä on työntekijöiden mielestä mahdollisuus vaikuttaa nuorten asenteisiin ja ilmapiiriin esimerkiksi keskustelemalla nuorten kanssa ja lisäämällä tietoa moninaisuudesta. Vastauksista nousi myös esiin, että sateenkaarinuorten kohtaaminen vaatii sensitiivistä työtötta.

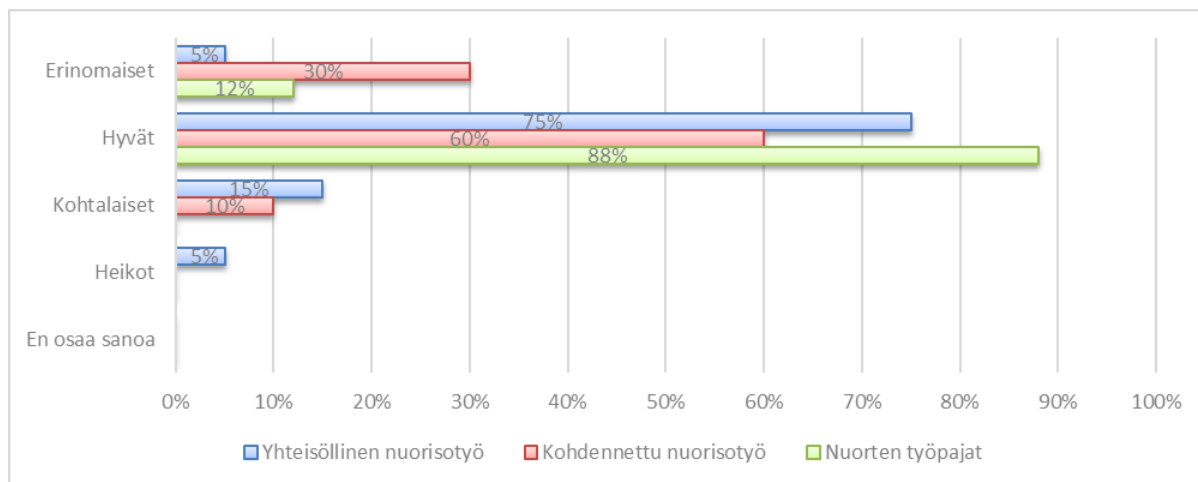
5.4 Nuorisotyöntekijöiden valmiudet kohdata sateenkaarinuoria

Lähes 90 prosenttia vastaajista arvioi omat valmiutensa sateenkaarinuorten kohtaamiseen vähintään hyväksi ja vain kolme prosenttia koki valmiutensa heikoiksi (kuva 9).

Kuva 9. Nuorisotyöntekijän arvio omista valmiuksista kohdata sateenkaarinuoria (N=38)

Työmuodoittain tarkasteltuna nuorisotyöntekijöiden valmiuksissa kohdata sateenkaarinuoria on joitakin eroavaisuuksia (kuva 10). Nuorten työpajoilla työskentelevät työntekijät arvioivat omat valmiutensa parhaimmiksi, kun taas yhteisöllisen nuorisotyön työntekijöiden vastauksissa oli eniten hajontaa.

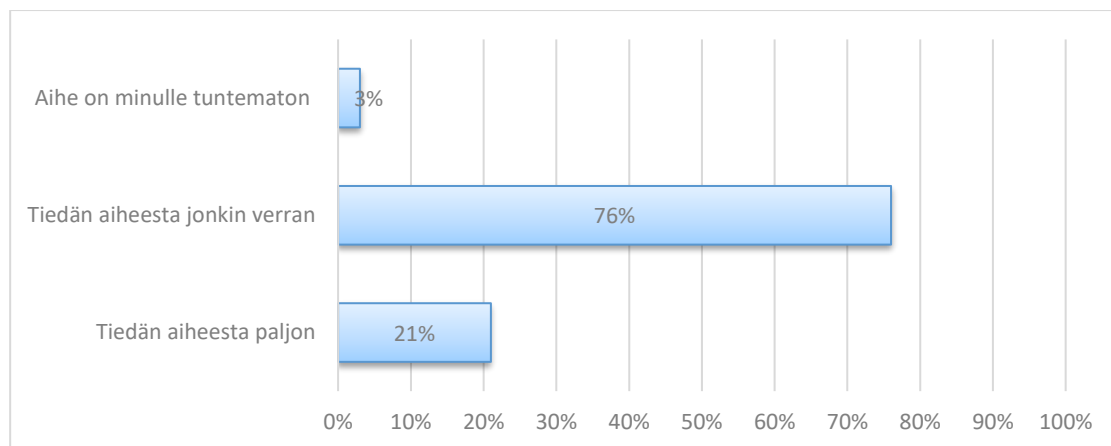
Kuva 10. Nuorisotyöntekijän arvio omista valmiuksista kohdata sateenkaarinuoria työmuodoittain (N=38)

Koulutustaustalla ei näytä olevan vaikutusta työntekijöiden valmiuksiin kohdata sateenkaarinuoria. Sekä toisen asteen tutkinnon, että AMK-tason tutkinnon suorittaneet vastasivat valmiuksiensa olevan pääsääntöisesti hyvät. Näin vastasi 80 prosenttia toisen asteen tutkinnon suorittaneista ja 77 prosenttia AMK-tutkinnon suorittaneista.

Työkokemuksen määrällä ei myöskään näytä olevan merkittävää vaikutusta työntekijän arvioon omista valmiuksista. Omat valmiudet arvioitiin hyviksi melko tasaisesti riippumatta työvuosien määrästä. Eniten hajontaa arvioitaessa omia valmiuksia oli 0–5 vuotta nuorisotyötä tehneiden ryhmässä, jossa vastaukset jakautuivat heikosta erinomaiseen.

Työntekijät, jotka tapaavat sateenkaarinuoria päivittäin tai viikoittain, arvioivat omat valmiutensa hyviksi tai erinomaisiksi. Sateenkaarinuoria harvemmin työssään kohtaavat työntekijät arvioivat omat valmiutensa hyviksi, kohtalaiseksi tai heikoiksi. Mitä harvemmin sateenkaarinuoria kohdataan, sitä heikomaksi omat valmiudet keskimääräisesti arvioidaan.

Nuorisotyöntekijät arvioivat oman tietämyksensä sateenkaarinuoruudesta melko hyväksi (kuva 11). Kolme neljästä työntekijästä arvioi tietävänsä sateenkaarinuoruudesta jonkin verran.

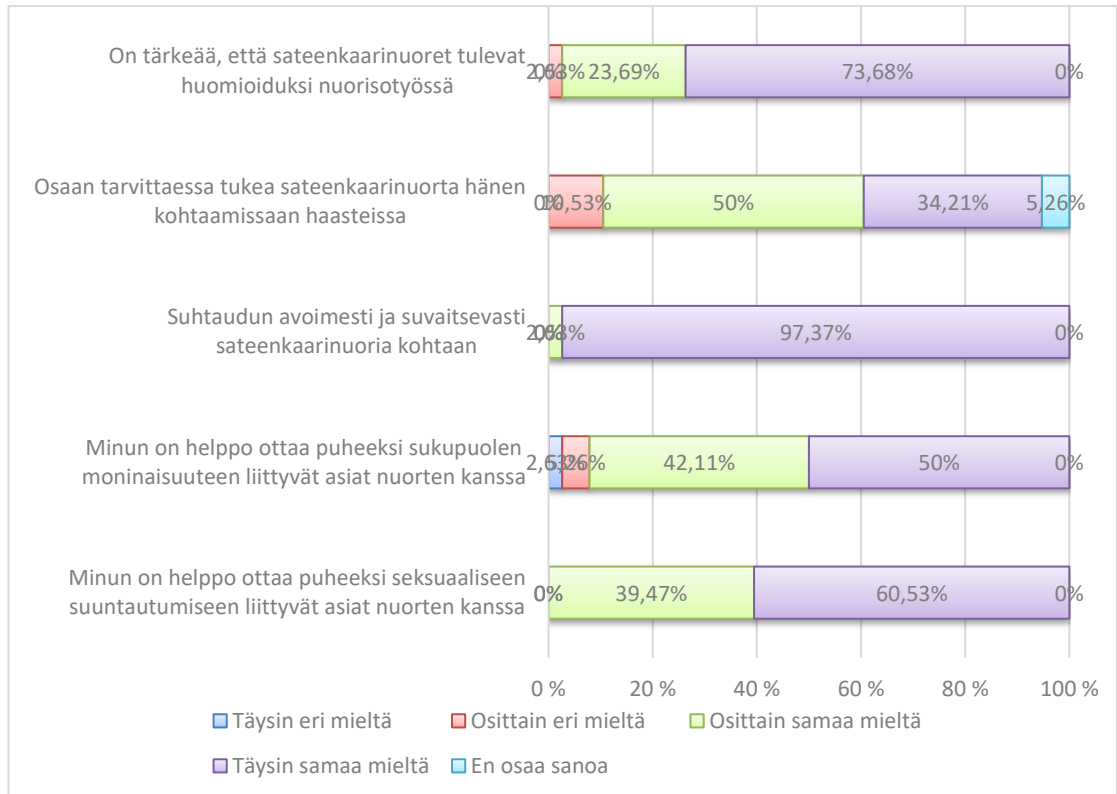

Kuva 11. Nuorisotyöntekijän tietämys sateenkaarinuoruudesta (N=38)

Eniten tietoa sateenkaarinuoruudesta oli niillä, jotka tapaavat sateenkaarinuoria päivittäin tai viikoittain. Tätä voi selittää siten, että kokemus sateenkaarinuorten kohtaamisesta lisää työntekijän tietoa sateenkaarinuoruudesta. Toisaalta olemassa oleva tieto sateenkaarinuoruudesta voi myös parantaa sateenkaarinuorten tunnistamista.

Ne vastaajat, joilla oli sateenkaarinuoruudesta paljon tietoa, arvioivat myös valmiutensa kohdata sateenkaarinuoria erinomaisiksi tai hyväiksi. Suoraa yhteyttä tiedon määrällä ja valmiuksilla ei ole, sillä vastaajat, jotka kertoivat tietävänsä sateenkaarinuoruudesta jonkin verran arvioivat valmiutensa valtaosin hyväiksi, mutta osittain myös kohtalaisiksi tai heikoiksi.

Nuorisotyöntekijät ovat sitä mieltä, että heidän on helppo ottaa puheeksi seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät asiat nuorten kanssa (kuva 12). Seksuaalisen suuntautumisen puheeksiotto on sukupuolen moninaisuuden puheeksiottoa helpompaa. Osa (11 %) nuorisotyöntekijöistä kokee vaikeaksi sateenkaarinuorten tukemisen heidän kohtaamisissaan haasteissa. Suurin osa (84 %) on kuitenkin sitä mieltä, että osaa tarvittaessa tukea sateenkaarinuorta heidän kohtaamisissaan haasteissa.

Kuva 12. Nuorisotyöntekijöiden suhtautuminen sateenkaarinuoria kohtaan (N=38)

Kaikki vastaajat suhtautuvat avoimesti ja suvaitsevaisesti sateenkaarinuoria kohtaan. Yhtä vastausta lukuun ottamatta kaikki nuorisotyöntekijät ovat täysin tai osittain sitä mieltä, että sateenkaarinuorten huomioiminen nuorisotyössä on tärkeää.

Sateenkaarinuoruutta nuorisotyössä pidetään tärkeänä ja ajankohtaisena aiheena. Tutkimustieto koetaan hyödylliseksi Kouvolan nuorisopalveluiden kehittämiseksi.

Minusta aihe on erittäin tärkeä ja olisi hyvä, jos saataisiin kaikki nupan (nuorisopalveluiden) työntekijät ymmärtämään sateenkaarinuorten haasteet elämässä. Esim. miltä kuulostaa heidän korviin vaikka homottelu nuokkarilla tai koulussa, mitä kiusaaminen saa aikaiseksi ja mitä tapahtuu niille nuorille, jotka eivät saa tukea. Olisi hienoa, jos nupalaiset ymmärtäisivät, että juuri he voivat tarjota tuon tuen.

Suurin osa (84 %) vastaajista on sitä mieltä, että Kouvolan nuorisopalveluissa pitäisi kehittää sateenkaarevaa nuorisotyötä. Työntekijät toivovat lisää tietoa ja ammatillisen osaamisen vahvistamista. Puolet vastaajista toivoo koulutusta

esimerkiksi sateenkaarinuorten kohtaamiseen, ilmiön ymmärtämiseen ja tiedon päivittämiseen. Vastauksista nousi myös toive sateenkaarinuorten kuulemisesta ja kohtaamisesta.

Sateenkaarinuoret voisivat itse kouluttaa nuorisopalveluiden henkilöstöä. Näin saataisiin ajantasaisinta tietoa suoraan nuorelta.

Tietoisuutta aiheesta voisi hankkia lisää. Tällöin nuorten kanssa mahdollisesti aiheesta keskustellessa olisi myös tietynlaista teoriaa taustalla, mihin voisi peilata yksilön kokemusta tai käsityksiä asiasta

Nuorisotyöntekijöiden mielestä sateenkaarinuorille pitäisi tarjota heille suunnattuja teemailtoja ja vertaistukiryhmiä. Myös verkostoituminen ja osallistuminen muiden järjestämiin tapahtumiin koetaan tärkeiksi.

Sateenkaarinuorille ei ole omaa kohtaamispaikkaa, eikä alustaa vertaistuelle. Ryhmät netissä ja livenä olisivat hyvät.

Näkyvyys suvaitsevuuteen liittyvissä tapahtumissa ja teemoissa (esim. Kouvolan ensimmäinen Pride) ovat mielestäni tärkeitä kannanottoja nuorisopalveluilta.

Kaikilla vastaajilla ei ole halua kehittää sateenkaarinuorten kohtaamista nuorisotyössä. Näissä vastauksissa korostuu halu kohdella kaikkia nuoria tasa-arvoisesti, riippumatta suuntautumisesta tai vähemmistöasemasta.

Mielestäni ei pitäisi ryhmitellä sateenkaarinuoria eikä muitakaan nuoria. Kaikkia pitää kohdella samalla tavalla, seksuaalisella suuntautumisella ei ole mielestäni mitään merkitystä käytännön työssä.

Sateenkaarinuoret ovat tervetulleita mukaan toimintaan siinä missä muutkin nuoret. En usko, että asiaa tarvitsee sen kummemmin korostaa tai nostaa esille.

Kaikki työntekijät eivät tiedä kohtaavansa sateenkaarinuoria. Osa työntekijöistä pelkää erityispiirteiden korostamisen olevan haitallista sateenkaarinuorille ja aiheuttavan ”silmätikuksi” joutumista. Tämä voi johtua siitä, että kaikilla nuorisotyöntekijöillä ei ole riittävästi tietämystä sateenkaarinuoruuden erityispiirteistä.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkimuksemme valossa nuoruusikä näyttää olevan sateenkaari-ihmisille vaikeaa aikaa. Samansuuntaisia havaintoja nousi esiin myös Hyvinvoiva sateenkaarinuori -tutkimuksessa (Alanko 2014). Tähän kehitysvaiheeseen liittyy tietoisuuden lisääntyminen omasta sukupuolesta ja seksuaalisesta suuntautumisesta, ulostuloon liittyvät kysymykset sekä fyysiset muutokset, erityisesti transnuorten kohdalla. Sateenkaarinuoret joutuvat pohtimaan eri tavalla parisuhteen muodostamista, itsenäistymistä ja tulevaisuutta kuin cis- ja heteronuoret.

Sateenkaarinuoret kokevat yläkouluajan hyvin vaikeaksi. He kokevat muita nuoria enemmän kiusaamista ja syrjintää. Koulumaailmassa on puutteita kiusaamiseen puuttumiseksi sekä tuen ja avun saamiseksi. Vaikka kiusaamiseen olisi puututtu, on se ehtinyt jo tapahtua ja jättää jälkensä myöhempisiin kohtauksiin. Kiusaaminen voi olla myös esteenä vapaa-ajantoimintoihin osallistumiselle, esimerkiksi kiusattu nuori ei osallistu nuorisotalotoimintaan. Tutkimuksen tulokset kertovat, että yläkoulun jälkeen kiusaaminen helpottuu ja on helpompaa olla sinut itsensä kanssa.

Sateenkaarinuorten kokemuksiin aikuistoimijoiden kanssa tapahtuvissa kohtaamisissa liittyy vähättelyä, tiedon puutetta, stereotyyppistä ajattelua sekä heteronormatiivisuutta. Myös Vilkan (2010) tutkimus osoittaa, että erityisesti keuhon ulkonäköön ja eleisiin liittyvä stereotyyppinen ajattelutapa sekä arvostelu koetaan raskaaksi. Huonoilla kokemuksilla voi olla merkittävä vaikutus esimerkiksi silloin, kun apua pitäisi hakea mutta nuori ei huonojen kohtaamisten vuoksi halua tai uskalla.

Stereotypiat, tietämättömyys ja ennakkoluulot ovat haasteina sateenkaarinuorten kokemuksissa kohtaamisissa niin perhesuhteissa, kaverisuhteissa, kouluissa ja oppilaitoksissa kuin palveluissakin. Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että läheisten tuki ja suuntautumisen hyväksyminen ovat sateenkaarinuorille tärkeitä. Ne sateenkaarinuoret jotka hyväksytään sellaisina kuin he ovat, voivat paremmin kuin ne, joiden perheissä ja vertaisryhmissä nuorta ei hyväk-

syttä. Parhaimmillaan sosiaaliset suhteet toimivat sateenkaarinuorille suoja-
kijöinä (Taavetti 2015). Pahimmillaan välit perheeseen ja ystäviin voivat kat-
keta kokonaan ja nuori tulla hylätyksi.

Nuorten kanssa työskentelevien aikuisten tulee tiedostaa sukupuoli- ja seksu-
aalivähemmistöön kuuluvien nuorten erityisyys ja ymmärtää, millaisia asioita
he elämässään voivat joutua kokemaan. Tutkimustulokset kertovat, että on
tärkeää suhtautua hyväksyvästi ja avoimesti sateenkaarevuuteen. Työntekijän
myönteinen asenne sateenkaarevuuteen vaikuttaa kohtaamisiin positiivisesti.
Tutkimuksessa nousi myös esiin, että sukupuolen moninaisuus on aiheena
huonommin tunnettu kuin seksuaalinen suuntautuminen.

Nuorten kanssa työskenteleviltä aikuisilta sateenkaarinuoret toivovat konkreet-
tista apua ja tekoja. Nuorisotyöntekijä voi esimerkiksi olla nuoren mukana, kun
hän kertoo sukupuoli- tai seksuaali-identiteetistään läheisille. Transnuoren
oloa voi helpottaa jo se, että kutsuu häntä sillä nimellä, jolla hän haluaa tulla
kutsutuksi. Kohtaamisissa on tärkeää normatiivisuudesta eroon pääseminen
ja moninaisuuden näkyväksi tekeminen esimerkiksi neutraaleja termejä ja nä-
kyviä symboleja käyttäen.

Vertaistuen merkitys ja tarve korostuivat tutkimustuloksissa. Muiden sateen-
kaarinuorten seura koetaan turvallisena, jolloin saa olla oma itsensä eikä tar-
vitse pelätä negatiivisia kohtaamisia. Ilman vertaistukea sateenkaarinuori jää
usein yksin (Alanko 2014). Tutkimustuloksissa nousi esiin, että sateenkaa-
rinuorten vertaistukiryhmälle tai turvalliselle kokoontumispaikalle on tarvetta
Kouvolassa. Myös Taavetin (2015) tutkimuksen mukaan sateenkaarinuorille
tarkoitettua omaa toimintaa ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia tulee järjestää.

Toisille nuorille sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen määrittely on vai-
keaa tai he eivät koe sitä tarpeelliseksi. Kaikissa palveluissa sateenkaarevu-
della ei ole merkitystä ja nuoret toivovat, että sateenkaarevuutta ei korosteta
kohtaamisissa. Tästä huolimatta sateenkaarinuoret odottavat saavansa apua
ja tukea, kun sitä tarvitsevat. Nuorelle sateenkaarevuus ei ole vain sateenkaa-
revuuden salailun ja ulostulon välillä tasapainottelua, vaan elämää arjen ilojen
ja haasteiden kanssa.

Jokainen nuorisotyöntekijä kohtaa nuoria persoonallaan, omalla koulutushistoriallaan ja työkokemuksellaan. Kaikissa Kouvolan nuorisopalveluiden työmuodoissa kohdataan sateenkaarinuoria. Tutkimuksessa nousi esiin, että sateenkaarinuorten kohtaaminen vaihtelee työntekijän toimenkuvan, kohtaamisen tarkoituksen sekä sateenkaarevuuden esille tulon mukaan. Sateenkaarinuorilla on muita nuoria enemmän haasteita elämässään, jolloin he myös näkyvät useammin nuorisopalveluiden yksilöllisemmän tuen palveluissa, kuten pienryhmissä, yksilötyössä ja Ohjaamossa.

Tutkimuksemme mukaan nuorisotyöntekijät kokevat omat valmiutensa sateenkaarinuorten kohtaamiseen hyviksi. Mitä enemmän tai useammin sateenkaarinuoria kohdataan nuorisotyössä, sitä paremmat valmiudet työntekijällä on. Työntekijän valmiuksia kohdata sateenkaarinuoria ei selitä ainoastaan tiedon määrä, koulutus tai työkokemus, vaan erityisesti kokemus sateenkaarinuorten kohtaamisesta. Onnistuneeseen kohtaamiseen tarvitaan kaikkia näitä yhdessä. Hästbacka ja Siren (2017) toteavat myös, että pelkän kokemuksen varaan perustettu mielikuva sateenkaarinuorista voi johtaa stereotyyppiseen ajatteluun, ja kokemusperäisen tiedon lisäksi tarvitaan myös teoreettista osaamista.

Tutkimustuloksemme kertovat, että nuorisotyöntekijöiden vahvuuksia sateenkaarinuorten kohtaamisessa ovat sensitiivisyys, moninaisuuden kunnioittaminen sekä halu kehittää sateenkaarevaa nuorisotyötä nuorisopalveluissa. Tuloksissa nousi esiin myös, että nuorisotyöntekijät suhtautuvat sateenkaarinuoriin myönteisesti ja avoimesti. Avoin suhtautuminen ei kuitenkaan välttämättä välity nuorille asti. Sateenkaarinuorten kohtaaminen on jokaisen henkilökohtaisen osaamisen ja persoonan varassa, sillä yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ei ole. Kaikissa nuorisopalveluiden toimipisteissä ei ole ulkoisia tunnusmerkkejä, josta sateenkaarinuori tunnistaisi toiminnan itselleen turvalliseksi.

Tuloksissa nousi esiin, että kaikkia nuoria halutaan kohdella nuorisotyössä samalla tavalla eikä sateenkaarinuoria haluta nostaa erityisesti esille. Tämän perusteella voidaan tulkita, että nuorisotyöntekijöillä on puutteita sateenkaarinuorten erityisyyden ymmärtämisessä. Tämä on ristiriidassa esimerkiksi Setan nuorisotyölle asettamiin tavoitteisiin sekä yhdenvertaisuuslaissa mainit-

tuun positiivisen erityiskohtelun oikeuttamisperusteisiin (Seta 2017b, Yhdenvertaisuuslaki 9. § 3. mom.). Kaikkien nuorten kohtaaminen samalla tavalla, ilman heidän erityispiirteidensä huomioimista, voi olla sateenkaarinuorille pois-sulkevaa ja esteenä hyvälle kohtaamiselle. Kilpiän (2011) mukaan aito ja yhdenvertainen kohtaaminen edellyttää moninaisuuden ymmärrystä. Hästbacka ja Siren (2017) vahvistavat, että nuorten yksilöllisyyden ja samanlaisuuden korostamisen myötä palveluissa ei välttämättä olla oikeasti pohdittu sitä, otetaanko sateenkaarinuoret palveluissa huomioon. Sateenkaarevuuden sivuuttamalla työntekijä voi samalla huomaamattaan sivuuttaa merkittäviä asioita nuoren elämässä. Sivuttaminen voi tehdä sateenkaarevuudesta näkymätöntä.

Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että Kouvolan nuorisopalveluissa tulee kehittää sateenkaarinuorten kohtaamista ja tunnistaa osallistumisen esteet. Nuorisopalveluissa tulee arvioida, millaisia osallistumisen esteitä sateenkaari-nuorilla on, ja pyrkiä poistamaan ne. Vähintä mitä nuorisopalveluissa pitää tehdä, on tehdä oma toiminta yhdenvertaiseksi, ettei omalla toiminnalla syrjitä ketään eikä oma toiminta mahdollista syrjintää tai ole sateenkaarinuoria pois-sulkevaa. Myös nuorisolaki (2. § 1. mom.) velvoittaa nuorten yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja oikeuksien toteutumisen edistämistä nuorisotyössä.

Tämän opinnäytetyön tulokset toimivat hyvänä lähtökohtana Kouvolan nuorisopalveluiden toiminnan kehittämiseksi. Opinnäytetyöprosessin aikana meille valkeni, kuinka merkityksellistä ehkäisevä työ sateenkaarevassa nuorisotyössä on. Sateenkaarinuorten tarinat koskettivat meitä, erityisesti silloin, kun nuori on pyytänyt apua mutta häntä on vähätelty tai ei olla osattu kohdata oikein. Nuorten tarpeet eivät tällöin ole kohdanneet saatavilla olevan tuen kanssa. Olimme kuitenkin ilahtuneita kuullessamme, kuinka hyviä kokemuksia sateenkaarinuorilla oli nuorisotyöntekijöiden kohtaamisista. Sateenkaarinuoria sekä työtämme nuorten parissa helpottaa entistä yhdenvertaisempi ja tasa-arvoisempi yhteiskunta.

Nuorisotyö voi tarjota turvallisen ja luotettavan aikuisen tuen, jota sateenkaari-nuori voi tarvita erityisesti silloin, kun läheisiltä saatava tuki puuttuu. Parhaimmillaan nuorisotyö voi toiminnallaan edistää sateenkaarinuorten hyvinvointia ja tukea heitä mahdollisissa haasteissa. Jos nuorisoalan ammattikäytänteet ovat

toimivia ja turvallisia, on nuoren mahdollista olla oma itsensä ja tuoda identiteettinsä esiin (Kiilakoski 2008).

Yhdenvertaisuus kuuluu kaikille, eikä yhdenvertaisuuskasvatus koske ainoastaan vähemmistöryhmiä. Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoleen liittyvät pohdinnat kuuluvat yleisesti nuoruusikään, vaikka nuori ei itseään kokisi-kaan sateenkaarinuoreksi. Kaikki nuoret ovat oikeutettuja yhdenvertaiseen kohtaamiseen ja yhdenvertaisuustaitoihin kasvattamiseen. Vähemmistöryhmään kuulumisen on myöskin harvoin ulkonäöstä pääteltävissä, joten yhdenvertaisen työotteen juurruttaminen nuorisotyöhön on tärkeää, jotta nuorisotyön palveluissa asioivat nuoret voivat kokea tulleeensa hyvin kohdatuiksi. Lisäksi nuorisotyöntekijöillä tulee olla ymmärrystä sateenkaarevuuden erityispiirteistä sekä siitä, kuinka cis- ja heteronormatiivisuus hankaloittaa sateenkaarinuoren elämää.

Tämän opinnäytetyön tutkimustuloksia hyödynnetään Kouvolan nuorisopalveluiden sateenkaarevassa nuorisotyössä. Vaikka tutkimus keskittyi kouvolaan nuoriin ja Kouvolan nuorisopalveluihin, ovat tutkimuksen tulokset yhte-neväiset valtakunnallisten tutkimusten kanssa. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös muiden kuntien nuorisotyössä sekä muiden nuorten kanssa tekevien tahojen, kuten järjestöjen toiminnassa. Tuloksissa sivusimme nuorten kohtaamisia myös muiden alojen ammattilaisten kanssa. Jatkotutkimusehdotuksemme onkin tutkia sateenkaarinuorten kohtaamista myös muissa Kouvo-lan kaupungin yksiköissä. Olisi myös mielenkiintoista laajentaa tutkimus-tamme valtakunnallisesti muiden kuntien nuorisotyöhön.

Opinnäytetyön aihe on yhteiskunnallisesti ja paikallisesti ajankohtainen. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme mielenkiinnolla seuranneet valtakunnallista keskustelua ja osallistuneet itse paikallisella tasolla sateenkaarinuoruuteen liit-tyvään keskusteluun ja toimenpiteisiin. Vielä opinnäytetyöprosessin ollessa kesken olemme olleet mukana käynnistämässä Kouvolan nuorisopalveluissa sateenkaarinuorille kohdennettua toimintaa. Nämä uudet toimintamuodot ovat pieniä, mutta suuria askelia Kouvolan nuorisopalveluissa, jotta voimme tehdä kaupungistamme sateenkaarinuorille paremman paikan kasvaa.

Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa voidaan kiinnittää huomiota aineiston riittävyteen, merkittävyyteen, kattavuuteen sekä analyysin toistettavuuteen ja arvioitavuuteen (Eskola & Suoranta 2008, 214–215). Tutkimuksemme aineisto oli pieni, mutta riittävä laadullisen tutkimuksen aineistoksi. Kohdejoukko vastasi täsmällisesti tutkimuksen tarkoitusta. Sateenkaarinuorten haastatteluilla haluttiin tavoittaa nuorten ainutkertaisia kokemuksia eikä niillä tavoiteltu yleistettävyyttä. Haastattelujen tulokset ovat silti linjassa valtakunnallisten tulosten kanssa.

Määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kohteena ovat otoskoko ja laatu, vastausprosentti, muuttujia koskevien tietojen syöttämisen tarkkuus sekä mittausvirheiden mahdollisuus (Vilka 2007, 149–150). Kysely lähetettiin kaikille nuoria kohtaaville nuorisotyöntekijöille ja vastausprosentti oli korkea, eli otos edustaa perusjoukkoa hyvin. Luotettavuuden ongelmana voi olla se, ettei menetelmä vastaa sitä, mitä tutkija ajattelee tutkivansa (Hirsjärvi ym. 2015, 226). Testaamalla Webropol-kyselyä etukäteen huolehdimme siitä, kyselyn kyvystä mitata sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. Kyselyn testaajat ovat nuoria kohtaavia ammattilaisia, joka vahvasti käsitystämme siitä, että myös tutkimuksen kohdejoukko ymmärtää lomakkeen kysymykset ja vastausvaihtoehdot oikein.

Mielestämme tutkimuksemme aineistolla oli mahdollista saada vastauksia tutkimuksen ongelmanasettelun kannalta tärkeisiin kysymyksiin. Tutkimusmenetelmien avulla vastasimme siihen, mitä tutkittiin, eli tutkimus on validi. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimusmenetelmän pätevyyttä ja kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi ym. 2015, 231–232). Aineiston riittävyttä lisäsi metodinen triangulaatio, eli keräsimme samasta ilmiöstä tietoa eri metodein (Tuomi & Sarajärvi 2009, 143–144). Triangulaation avulla pystyimme ymmärtämään sateenkaarinuoruutta laajemmin ja hyödyntämään tutkimuksen tuloksia paremmin Kouvolan nuorisopalveluissa.

Pohdimme prosessin aikana, olemmeko nuorisopalveluiden työntekijöinä liian lähellä tutkimaan sateenkaarinuoria Kouvolan nuorisopalveluissa. Mielestämme opinnäytetyömme tutkimus- ja analyysimenetelmät takaavat sen, että

joku toinen olisi saanut saman tuloksen eli tutkimus on reliaabeli. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta eli sitä, millaisia tuloksia saataisiin, jos ilmiötä mitataan monta kertaa samalla mittarilla (Hirsjärvi ym. 2015, 231). Ajattelemme, että asiantuntijuudestamme nuorisotyön kentällä oli hyötyä tutkimuksen kannalta. Myös tutkimusmenetelmien valintaa auttoi se, että tunnemme kohdejoukon hyvin. Opinnäytetyön tekeminen yhdessä lisää luotettavuutta, sillä kahden ihmisen näkökulma on auttanut varmistamaan aineistonkeruun ja aineiston analyysin vaiheissa, että tutkimuksessa tulee esiin tärkeimmät asiat.

Kehittämisehdotukset

Tutkimuksen tulosten pohjalta syntyi kuusi kehittämisehdotusta sateenkaarevan nuorisotyön kehittämiseksi Kouvolan nuorisopalveluissa. Nämä kehittämisehdotukset tukevat Setan tavoitteita kunnallisille palveluille, joiden mukaan nuorisotalolla tulisi olla turvallisia tiloja sateenkaarinuorille. Setan mukaan kaikilla lasten kanssa työskentelevillä tulisi myös olla riittävästi osaamista sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta. (Seta 2017b.)

1. Nuorisotyöntekijöiden valmiuksien lisääminen

Kouvolan nuorisopalveluiden henkilöstölle järjestetään koulutusta sateekaarinuoruudesta tiedon, taidon ja valmiuksien lisäämiseksi. Uudet työntekijät perehdytetään teemaan.

2. Ulkoiset tunnusmerkit ja sateenkaareva viestintä käyttöön

Kouvolan nuorisopalveluiden kaikissa yksiköissä otetaan käyttöön sateenkaarinuorille turvallista tilaa merkitsevät symbolit, kuten syrjinnästä vapaa alue –merkki ja sateenkaarilippu. Lisäksi kaikissa nuorisopalveluiden toimipisteissä pyritään järjestämään sukupuoli-neutraalit wc- ja pukeutumistilat.

Nuorisopalveluiden viestintää ja tiedotusta kehitetään sateenkaari-myönteiseksi ja nuorille samaistuttavammaksi. Nettisivuille lisätään maininta sateenkaarevasta nuorisotyöstä.

3. Sateenkaarinuorille kohdennetun toiminnan järjestäminen

Sateenkaarinuorille tarjotaan myönteisiä kohtaamisia turvallisissa ympäristöissä. Kohdennetun nuorisotyön yksikkö perustaa Kouvolan sateenkaarinuoret -facebookisivun, joka mahdollistaa sateenkaarinuorten tapaamisen paikallisesti. Sateenkaarinuorille järjestetään vertaisryhmä, joka kokoontuu viikoittain. Ryhmää ohjaavat nuorisohjaajat, mutta vertaisohjaajia pyritään saamaan mukaan toimintaan. Lisäksi kohdennetun nuorisotyön yksiköstä tarjotaan tukea sateenkaarevuuteen, esimerkiksi nuorisotyöntekijä voi olla nuorelle avuksi ulostuloprosessissa.

4. Sateenkaarinuorten huomioiminen seksuaalikasvatuksessa

Nuorisopalveluiden kaikissa kasvatuksellisissa materiaaleissa otetaan huomioon sateenkaareva näkökulma, ja erityisesti seksuaalikasvatuksen sisältöjä ja materiaaleja kehitetään sekä pyritään poistamaan cis- ja heteronormatiivisuus.

5. Yhteiset käytänteet sateenkaarinuorten huomioimiselle

Sateenkaarinuoret tulee huomioida nuorisopalveluiden yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo suunnitelmassa. Nuorisopalveluissa vaalitaan avointa keskustelukulttuuria. Esimiestason vastuunkantoa ja huolehtimista yhdenvertaisuuden edistämisestä ja toteuttamisesta tarvitaan.

6. Yhdenvertaisuuden edistäminen kaikissa toiminnoissa

Sateenkaarinuoret huomioidaan nuorisopalveluiden kaikissa yksiköissä ja kaikilla työntekijöillä on yhdenvertainen työote. Kiusaamista ja syrjintää pyritään ehkäisemään ja niihin puututaan kaikissa tilanteissa. Osallistumisen esteitä arvioidaan kaikissa toiminnoissa ja niitä pyritään poistamaan.

LÄHTEET

- Alanko, K. 2014. Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 146. Seta, Seta-julkaisuja 23.
- Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Hamina: Akatiimi Oy.
- Avioliittolaki 25.8.2016/695.
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2010. Sanastoa. Teoksessa Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. (toim.) Selkee! Turun kaupunki. Sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 6/2010, 180–185.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu. 4. painos. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.
- Huldén, A. 2010. Seksuaalikasvatusta kaikissa sateenkaaren väreissä. Teoksessa Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. (toim.) Selkee! Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 6/2010, 85–93.
- Huotari, K., Törmä, S., & Tuokkola, K. 2011. Syrjintä koulutuksessa ja vapaaajalla. Erityistarkastelussa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten syrjintäkokemukset toisen asteen oppilaitoksissa. Syrjintäselvitys 2010. Sisäasiainministeriön julkaisuja 2011:11. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Huuska, M. 2010. Transsukupuolen tutkimus Suomessa. Teoksessa Saresma, T. & Rossi, L.-M. & Juvonen T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 155–160.
- Hästbacka, N & Sirén, I. 2017. Ehkä ne on senkin takia ollut hiljaa. Ammattilaisten valmiudet kohdata sateenkaarinuoria ja huomioida moninaisuutta päihde- ja mielenterveystyössä. Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 193.
- ILGA-Europe 2017. Annual Review of the Human Rights Situation of Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex People in Europe 2017. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/annual_review_2017_online.pdf [viitattu 9.2.2018].
- Jyränki, J. & Pakkanen, J. 2010. Laittoman rajoilla. Teoksessa Saresma, T. & Rossi, L.-M. & Juvonen T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 139–143.
- Jämsä, J. 2007. Näkymättömistä perheistä sateenkaariperheiksi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen lapsiperheet. Teoksessa Mustola, K. & Pakkanen, J. (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Helsinki: Like, 163–173.

- Jämsä, J. 2008a. Suomalaiset sateenkaariperheet. Teoksessa Jämsä, J. (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Juva: WS Bookwell Oy, 26–47.
- Jämsä, J. 2008b. Päivähoito ja muu varhaiskasvatus. teoksessa Jämsä, J. (toim.) Sateenkaariperheet ja hyvinvointi. Juva: WS Bookwell Oy, 207–221.
- Kananen, J. 2013. Case-tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 143. Suomen yliopistopaino Oy.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 234. Suomen yliopistopaino Oy.
- Kiilakoski, T. 2008. Kasvu moneen suuntaan. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy, 57–75.
- Kiilakoski, T. 2015. Nuorisotyö, kasvatus, opetussuunnitelma. Teoksessa Kiilakoski, T., Kinnunen, V. & Djupsund, R. (toim.) Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura julkaisuja 169, 152–183.
- Kiilakoski, T., Kinnunen, V. & Djupsund, R. 2015. Työmuodot, työmenetelmät ja työkalut. Teoksessa Kiilakoski, T., Kinnunen, V. & Djupsund, R. (toim.) Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura julkaisuja 169, 72–103.
- Kilpiä, J. 2010. Sukupuoliroolit ja normatiivisuus. Teoksessa Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. (toim.) Selkee! Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 2010:6, 65–69.
- Kilpiä, J. 2011. Opettaja seksuaalisen ja sukupuolisen moninaisuuden äärellä. Teoksessa Tuovinen, L. Stålström, O., Nissinen, J. & Hentilä, J. (toim.) Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Helsinki: Gaudeamus, 260–270.
- Kilpiä, J. 2015. Nimestä minut tunnet. Aktuaali koulutuspalvelut.
- Kinnunen, V. 2015. Nuorisotyön tavoitteet ja perustat. Teoksessa Kiilakoski, T., Kinnunen, V. & Djupsund, R. (toim.) Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 169, 55–70.
- Komonen, K. 2008. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Hakapaino Oy, 429–445.
- Kouvola kaupunki 2015. Kouvola kaupungin henkilöstöä koskeva suunnitelma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.kouvola.fi/material/attachments/5nm088taz/t8mCxkldF/Tiedote_7_liite_Suunnitelma_tasa-arvon_ja_yhdenvertaisuuden_edistamiseksi.pdf

Lehtonen, J. & Mustola, K. 2004. Seksuaalisuuden ja sukupuolen moninaisuus voimavaraksi. Teoksessa Lehtonen, J. & Mustola, K. (toim.) ”Eihän heterotkaan kerro...” Seksuaalisuuden ja sukupuolen rajankäyntiä työelämässä. ESR-tutkimukset ja selvitykset 2004:2. Helsinki: Työministeriö, 240–249.

Luopa, P., Kanste, O., Klemetti, R. 2017. Toisella asteella opiskelevien sateenkaarinuorten hyvinvointi 2017. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Tutkimuksesta tiiviisti, 2017:25. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Makkonen, K. & Kosunen, E. 2004. Nuorten seksuaaliterveyspalvelujen erityispiirteitä. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Saarijärvi: Gummerus, 85–92.

Mustola, K. & Pakkanen, J. 2007. Johdanto. Teoksessa Mustola, K. & Pakkanen, J. (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Helsinki: Like, 11–14.

Mustola, K. 2003. Lyhyt homoseksuaalisuuden historiikki. Teoksessa Parkkinen, M.-L. (toim.) Ulos kaapista. Jyväskylä: Gummerus, 273–285.

Mustola, K. 2007. Suomalaisten lesbo- ja homoliikkeiden historiaa. Teoksessa Mustola, K. & Pakkanen, J. (toim.) Sateenkaari-Suomi. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa. Helsinki: Like, 18–42.

Myllyniemi, S. 2017. Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Grano oy.

Naskali, P. 2010. Kasvatus, koulutus ja sukupuoli. Teoksessa Saresma, T. & Rossi, L.-M. & Juvonen T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 277–288.

Nieminen, J. 2008. Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Haka-paino Oy, 21–43.

Nissinen, J. 2011. Luottamuksen rakentuminen moninaisuutta kunnioittaen. Teoksessa Tuovinen, L., Stålström, O., Nissinen, J. & Hentilä, J. Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Helsinki: Gaudeamus, 11–32.

Nuorisolaki 21.12.2016/1285.

Nuorisotakuu. 2017. Ohjaamot. WWW-dokumentti. Päivitetty 18.9.2017. Saatavissa: www.nuorisotakuu.fi/ohjaamot [viitattu 26.10.2018].

Nuorten Kouvola. 2018. Nuorisopalvelut. WWW-dokumentti. Päivitetty 29.10.2018. Saatavissa: <https://www.nuortenkouvola.fi/index/yhteystiedot.html> [viitattu 29.10.2018].

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Paalanen, T. 2010. Nuorten oikeus seksiin – kysymyksiä itsemääräämisoikeudesta ja kasvatuksesta. Teoksessa Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. (toim.) Selkee! Turun kaupunki, sosiaali- ja terveystoimen julkaisuja 2010:6, 95–113.

Penttinen, A. 2011. Pappi ja sateenkaarikansa. Teoksessa Tuovinen, L., Stålström, O., Nissinen, J. & Hentilä, J. Saanko olla totta? Sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuus. Gaudeamus: Helsinki, 271–282.

Seta. 2013. Älä olet - Normit nurin! Normikriittinen käsikirja yhdenvertaisuudesta, syrjinnän vastustamisesta ja vapaudesta olla oma itsensä. Seta-julkaisuja 22.

Seta. 2016. Sateenkaarisanasto. WWW-dokumentti. Päivitetty 12.12.2016. Saatavissa: <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/> [viitattu 13.9.2017].

Seta. 2017a. Sateenkaarihistoria Suomessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://seta.fi/ihmisoikeudet/sateenkaarihistoria-suomessa/> [viitattu 3.11.2017].

Seta. 2017b. Ihmisoikeudet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://seta.fi/ihmisoikeudet/> [viitattu 8.12.2017].

Seta & Transtukupiste 2015. Sukupuolen moninaisuus. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.dropbox.com/s/u17x78zqn00didj/sukupuolen_moninaisuus_2015_sivut.pdf?dl=0 [viitattu 22.11.2017].

Taavetti, R. 2015. ”Olis siistiä, jos ei tarttis määritellä...” Kuriton ja tavallinen sateenkaarinuoruus. Nuorisotutkimusseura / Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisuja 81. Hybridit & Seta, Seta-julkaisuja 24.

Taavetti, R. 2016. Tärkeintä on lähteminen. Muuttamisen merkitykset sateenkaarinuorten elämässä ja aikuistumisessa. Teoksessa Kivijärvi, A. & Peltola, M. (toim.) Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä. Helsinki: Unigrafia, 135–147.

Tasa-arvolaki 30.12.2014/1329.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Sukupuoli. WWW-dokumentti. Päivitetty: 24.3.2017. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasaarvo/sukupuoli> [viitattu 29.12.2017].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus.

Urponen, M. 2010. Kansalaisuus, kansallisuus ja sukupuoli. Teoksessa Sarasma, T. & Rossi, L.-M. & Juvonen T. (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 292–304.

Valtioneuvosto. 2017. Syrjäytyneiden nuorten määrän vähentäminen. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/4610410/syrjaytyneiden-nuorten-maaran-vahentaminen.pdf> [viitattu 27.12.2017].

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Oy Finn Lectura Ab.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Vilka, H. 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Juva: WS Bookwell Oy.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325.

TAUSTATIEDOT

1. Kerro itsestäsi. (Ikä, kotipaikkakunta, perhetilanne)

SATEENKAARINUORUUS

1. Millä tavalla määrittelet itsesi sateenkaarinuoreksi?
2. Missä iässä olet tullut tietoiseksi seksuaalisesta /sukupuoli-identiteetistäsi?
3. Missä vaiheessa ja milloin olet ensimmäisiä kertoja puhunut jollekin muulle sukupuoli- tai seksuaali-identiteetistäsi? Kenelle?
4. Millainen kaapista ulostulo sinulla oli? Minkä ikäisenä?
5. Mikä saa pysymään kaapissa? Suurimmat esteet?
6. Mitä mielestäsi kuuluu sateenkaarinuorille Kouvolassa tänä päivänä?

KOKEMUKSET KOHTAAMISISTA JA TUEN TARPEESTA

7. Millaisia kohtaamisia sinulla on ollut? Onko sinulla hyviä kokemuksia? Entä huonoja kokemuksia?
8. Minkä ikäisenä olisit toivonut tukea ensimmäisen kerran? Millaista?
9. Oletko käyttänyt nuorisopalveluiden palveluja? Millaisia kohtaamisia sinulla on ollut esim. nuorisotalolla, koulunuorisotyössä, seksuaalikasvatustoppitunneilla?
10. Millaisia haasteita olet itse kokenut arjessa suhteessa sateenkaariuteen?
11. Millainen ympäristö on niin turvallinen, että voit olla täysin oma itsesi?
12. Mitä voi tapahtua nuorelle, joka ei tule kohdatuksi tai ei saa apua ja tukea?
13. Mikä on vertaistuen merkitys sinulle?

KEHITTÄMISEHDOTUKSET

14. Mitä sanoisit nuorelle itsellesi?

15. Millä tavalla toivoisit nuorisopalveluissa huomioitavan sateenkaarevuu-
den?
16. Millaista tukea kaipaat tänä päivänä suhteessa sateenkaariuteen?
17. Millainen olisi hyvä tapa kohdata sateenkaarinuoria? Millainen olisi
hyvä tapa ottaa asia puheeksi?
18. Toivoisitko, että nuorten moninaisuus olisi näkyvämpää? Miksi?

Sateenkaarinuoret Kouvolan nuorisopalveluissa

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn. Kysely on suunnattu Kouvolan nuorisopalveluiden henkilöstölle, ja siihen vastaaminen kestää noin 10-15 minuuttia.

Kyselyn tuloksia käytetään nimettömänä Jenna Lampisen ja Laura Sillanpään opinnäytetyössä, jossa tutkitaan sateenkaarinuoruutta Kouvolan nuorisopalveluissa.

Kyselyyn vastaaminen on luottamuksellista

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuoli
 - a. Mies
 - b. Nainen
 - c. Muu
 - d. En halua vastata

2. Koulutustausta
 - a. Toisen asteen tutkinto
 - b. Opistotason tutkinto
 - c. Sosionomi AMK
 - d. Yhteisöpedagogi AMK
 - e. Muu AMK-tutkinto
 - f. Ylempi ammattikorkeakoulu
 - g. Muu, mikä?

3. Missä Kouvolan nuorisopalveluiden yksikössä työskentelet?
 - a. Yhteisöllinen nuorisotyö
 - b. Kohdennettu nuorisotyö
 - c. Nuorten työpajat

4. Kuinka kauan olet tehnyt nuorisotyötä?
 - a. 0-5 vuotta
 - b. 6-10 vuotta
 - c. 11-15 vuotta
 - d. 16-20 vuotta
 - e. Yli 20 vuotta

KOKEMUKSIA SATEENKAARINUORTEN KOHTAAMISESTA

Sateenkaarinuorilla tarkoitetaan tässä kyselyssä alle 29-vuotiaita nuoria, jotka määrittelevät itsensä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluviksi.

Seksuaalivähemmistöjen edustajat ovat seksuaaliselta suuntautumiselta muita kuin heteroseksuaaleja, esimerkiksi homo- tai biseksuaaleja.

Sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan ihmisiä, jotka eivät koe itseään yksiselitteisesti mieheksi tai naiseksi. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat esimerkiksi intersukupuoliset, transvestiitit, transsukupuoliset ja muunsukupuoliset.

5. Kuinka usein kohtaat sateenkaarinuoria työssäsi?
 - a. Päivittäin
 - b. Viikoittain
 - c. Kuukausittain
 - d. Vuosittain
 - e. En tiedä

6. Missä kohtaat sateenkaarinuoria? (Voit valita useamman vaihtoehdon)
 - a. Koulussa
 - b. Nuorisotilalla
 - c. Leireillä / retkillä
 - d. Pienryhmissä
 - e. Yksilötyössä
 - f. Työpajoilla
 - g. Nuorten pajalla
 - h. Ohjaamossa
 - i. Muualla, missä?
 - j. En tiedä

7. Mitä tiedät sateenkaarinuoruudesta?
 - a. Aihe on minulle tuntematon
 - b. Tiedän aiheesta jonkin verran
 - c. Tiedän aiheesta paljon

VALMIUDET

8. Onko työpaikallasi seuraavia asioita:
(*voit valita useamman vaihtoehdon*)
 - a. Sateenkaariuteen liittyviä esitteitä tai muuta kirjallista materiaalia
 - b. Syrjinnästä vapaa alue –merkki
 - c. Sateenkaarilippu
 - d. Maininta yhdenvertaisuuden periaatteista nuorten kanssa käytävissä keskusteluissa

- e. Moninaisuuden huomioonottaminen nuorten kanssa käytävissä keskusteluissa (esim. puhuminen kumppanista tyttö- tai poikaystävän sijaan)
 - f. Sukupuolineutraalit wc-tilat
 - g. Puuttuminen seksuaalisuutta tai sukupuolta loukkaavaan kiusaamiseen tai nimittelyyn (esim. homotteluun)
 - h. Jokin muu tapa huomioida sateenkaarinuoret, mikä?
9. Millaiset omat valmiutesi ovat sateenkaarinuorten kohtaamiseen?
- a. Erinomaiset
 - b. Hyvät
 - c. Kohtalaiset
 - d. Heikot
 - e. En osaa sanoa
10. Millaisia valmiuksia kaipaat sateenkaarinuorten kohtaamiseen?
11. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

(Asteikko täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä, en tiedä)

Valitse jokaiseen väittämään yksi vastaus, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi

- a. Minun on helppo ottaa puheeksi seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät asiat nuorten kanssa
- b. Minun on helppo ottaa puheeksi sukupuolen moninaisuuteen liittyvät asiat nuorten kanssa
- c. Suhtaudun avoimesti ja suvaitsevaisesti sateenkaarinuoria kohtaan
- d. Osaan tarvittaessa tukea sateenkaarinuorta hänen kohtaamisensa haasteissa
- e. On tärkeää, että sateenkaarinuoret tulevat huomioiduksi nuorisotyössä
- f. Kouvolan nuorisopalveluissa huomioidaan sateenkaarinuoret hyvin
- g. Kouvolan nuorisopalveluissa pitäisi kehittää sateenkaarevaa nuorisotyötä
- h. Työyksikössäni ei ole ristiriitoja asenteessa tai ilmapiirissä suhteessa sateenkaarinuoriin
- i. Nuorisopalveluiden toimintaympäristöt ovat sateenkaarinuorille turvallisia
- j. Työntekijöillä on riittävästi osaamista sateenkaarinuorten kohtaamiseen

KEHITTÄMISEHDOTUKSET

12. Miten Kouvolan nuorisopalveluissa tulisi kehittää sateenkaarinuorten kohtaamista?
13. Mitä voisit itse tehdä, jotta ympäristö olisi sateenkaarinuorten näkökulmasta turvallisempi ja ilmapiiri suvaitsevaisempi?
14. Mitä muuta haluat sanoa?

Yläkategoria: Sateenkaarinuorten kokemuksia kohtaamisista

ESIMERKKEJÄ ALKUPERÄISILMAUKSISTA	PELKISTETTY ILMAUS	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	PÄÄLUOKKA
"Tärkein tuki on tullu perheeltä"	Kannustus	Perheen tuki	Läheisten tuki	Sateenkaari- nuorten saama tuki eri tahoilta
" Ystävät otti tosi hyvin. Ne alko samantien kutsumaan mua uudella nimellä. Itseä ahdistaa kuulla ristimänimi ja väärät termit, ni jos kaveri on korjannu sen, ni se on ihan tosi hyvä juttu."	Konkreettinen tuki	Ystävien tuki		
"Kyl varmaan kotona on se avovaimo joka kattoo et mie en ala masentumaa."	Hyväksyminen	Avopuolison tuki		
"Kerroin terapeutille mun seksuaalisesta suuntautumisesta ja siitä oli apua. Se sano et on ihan normaalia ettiä itteään ja tollee. Et älä viel lyö lukkoon mitään."	Ymmärtäväinen suhtautuminen	Keskusteluapu psykiatrian puolella	Ammattiauttajien tuki	
"Et ainut puolustaja siihen aikaa oli mun luokanvalvoja"	Otetaan toisissaan	Keskusteluapu koulussa		
"Oon saanu kannustusta tehdä asioita mitä mä haluan. Ja tukea elämään. Oon saanut tukea itseni ilmaisemiseen etsivän kanssa."	Konkreettinen apu	Nuorisotyöntekijän apu		
	Neutraali suhtautuminen			
	Kannustus			

<p>”Tottakai sil on ollu merkitystä paljokii. Et mä en oo yksin niitten asioitten kanssa ni on hyvä tietää. Paljo levollisempi olo ku tietää et on muitakii niitten asioitten kanssa, ei oo yksin.”</p>	<p>Samankaltaisten seura Kotoisa olo Tukea ulostuloon Ei tarvitse pelätä kiusaamista Ystävyys-suhteet Tukea sateenkaari- nuorena elämiseen</p>	<p>Muiden sateenkaarinuorten tapaaminen</p>	<p>Vertaistuki</p>	
<p>”Vertaistuella on paljon merkitystä ja oon tavannu nettissä paljon transihmisiä. Siitä on ollu paljon apua henkiseen valmistautumiseen, kun oon menossa transpolille.”</p>	<p>Aikuisten tarinat sateenkaariudesta</p>	<p>Nettikeskustelut sateenkaarinuorten kanssa</p>		